

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu koostõlastustabel

Koostõlastuse või arvamuse esitaja	Märkus, ettepanek või kommentaar	Vastus märkusega, ettepanekuga või kommentaariga arvestamise kohta
Haridus- ja Teadusministeerium (koostõlastamine märkustega)	Haridusseaduse § 2 lõike 4 alusel kuulub huviharidus liigina hariduse alla, ehk huvikoolid on haridusasutused, kuid valdkonna mõttes on noorsootöö ja huviharidus noortevaldkond. KOKSi eelnõu § 6 lõikes 1 on toodud välja noorsootöö, kuid ei kajastu sõna huviharidus. Haridus- ja Teadusministeerium teeb ettepaneku tuua välja kas hariduse laiem tähendus (haridusliigid, sh huviharidus) või lisada noorsootöö kõrvale huviharidus, kui ei soovi seda asendada sõnaga noortevaldkond (viitame, et eelnõu punktis 110, § 37 lg 2 p 1 muudetud sõnastuses tuleb kasutusele sõna noortevaldkond).	Mitte arvestatud. Sõna „haridus“ KOKS § 6 lg-s 1 hõlmab ka huviharidust. Sõna „noortevaldkond“ ei sobiks ka sätte senise sõnastuse grammatilisse loogikasse. Uue KOKS § 6 lõike 1 mõte ei ole ka hõlmata märksõnaliselt kõiki temaatilisi valdkondi, millega KOVid kehtivate seaduste järgi peavad nõ igapäevaselt tegelema. KOVid täidavad sadu erinevates seadustes sätestatud ülesandeid. Ei ole põhjendatud neid ammendavalt nimetada täiendavalt ka KOKSis.
Justiitsministeerium (koostõlastamine märkustega)	1. <u>Põhimõtteline märkus</u> Eelnõu § 1 punktiga 18 täiendatakse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 6 lõikega 6, millega nähakse ette, et omavalitsusüksusele võib koostõlastatult üleriigilise omavalitsusüksuste liiduga Vabariigi Valitsuse määrusega anda täitmiseks erakorralise ja ühekordse riikliku ülesande tunnustega ülesande, hüvitades riikliku ülesande täitmise kulu omavalitsusüksusele viivitamatult määruses sätestatud alustel ja korras. Justiitsministeeriumil on kavandatud muudatust esitatud sõnastuses väga keeruline toetada. Esiteks, eelnõus on kasutatud määratlemata õigusmõisteid nagu „erakorraline“ ja „ühekordne“. Jääb ebaselgeks, mis on „erakorraline ja ühekordne riikliku ülesande tunnustega ülesanne“. KOKS ei kasuta terminit „erakorraline“. Lisaks näeb eelnõu ette „ühekordse“, kuid seletuskiri räägib ka „ajutisest“	Arvestatud. Muudatus on eelnõust välja jäetud.

	ülesandest. Seega ei ole selge, kas ühekordne tähendab teatava ajavahemiku jooksul täidetavat ülesannet või üks kord täidetavat ülesannet. Kuigi seletuskiri toob mõned näited, ei ole siiski võimalik aru saada, millised ülesanded täpsemalt siia alla võiksid mahtuda ja millise aja jooksul neid täidetakse. Teiseks, kui normi sisuks on Vabariigi Valitsuse pädevuse delegeerimine määрусega omavalitsusüksusele, siis on raske mõista, kuidas see pädevus algab ja lõpeb, kui norm nõuab selle andmist erakorraliselt või ühekordselt. Kolmandaks, üleriigiline omavalitsusüksuste liit on eraõiguslikel alustel asutatud mittetulundusühing (MTÜ). On ebavajalik ja üleliigne, et riik peab enne omavalitsusüksusele delegeerimist MTÜ-lt nõ luba küsima. Delegeerimise hea tava kohaselt tuleks seda niikuinii teha koostöös omavalitsusüksustega ja neid ära kuulates. Eelnõu kohaselt võib aga ülesande anda ka juhul, kui üleriigiline omavalitsusüksuste liit kooskõlastust ei anna, kuigi kooskõlastamise üks mõte seisneb just selles, et teada saada, kas omavalitsusüksusel on valmidus ülesande täitmiseks eelnõuga soovitud kujul või mahus. Seega peab omavalitsusüksus täitma ülesannet ka juhul, kui tal pole valmidust seda täita. Lisaks sellele, et riik ei peaks küsima kooskõlastust MTÜlt, ei suurenda kavandatud säte ka liidu õigusi otsustamisel, kas ülesannet täita või mitte. Sisuliselt on tegemist nõ blanko volitusega, sest puudub selgus selles osas, millised ülesanded, volitused ja pädevused üle antakse, kui kauaks ning millistel tingimustel. Lisaks jääb ebaselgeks, kas siin peetakse silmas ka vahetu sunni üle andmist. Palume sätet eeltoodu põhjal kas muuta või see eelnõust välja jätta.	
	2. Eelnõu § 1 punktidega 79 ja 80 muudetakse ja täiendatakse KOKS §-i 26. Kavandatud muudatused puudutavad volikogu liikme teabe saamise õigust, talle teabe väljastamisest keeldumist ning tema küsimusele vastamisest loobumist. Eelnõu koostajad on näinud ette, et	Osaliselt arvestatud. KOVides on kehtiva KOKS § 26 sõnastus tekitanud palju vaidlusi ja ebaselgust. Eeskätt osas, kas volikogu liikmel on sätte rakendamisel õigus saada mistahes teavet ja

	tegemist ei ole avaliku teabe seaduse (AvTS) ega märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ja kollektiivse pöördumise esitamise seaduses toodud märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise regulatsiooni kohaldamisega, vaid eraldiseisva normistikuga. Justiitsministeerium toetab volikogu liikme teabe saamise õiguste tugevdamist, kuid ei poolda nõ poolikut lahendust ehk otsust lahendada eelnõust eraldiseisva seaduse muutmise eelnõu raames küsimus, kas ja kuhu on võimalik volikogu liikmel pöörduda teabe saamise õiguse rikkumise korral. Kuivõrd Justiitsministeerium on läbi viimas AvTS-i analüüsi, mille raames käsitleme ka volikogu liikme teabe saamise õigust terviklikult (sh kaebeõigust), teeme ettepaneku § 1 punktid 79 ja 80 eelnõust välja jätta ning	küsimustele vastuseid, kui need ka otseselt ei puuduta kohaliku elu küsimusi või mis teemad ei puuduta ülepea volikogu liikme tööd. Vt ka ELVLi kommentaare KOKS § 26 muutmise osas (tabelis märkused 20 ja 21). Samuti on arusaamatusi põhjustanud KOKS § 26 lõikes 2 tehtud viide märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse (MSVS) § 5 lõikele 9 (sätestades, et nimetatud lõige käesolevas sättes ettenähtule ei laiene). See on tekitanud küsimusi, kas muus osas on volikogu liikme küsimusele vastamisel asjakohane MSVS ülejäänud regulatsioon. Tegelikult ei saa volikogu liikme teabe saamise õiguse realiseerimisel KOKS § 26 järgi kohaldada ei AvTSi ega MSVSi, kuivõrd volikogu liikme suhtes eriregulatsiooniks ongi nimetatud KOKS § 26. KOVid on välja toonud ka probleemi, et sageli on volikogu liikmete kirjalikule küsimusele vastamine päringu mahu või keerukuse tõttu 10 tööpäeva jooksul väga raske. Ehk praktikas on vajadus võimaldada põhjendatud juhul vastamise tähtaega pikendada. Eelnõud on vastavas osas täpsustatud. Eelnõus pakutud kujul kõrvaldatakse praktikas ilmnunud kõige suuremad ebakõlad ja muudetakse regulatsioon arusaadavamaks. Samas oleme Justiitsministeeriumi ettepanekul eelnõust välja jätnud teabe nõudele ja kirjalikule küsimusele vastamisest keeldumise alused. Palume Justiitsministeeriumil kaasata Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Eesti Linnade ja Valdade Liit edasistesse aruteludesse AvTSi ja sellega seondult ka KOKSi § 26 muutmisesse.
--	---	---

	analüüsi valmimise järel teiega koostöös välja töötada korrektne lahendus.	
	3. Eelnõu § 1 punktiga 94 täiendatakse KOKS §-i 32, mis reguleerib kohaliku rahvaalgatuse õigust, lõigetega 2¹–2³. Lõike 2¹ kohaselt võetakse algatus arutusele ja sellega seonduvatest tegevustest informeeritakse algatuse esitajate esindajat kuue kuu jooksul algatuse esitamisest arvates. Menetluse tähtaja pikendamise põhjus seniselt kolmelt kuult kuuele kuule ei ole selge. Seletuskirjas (lk 86) tuuakse välja: „<i>Arvestades algatuse sisulise ulatuse laiendamist, kus esitatud ettepanekud ei ole suunatud ainult esitatud õigusakti eelnõu arutelule, vaid mingite konkreetsete küsimuste lahendamisele, on regulatsioonis sisalduv tähtaeg seatud küsimuse lahenduse osas otsustamisele, mitte arutelule võtmise ajale.</i>“ Samuti ka (lk 86): „<i>Praktikas võib siiski reaalselt elanike ettepaneku elluviimisele kuluda kuuest kuust pikem aeg. Ehk tähtaeg kuus kuud alates algatuse KOVile esitamisest ei ole sätestatud küsimuse lõpliku lahendamise ajana, vaid küsimuse lahenduse osas näiteks vaheotsuse tegemise ja seisukoha kujundamise ning elanike nendest teavitamise ajana.</i>“ Sätte sõnastusest ei selgu, et kuue kuu jooksul algatuse osas (vahe)otsus tehakse, vaid see reguleerib sarnaselt kehtiva regulatsiooniga algatuse arutusele võtmist ja sellega seonduvatest tegevustest teavitamist, sealjuures ei ole üheselt selge, mis on „sellega seonduvad tegevused“. Seega palume jätta kas senine kolmekuuline tähtaeg muutmata või sõnastada säte selliselt, et kuuekuulise tähtaja jooksul tuleb teavitada algatuse esitajate esindajat algatuses esitatud küsimuse lahendamiseks tehtud (vahe)otsusest. Viimasel juhul palume täiendada seletuskirja põhjendusega, miks ei ole senine kolmekuuline tähtaeg piisav. Palume kaaluda lahendusena ka võimalust senist kolmekuulist tähtaega mõjuval põhjusel pikendada,	Osaliselt arvestatud. Eelnõus jäetud senise küsimuse arutellu võtmise kolmekuuline tähtaeg muutmata. Tuleb siiski arvestada, et kui valitsus või volikogu vastavalt pädevusele algatust põhimõtteliselt toetab, ei pruugi olla isegi kuue kuu jooksul käivitatud kõiki algatusega seotud tegevusi (nt kui on vaja algatuse elluviimise võimalikkuse ja vajaduse tuvastamiseks viia läbi täiendavad uuringud, analüüsid). Eelnõu sätestaks niisiis tähtaja, mille jooksul tuleb volikogus või valitsuses vähemalt esialgne aruteling teha. Eelnõusse on lisatud võimalus senist kolmekuulist tähtaega mõjuval põhjusel pikendada, algatuse esitajate esindajat sellest ning pikendamise põhjustest teavitades. Justiitsministeeriumi ettepanekut lõike 2¹ osas (sätestada, et kui algatus on esitatud puudustega, hakkab tähtaeg kulgema pärast seda, kui puudused on kõrvaldatud ja esitatud nõuetele vastav rahvaalgatus) ei ole arvestatud. Praktikas on olnud korduvalt olukordi ja ministeeriumi poole on pöördutud nõu saamiseks olukorras, kus rahvaalgatusele esitatud küsimus ei ole praktiliselt üldse põhjendatud ja algataja soovib tagantjärele algatust motiveerida. Kui algataja saadab nüüd KOVile tagantjärele põhjendused, siis ei ole rahvaalgatusel sellele algatusele heakskiidu andnud valla või linna elanikud saanud algatuse tegelike põhjendustega arvestada. Puuduste kõrvaldamine ei ole asjakohane rahvaalgatuste puhul. Algatuse sisuline, suuremahuline ja põhimõtteline ümberkirjutamine ei ole ka sisult puuduste kõrvaldamise menetlus. Algatus peab olema avalikult välja panemisel juba sisuliselt piisavalt

	algatuse esitajate esindajat sellest ning pikendamise põhjustest teavitades. Lisaks kordame 2022. aastal eelnõule tehtud märkust kõnesoleva eelnõu paragrahvi lõike 2¹ kohta, mis puudutab puuduste kõrvaldamise regulatsiooni, mida pole eelnõus jätkuvalt ette nähtud ning mis seetõttu hea halduse tavaga kooskõlas ei ole. Leiame, et nõuetele mittevastava algatuse menetluse kohene lõpetamine ei ole põhjendatud. Palume sätet täiendada selliselt, et juhul, kui algatus on esitatud puudustega, hakkab tähtaeg kulgema pärast seda, kui puudused on kõrvaldatud ja esitatud nõuetele vastav rahvaalgatus.	motiveeritud, et sellest selguks algatuse esitajate tegelik soov. Pöördujal ei saa olla õigustatud ootust tema taotluse lahendamisele rahvaalgatuses esitatud viisil.
	4. Eelnõu § 1 punktiga 97 täiendatakse KOKS §-ga 32¹, mis reguleerib kohalikku rahvaküsitlust. Võrreldes 2022. aastal kooskõlastamiseks esitatud eelnõuga on sätet täiendatud volitusnormiga lõikes 12, mille kohaselt rahvaküsitluse korraldamise täpsem kord sätestatakse volikogu kehtestatavas määruses. Vastavalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 11 lõikele 3 esitatakse volitusnormis määrusandliku volituse selge sisu ja ulatus, milles tuleb seaduse sätteid täpsustada või nende rakendamiseks vajalik kord kehtestada. Arvestades, et volitusnorm peab olema selgelt piiritletud volituse ulatusega, ei tohi see olla sõnastatud ka liiga üldiselt, mistõttu sellest ei selgu volituse ulatus.¹ Praegusel juhul volitusnormist volituse täpset sisu ja ulatust ei selgu, mistõttu palume volitusnormi sõnastust täpsustada.	Arvestatud. Eelnõu sõnastuses on peetud silmas rahvaküsitluse omavalitsusüksuses <u>läbiviimise</u> täpsema korra kehtestamist määrusega. Volikogul tuleks määrusega sätestada, kuidas toimub KOV siseselt rahvaküsitluse menetlus, kas rahvaküsitlus toimub elektrooniliselt ja/või pabersedelitel, kuidas moodustatakse nt häältelugemiskomisjon, kus on nn hääletamiskohad, kuidas toimub küsitluses osalemisest teavitamine, kuidas selgitatakse välja tulemused ja millises korras arutatakse rahvaküsitlusel toetust leidnud ettepanekut. Millise täpse menetluse kasuks KOVis otsustatakse, on KOV enesekorraldusõiguse küsimus.
	5. Eelnõu § 1 punktidega 169 ja 170 muudetakse KOKS § 53¹ lõiget 1 ning § 53⁵ lõiget 1, mis reguleerivad omavalitsusüksuses korrakaitseüksuse moodustamist ning korrakaitseametnike vormiriietust ja muid neid eristavaid ametitunnuseid. Juhime tähelepanu, et ka	Arvestatud. Siseministeerium on teinud eelnõu kooskõlastamise käigus KOKS § 53⁵ muutmiseks sõnastusettepanekud, millega oleme eelnõus arvestanud. Regionaal- ja

¹ Normitehnika käsiraamat, § 11 kommentaar nr 5.

	Siseministeeriumi poolt ettevalmistatud korrakaitseaduse (KorS) muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga² kavandatakse samuti muudatusi KOKS-i samades sätetes (viidatud eelnõu § 3 punktid 1 ja 2). Eelnõu ja Siseministeeriumi ettevalmistatud eelnõu regulatsioonid, mis on kavandatud jõustuma samal ajal (01.01.2025), on seejuures erisugused. Palume kavandatud muudatuste sõnastus Siseministeeriumiga läbi rääkida ning kokku leppida, kumma eelnõuga kõnealused muudatused tehakse.	Põllumajandusministeerium esitas Siseministeeriumi välja töötatud korrakaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastusringil märkused, et tuleks arvestada ka KOKSi muutmise seaduse eelnõus kavandatavaid muudatusi. Ülejäänud muudatused kavandab Siseministeerium oma eelnõuga.
	6. Eelnõu § 1 punktiga 214 täiendatakse KOKS §-dega 63¹–63⁷, mis reguleerivad omavalitsusüksuste liitudega seonduvat. Omavalitsusliitudele kohaldub (ka eelnõu järgi) eelkõige mittetulundusühingute seadus (MTÜS), sest ühiseks tegutsemiseks on otsustatud kasutada just sellise eraõigusliku juriidilise isiku vormi. Et valitud on eraõigusliku MTÜ vorm, tuleb ka sellele kehtivaid eraõiguslikke põhimõtteid rakendada. Omavalitsuse nõ sisesuhete jaoks avalik-õiguslike normide ettenägemine sellisel juhul loomulikult välistatud ei ole, ent üldkoosolekule ja liikmelisusele kehtivaid eraõiguslikke norme omavalitsuse sisesuhet reguleerivad normid kergekäeliselt mõjutada ei tohiks. MTÜS § 22 lõige 4 näeb ette olulise põhimõtte MTÜ üldkoosolekule, nimelt igal liikmel on üks hääl. Eelnõu § 63⁶ lõiked 2 ja 5 ei võta aga MTÜS § 22 lõikes 4 sätestatud põhimõtet arvesse, võimaldades nii põhikirjas ette näha, et teatud juhtudel võib liikmel olla mitu esindajat kui ka seaduses või põhikirjas mõne otsuse vastuvõtmiseks ette näha suurema häälteenamuse nõude. Palume veelkord kaaluda selle sätte vajalikkust eelnõus või täiendada eelnõu seletuskirja lisades sinna olulised põhjendused muudatuste vajalikkuse kohta.	Mitte arvestatud. Sätted on mõeldud KOVide koostöö soodustamiseks, et ka suuremad KOVid n-ö laua taha tuleksid. Seetõttu ei kavanda me eelnõuga vastavas osas muudatusi. Kehtiv KOLS on analoogselt sätestanud võimaluse, et KOV esindatuse proportsioon liidu organites võib põhikirjast lähtudes olla erinev (KOLS § 5 lg 2). Senise õiguse muutmise järele ei ole tungivat vajadust. KOLS § 6 lg 4 käsitleb ka KOVide ühinemisest või liitumisest tulenevaid erisusi: <i>Haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusel tekkinud kohaliku omavalitsuse üksuse esindatuse proportsioon liidu organites määratakse uue kohaliku omavalitsuse üksuse tunnustest lähtudes.</i> Samuti sätestab ka kehtiv KOLS § 7 lõikes 3, et <i>üldkoosoleku otsused võetakse vastu üldkoosolekul osalevate esindajate poolthäälteenamusega. Igal esindajal on üks hääl. Seaduses või põhikirjas võib mõne otsuse</i>

² Eelnõude infosüsteemis kättesaadav <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/ac32efb9-fe08-4547-8eb7-91beafdebe07>

		<i>vastuvõtmiseks näha ette suurema häälteenamuse nõude või näha ette, et otsus on vastu võetud, kui ükski esindaja ei ole selle vastu.</i>
	7. Eelnõu § 1 punktiga 217 täiendatakse KOKS 11. peatükki §-ga 65¹, mis reguleerib riiklikku järelevalvet volikogu kehtestatud eeskirjade täitmise üle. Lõige 2 sätestab: „Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud eeskirja, nõute ja korra rikkumise korral on omavalitsusüksusel õigus teavitada avalikkust või isikut ohu ennetamisest, ohukahtlusest, ohust või korrarikkumisest, teha ettekirjutus ja kohaldada selle täitmata jätmise korral asendustäitmist ja sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.“ Juhime tähelepanu, et kuivõrd KorS 3. peatüki 2. jaos sätestatud üldmeetmete kohaldamiseks ei ole pädeval korrakaitseorganil eriseaduses eraldi volitust vaja, ei ole lõige 2 vajalik, mistõttu palume selle eelnõust välja jätta. Lõikega 4 soovitakse anda omavalitsusüksusele KorS §-des 30, 32, 50, 52 ja 53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmete kohaldamise volitus. Seletuskirjas ei ole aga selgitatud, miks iga nimetatud erimeetme kohaldamine on vajalik ja põhjendatud. Palume seletuskirja vastavate selgitustega täiendada. Vastava selgituseeta ei ole võimalik erimeetmete vajalikkust hinnata.	Arvestatud osaliselt. Selgitame seletuskirjas, et korrakaitseliste üldmeetmete kasutamine on riikliku järelevalve läbiviimisel lubatud ja millised erimeetmed ning miks on eelnõuga ette nähtud. Õigusselguse huvides jätaksime lõike 2 eelnõusse sisse. Tõenäoliselt tekib KOVidel seaduse rakendamisel vastasel juhul ikkagi tõlgendusprobleeme. Ka praegu on praktikas tekkinud näiteks KOVides hulkuvate koorte püüdmisel küsimusi korrakaitse üldmeetmete kohaldamise ulatuse osas.
	8. Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiitsministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.	Arvestatud.
Kaitseministeerium (kooskõlastamine märkustega arvestamisel)	1. Eelnõuga muudetakse kohaliku omavalitsuse korraldamise seaduses (edaspidi KOKS) kohaliku omavalitsuse üksuse (edaspidi KOV) riigikaitseülesannete	Täiendame eelnõu seletuskirja täpsema selgitusega, miks on asjakohane viia nimetatud ülesanded eriseadusena kavandatavasse tsiviilkriisi ja riigikaitse seadusesse, kus

	sätet. Seletuskirja kohaselt tuleks kõik KOV riigikaitseülesanded KOKS-is kehtetuks tunnistada, sest need on ekslikult KOKS-i lisatud ja seega olemuslikult sobimatud. Eelnõu koostajad leiavad soovivat muudatust põhjendades, et nimetatud ülesanded sobivad oma olemuselt koostatavasse tsiviilkriisi ja riigikaitse seadusesse, mistõttu tuleb need KOKS-is kehtetuks tunnistada. Kaitseministeerium nimetatud seisukohaga nõustuda ei saa ning palub seletuskirja täpsustada. Juhime tähelepanu, et KOV riigikaitseülesanded tuleb lähtuvalt riigikaitseseaduse (edaspidi RiKS) § 43² lõikest 3 määrata seadusega. Selgitame, et RiKS eelnõuga KOV riigikaitseülesannetega seotud sätted lisati KOKS-i põhjusel, et säilitada RiKS-is üksnes riigikaitse planeerimise, sh riigikaitseülesannete osas üldraamid, millest lähtudes täpsustati erinevate juriidiliste isikute ülesandeid vajaduse korral eriseadustes, ja seega KOV osas KOKS-is. Seega ei ole kohane väita, et KOV riigikaitseülesandeid kehtestavad sätted sattusid KOKS-i eksituse tõttu (käesoleva eelnõu seletuskiri lk 30). Lisaks markeerime, et KOV riigikaitseülesanded on jätkuvalt aktuaalsed ja põhjendatud ning peavad igal juhul olema seaduse tasandil sätestatud. Selgitame, et KOV riigikaitseülesanne on KOV põhiülesanne, mida KOV täidab kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni, demobilisatsiooni ning sõjaseisukorra ajal. Kaitseministeerium selgitab, et tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus, mille koostamist juhib Riigikantselei, on käesoleval ajal alles eelnõu staadiumis. Kui Regionaal- ja põllumajandusministeerium leiab, et kõnealused sätted KOKS-i olemuslikult ei sobi ja need tuleb viia tsiviilkriisi ja riigikaitse seadusesse, saab vastavad sätted KOKS-is kehtetuks tunnistada alles siis, kui jõustub seadus, kuhu need sätted üle viiakse. Viimasel juhul aga ei piisa tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses sätestatavast üldraamist,	tuleb määrata ka täpsed KOV kriisiaegsed ülesanded ja nende täitmise korraldus. KOKS ei ole nn eriseadus, mis reguleeriks KOV erinevate valdkondlike ülesannete täitmise sisu, ulatust ja korda. Vastavad regulatsioonid peavad tulenema vastavat valdkonda reguleerivast eriseadusest. Nii nagu on eriseadustega reguleeritud sotsiaalteenuste, hariduse andmise, ühistranspordi korraldus jne, nii ei ole põhjendatud ootus, et KOKS hakkaks reguleerima täpsemalt KOV kriisiaegseid ülesandeid ja nende täitmise korraldust, arvestades, et kriisireguleerimine peab olema korraldatud tervikvaatest ühtselt ehk siis tsiviilkriisi ja riigikaitse seadusega. KOV on samuti osa riigist. Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse (või analoogse seaduse) jõustumisel peaksid kõik KOVe puudutavad tsiviilkriisi lahendamise ja riigikaitsega seotud ülesanded ja tingimused tulenema sealt. Jälgime ka omalt poolt tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu menetluskäiku ning senikaua kuni seadust ei ole vastu võetud, säilitatakse KOKS § 6 lõike 2¹ sõnastus.
--	--	--

	vaid sellisel juhul tuleb määrata täpsed KOV kriisiaegsed ülesanded ja nende täitmise korraldus.	
	2. Eelnõu punktiga 18 täiendatakse §-i 6 lõikega 6, mis sisaldab absoluutset nõuet kooskõlastada Vabariigi Valitsuse poolt omavalitsusüksusele määratav erakorraline ja ühekordne riikliku ülesande tunnustega kohustus üleriigilise omavalitsusüksuste liiduga. Kaitseministeerium leiab, et sõjalise riigikaitse huvides ei ole kohustuslik kooskõlastamine kriisiolukorras või selle ohu korral põhjendatud ega asjakohane. Kehtivas õiguses selline kooskõlastuskohustus puudub. Säte oleks vastuolus ka muudes seadustes sätestatud Vabariigi Valitsuse pädevusega erikordade ajal. Eelnevast tulenevalt palub Kaitseministeerium täiendada KOKS-i §-i 6 lisatavat lõiget 6 lausega: „Kooskõlastamine ei ole vajalik ülesannete määramisel riigikaitseaduse alusel.“.	Mitte arvestatud. Justiitsministeeriumi ettepanekul on eelnõus selle sätte lisamisest loobutud.
	3. Eelnõu punktiga 97 täiendatakse KOKS-i §-ga 32 ¹ , millega reguleeritakse KOV üksuses läbiviidavat rahvaküsitlust. Kaitseministeerium teeb ettepaneku lisada eelnõukohasesse sättesse täiendav lõige järgmises sõnastuses: „Rahvaküsitlust ei saa korraldada kohaliku omavalitsuse üksuse riigikaitseülesannete, samuti riigikaitseaduse alusel kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal pädeva isiku antud korralduse osas ning enne kaitsevalmiduse kõrgendamise otsust või selle väljakuulutamist pädeva isiku antud korralduse osas, kui see on vältimatult vajalik lisaõppekogunemise korraldamiseks või rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemiseks.“. Selgitame, et sarnaselt eelnõus juba esitatud elanike algatusel korraldatava rahvaküsitluse piirangule (seda ei saaks eelnõu järgi korraldada valla või linna eelarve, maksude ja seadusest tulenevate hüvitiste ning avalik-õiguslike tasude, valla või linna ameti- või töökohtadele värbamise, palkade ja muude	Mitte arvestatud. Paraku jääb arusaamatuks, millise hüve kaitsele on ettepanek suunatud. Rahvaküsitlust ei saa käsitleda referendumina ja selle tulemus ei ole volikogu jaoks siduv. Lisaks pole riigikaitsega seotud küsimused sellisel kujul üldsegi kohaliku tasandi küsimus. Eelnõus on rahvaküsitlusele esitatavate küsimuste ringi KOKS § 32 ¹ lõike 1 järgi võimalik esitada vaid kohaliku elu küsimusi. KOVi või selle elanike arvamus ei saa kuidagi mõjutada kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal pädeva isiku antud korralduse kehtivust või piirata või takistada lisaõppekogunemise korraldamiseks või rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemist.

	teenistussuhetega seonduvate ning seadusega mitte kooskõlas olevate küsimuste üle) on erikorra ajal põhjendatud absoluutne, ka volikogu algatusel toimuva, rahvaküsitluse piirang riigikaitseseaduse tõrgeteta täitmise tagamiseks kriisiolukorras või selle vahetu ohu korral.	
	4. Kaitseministeerium palub täiendada eelnõu punktiga 110 muudetavat KOKS-i § 37 lõike 2 punkti 1 kohustusega kajastada arengukavas ka kohaliku omavalitsuse üksuse riigikaitseülesannetega seonduvat.	Mitte arvestatud. Mööname, et riigikaitsega seotud küsimuste läbimõtlemine ja kajastamine on oluline, kuid kuna vastavad tegevused peaksid kajastuma KOV kriisiplaanides, mis on seotud omakorda arengukavaga (olles seal viidatud), siis puudub meie hinnangul vajadus eraldi riigikaitseülesannetega seonduvat KOKSis kajastada. Arvestama peab ka asjaoluga, et KOKS § 37 on avalik dokument, mis peab olema kõigile kättesaadav. KOV kriisiplaanidega seonduvat saab käsitleda tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses.
Kliimaministeerium (kooskõlastamine märkustega arvestamisel)	1. KOKS § 3 p 7 (eelnõu § 1 p 7) on sõnastatud järgmiselt: 7) <i>kvaliteetsete ja kättesaadavate avalike teenuste korraldamine soodsaimatel tingimustel</i>. Sõna „soodsaimatel“ annab indikatsiooni, et tuleks hankida ja pakkuda majanduslikult kõige soodsamaid teenuseid, kuigi riiklikult soovime madalaima hinna alusel hankimist pidurdada. Eesmärk on, et KOVid hakkaksid hankima väärtuspõhiselt. Teeme ettepaneku sõnastada KOKS § 3 p 7 järgmiselt: 7) <i>kvaliteetsete ja kättesaadavate avalike teenuste korraldamine lähtudes keskkonnahoidlikest lahendustest, sotsiaalsetest aspektidest ja innovatsiooni edendamisest.</i> 16. novembril 2023 kinnitas Vabariigi Valitsus Riigihangete strateegia ehk riigihangete strateegilised põhimõtted, millest avalik sektor peab oma hankeid tehes juhinduma. Lisaks lähtuvad hankijad Riigihangete seaduse §is 2 sätestatud eesmärkidest:	Mitte arvestatud. Me ei ole eelnõus nimetatud teenuste korraldamise põhimõtet sõnastades lähtunud riigihangete loogikast. Samuti ei ole siin silmas peetud taristuinvesteeringuid, vaid ikka otse valla ja linna elanikele pakutavaid teenuseid. Teenuse peab olema majanduslikult kättesaadav, mitte võimalikest odavaim. Avaliku teenuse osutamise põhieesmärgiks ei ole tulu saamine või selle osutamine võimalikult odavalt. Teenuse tagamine soodsaimatel tingimustel tähendab teenuse majanduslikku jõukohasust, võrdset kättesaadavust nii ruumiliselt kui näiteks ligipääsetavuse põhimõtteid järgides, kaasamis põhimõtete ja hea avaliku halduse tava järgimist, piirkondlike eripärade ja oludega arvestamist, vajadusel teatava kategooria isikutele soodustuste andmist (nt lasteaiade kohatasu maksimisele on tavaline kui soodustusi arvestatakse laste arvu järgi) Antud põhimõtte hõlmab ka seda, et teenus on korraldatud soodsaimatel tingimustel keskkonnahoiu

	• tagada hankija rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine, isikute võrdne kohtlemine ning konkurentsi efektiivne ärakasutamine riigihankel. • arvestada sotsiaalsete kaalutluste, innovatsiooni rakendamise ning keskkonnahoidlike lahendustega. <i>Keskkonnahoidlike riigihangetega mõjutab hankija läbi nõudluspoole kujundamise ka keskkonnahoidlike lahenduste üldist kättesaadavust turul. Keskkonnahoidlike lahenduste eelistamisega vähendab avalik sektor enda teenuste pakkumisega kaasnevat negatiivset keskkonnamõju ja on eeskujuks ja tõukeks erasektorile keskkonnahoidlikkuse edendamisel, suurendades ettevõtete motivatsiooni enda toodete ja teenuste innovaatilisuse ja kestlikkuse arendamiseks. See omakorda suurendab ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet ja võimalust osaleda piiriülestes tarneahelates. Samuti on ettevõtete keskkonnahoidlik tegevus määrav ka riigi suutlikkuses vähendada kasvuhoonegaaside heidet ning üle minna ringmajandusele ja toetada keskkonnahoidlike ärimudelite teket. Lisaks hangitava toote omadustele tuleks arvestada ka seda, kas toode on toodetud keskkonda säästvate või saastavate lahenduste abil. Hanke planeerimise faasis on oluline analüüsida hangitava toote, teenuse või ehitustöö keskkonna- ja kliimamõju. Eelistatud on madala süsinikuheitega, energia- ja ressursitõhusad ning ringsed tooteid, teenused ja lahendused. Kaasates innovaatilisi lahendusi, mis vähendavad survet keskkonnale (ökoinnovatsioon) ja võttes kogu toote elutsükli arvesse juba selle disainis (ringdisain, ökodisain), on võimalik kasvatada majandust keskkonnale tekkivat kahju vähendades ning luua väärtust ja heaolu ühiskonnale.</i> <i>Innovatsioonihanke eesmärk on suunata turgu välja töötama uut ja olemasolevast paremat lahendust hankija</i>	eesmärkidest lähtudes (säästlikult, kliimaeesmärke jälgides) ning innovaatiliselt. „Kvaliteetne ja kättesaadav“ on piisavalt laiad terminid, st katavad kõik nimetatud. Kui kliimaseaduses avatakse kliimapoliitika eesmärkide all kliimapoliitika põhimõtted, siis on need nii ehk naa kohustuslikud järgimiseks ka kohalikele omavalitsustele, ilma et neid oleks vajadus KOKSis omavalitsuse tegevuse aluspõhimõtetena dubleerivalt nimetada. Õigupoolest tulekski hoiduda samade küsimuste ülereguleerimisest KOV korralduse aluseid sätestavas seaduses. Selle eesmärgi dubleerivalt KOKSis reguleerimine ei muuda selle järgimist „rohkem kohustuslikuks“ ega olulisemaks.
--	--	---

	kirjeldatud probleemile või anda hoogu riigi strateegilisi eesmäärke teenivatele innovaatilistele lahendustele. Innovatsioonihanke kaudu saab hankija muu hulgas aidata turule tuua uue innovaatilise toote või lahenduse, mille järele võib seejärel tekkida nõudlus ka teistel turuosalistel, seega loob hankija läbi innovatsioonihanke turule nõudluse, mida seal enne ei olnud ja võimaldab seeläbi ka erasektorile uute innovaatiliste lahenduste pakkumist ja kasutamist. Seejuures võib innovaatiliseks lugeda ka olulises osas parendatud või tavalahendusest edasi arendatud rätseplahenduste hankimist. Seeläbi aitab hankija edendada teadus- ja arendustegevust, majanduskasvu ning innovatsiooni olles eeskujuks, võimaluste pakkujaks ja saades samal ajal ise kasu ka uudsest, paremast ja efektiivsemast lahendusest. Innovatsioonihangete läbiviimisega toetame Eesti majandus- ja elukeskkonna arengut, aga saame toetada ka rohe- ja sotsiaalpoliitika elluviimist ning arendame avaliku sektori toimimist. Innovatsiooni abil toetame ka kestlikku arengut. Sotsiaalselt vastutustundlike riigihangetega kujundab avalik sektor läbi nõudluspoole ka sotsiaalset vastutustundlikkust tööturul ja ettevõtjate seas parandades seeläbi töökultuuri ning tööturul osalevate ühiskonnaliikmete heaolu. Läbi tööturul osalevate ühiskonnaliikmete heaolu paranemise väheneb ka surve riigi või kohalike omavalitsuste poolt pakutavate sotsiaaltoetuste järele. Hankija on sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete läbiviimisega eeskujuks ja tagab, et erinevate valdkondade vahel ei teki probleemi, kus üks hange avaliku rahaga loob tagajärgi, mida järgmise riigihankega või muu avalikku raha kulutava meetmega lahendama peab. Sotsiaalselt vastutustundlike riigihangetega tagame, et hankelepingle täitmises	
--	---	--

	<i>osalevatel inimestel (sh tarneahelas) on tagatud õiglased töötingimused.</i>	
	2. Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine on riigi prioriteetne tegevus ning sellega seoses on vajalik koostöö kõikide valitsemistasandite vahel, sh kohalike omavalitsustega, et seatud kliimaeesmärgid saavutada. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku lisada KOKS § 6 lõikesse 1, et omavalitsusüksuse ülesandeks kohaliku elu korraldamisel on mh <i>korraldada vallas või linnas kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist.</i>	Mitte arvestatud. KOV täidetakse valdkondlikud ülesanded tuleks ette näha eriseadustes. Kui on vajadus kliimaeesmärkidest lähtuvalt anda KOVidele täitmiseks uusi ülesandeid, siis tuleb seda teha kliimaseaduses, nähes KOVidele ülesande täitmiseks ette ka piisava rahastuse. Uue KOKS § 6 lõike 1 mõte ei ole ka hõlmata märksõnaliselt kõiki temaatilisi valdkondi, millega KOVid kehtivate seaduste järgi peavad nõ igapäevaselt tegelema. KOVid täidavad sadu erinevates seadustes sätestatud ülesandeid. Ei ole põhjendatud neid ammendavalt nimetada täiendavalt ka KOKSis. Selle ülesande dubleerivalt KOKSis reguleerimine ei muuda ülesannet „rohkem kohustuslikuks“ ega olulisemaks.
	3. Teeme ettepaneku täiendada KOKS § 37 lõiget 2 ning lisada, et valla või linna arengukavas esitatakse ka <i>kohaliku kliimapoliitika pikaajalised suundumused ja vajadused.</i>	Arvestatud osaliselt. Seletuskirjas on KOKS § 37 lõike 2 olemust ja valdkondade sisu täpsustatud. KOKS § 37 lõike 2 valla või linna arengukava temaatiliste valdkondade loetelu on seaduses jäetud teadlikult üldiseks ja mitteammendavaks. KOKS § 37 lõike 2 punkti 1 kohaselt tuleb valla või linna arengukavas esitada ka looduskeskkonna pikaajalised suundumused ja vajadused. Looduskeskkonna arenguvajaduse ühe osana saab käsitleda ka kliimapoliitikat. Kliimaseadus on hetkel alles välja töötamisel, mistõttu kliimapoliitika aluseid veel ei ole võimalik KOVidel arengukavade koostamisel arvesse võtta. Kliimapoliitika

	Teeme ettepaneku täiendada § 37³ lõiget 10 ning lisada, et maakonna arengustrateegias arvestatakse ka <i>kliimapoliitika pikaajalisi suundumusi ja vajadusi</i>.	pikaajaliste suundumuste ja vajaduste väljatoomine arengukavalise ülesandena saaks eeskätt sõltuda kliimaseadusega KOVidele lisanduvatest kohustustest ja riigi üldistest arengusuundadest. KOKSi ei ole vastavas osas vajadust täiendada, kuna: • KOKS nimetab § 37³ lõike 3 punktis 1 vaid mõned temaatilised valdkonnad, mis peavad <u>vähemalt</u> maakonna arengustrateegias kajastuma. Nimetatud sättes ei ole esitatud ammendavat loetelu arengustrateegias kajastatavatest kõigist võimalikest teemadest. KOV valdkondlikke ülesandeid on sadu ja nende kõigi märkimine arengustrateegia sisu kontekstis on mõeldamatu. • Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (varasemalt Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakond) on koostanud arengustrateegia koostamise ja uuendamise juhised³, milles on koostöös valdkonnaministeeriumitega täpsustatud maakonna arengustrateegias lisaks seaduses nõutavale kajastatavaid valdkondi detailsemalt. Edaspidi saab juhendite täiendamisel seda ministeeriumitega koostöös ka kliimapoliitika osas vajadusel täpsustada. • Maakonna arengustrateegiat uuendatakse vähemalt kord nelja aasta jooksul. Selle aja jooksul võib lisanduda seadustega KOVidele uusi vastutusvaldkondi, mille osas võib samuti olla vajadus kaaluda nende lisamist KOVide koostöös maakonna arengustrateegiasse (nt mõni uus KOVide ühiselt täidetav ülesanne). Selleks ei ole aga igakordselt vaja KOKSi muuta.
--	--	---

³ <https://www.agri.ee/regionaalareng-planeeringud/regionaalareng-ja-poliitika/regionaalpoliitika-kujundamine#maakondlik-arenduste>.

		• Maakonna arengustrateegia on nõ elav dokument, millesse ühiskonnaelu arengutest ja riiklikest uutest arengukavadest või nende muutmistest või üleriigilisest ja maakonnaplaneeringutest tulenevalt tuleb nuginii regulaarselt kavandada täpsustusi. • Erinevate toetusmeetmete puhul on nõutav, et maakonna arengustrateegia kajastaks ka selle toetatava valdkonna suundumusi. Läbi selle saab ka arengustrateegia sisunõudeid käsitleda (kui KOV soovib meetmest toetust taotleda). • 2021. a näiteks lisati maakonna arengustrateegia uuendamise juhendisse⁴ Keskkonnaministeeriumi ettepanekul teemavaldkonnana ka kestlik keskkonnaga arvestav areng. Neid ettepanekuid praktikas KOVid ka arvestasid.
	4. KOKS § 6 lg 1 (eelno § 1 p 11) teine lause on sõnastatud järgmiselt: Omavalitsusüksusele täitmiseks pandud ülesannete üldine sisu ja pädevus kehtestatakse seadustes ning seaduste alusel antud õigusaktides. Sõnad „täitmiseks pandud“ on selles lauses üleliigsed ja teeme ettepaneku sõnastada lause järgmiselt: <i>Omavalitsusüksuse ülesannete üldine sisu ja pädevus kehtestatakse seadustes ning seaduste alusel antud õigusaktides.</i>	Mitte arvestatud. KOV-i ülesannete ring koosneb kolmest kategooriast: 1) Kohustuslikud KOV ülesanded (olemuselt kohaliku elu küsimused, mille täitmise on seadusandja teinud KOVile seadusega kohustuslikuks); 2) KOV täidetavad olemuselt riiklikud ülesanded; 3) KOV vabatahtlikud ülesanded. Eelnõu praegune sõnastus (KOKS § 6 lg 1) peab silmas just kohustuslikke KOV ülesandeid. KOV vabatahtlikke ehk enesekorraldusõigusega võetud ülesandeid ei ole seadusega reguleeritud, seetõttu oleks täienduse „täitmiseks pandud“ välja jätmine eksitav.
	5. Palume kaaluda süstematiseeritud rakendusjuhise koostamist (sellesse võivad panustada kõikide asjassepuutuvate valdkondade ministeeriumid), arvestades,	Kooskõlastusmärkuse täpne eesmärk jääb ebaselgeks. Nn valdkonnaministeeriumid saavad ja VVSi vastutusvaldkondadest tulenevalt ka peavad andma selgitusi

⁴ <https://www.agri.ee/media/9373/download>.

	et KOV rakendatavate õigusaktide hulk on väga suur ja nendes orienteerumine võib olla üsna keeruline ja ajamahukas.	või juhiseid oma vastusvaldkonnas olevate seaduste rakendamisel. Keskse rakendusjuhise andmine, mis sisaldaks kõiki erinevates seadustes KOVidele täitmiseks antud ülesannete rakendusjuhiseid, oleks ebamõistlikult suur töö ja selle kasutegur oleks kaheldav. Seadused ja nende rakenduspraktika on pidevas muutumises. KOVide puhul tuleb ka arvestada, et neil on kohustuslike olemuselt omavalitsuslike ülesannete täitmisel ka enesekorraldusõigus otsustada ülesande täitmise täpsema sisu ja korra üle. Parimate praktikate jagamine on valdkonnapoliitikas kahtlemata asjakohane.
Kultuuriministeerium (kooskõlastamine)	1. Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse KOKSi § 2 lõikega 3 järgmises sõnastuses: „(3) <i>Kohaliku omavalitsuse eesmärk on aidata kaasa oma elanikele kvaliteetse, turvalise ja nende vajadustele vastava elukeskkonna ning heaolu loomisele, tagada oma elanikele kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused, edendada kohaliku ettevõtluskeskkonda ning tugevdada piirkondlikku konkurentsivõimet omavalitsusüksuste omavahelises ja riigiga koostöös.</i>“. Oleme Kultuuriministeeriumis ajakohastamas kohalike omavalitsuste rahvaraamatukogude valdkonda. Erinevate analüüside ja arutelude tulemusena on tajutav, et tulevikusuundumusena võib maakonnatasandi koostöö asemel osutada sobivamaks aja jooksul loomulikult ja loogiliselt kujunev omavalitsuste piirkondlik koostöö (näiteks vähekülastatava raamatukogu sulgemisel teenuse osutamine raamatukogubussis, mille ostab üks omavalitsus, kuid mida kasutavad mitme teise valla või linna elanikud). Selleks toetame omavalitsusüksuste koostöövormide (haldusleping, ühisasutused jms) lihtsustamist ja kasutuselevõtmise soodustamist. Selliste piirkondlike koostöövormide mõte ja eesmärk ei ole niivõrd konkurentsivõime, vaid kohalike ülesannete võimalikult	Mitte arvestatud. Erinevate KOV valdkondlike ülesannete puhul ongi teenuse areaalid erineva suurusega. Kui valdkondlike ülesannete puhul on ülesande täitmise teenuspiirkond maakonnast suurem, siis tuleks see asjakohases seaduses sellisel sätetada. KOKS § 6¹ järgi on nõutav/kohustuslik KOVide koostöö maakondlikul tasandil maakonna arengu kavandamisel. Vaid juhul, kui on soov teha laiemas piirkonnas koostööd, siis saavad vähemalt kahe tervikmaakonna KOVid otsustada teha koostööd ka piirkondlikult (vt nt KOKS § 37³ lg 1 viimane lause: <i>Maakonna arengustrateegia asemel võivad omavalitsusüksused kokkuleppe alusel koostada mitut maakonda hõlmava piirkondliku arengustrateegia.</i>) Seni on KOKSis piirdutud KOVide ühiselt täidetavate kohustuslike ülesannete puhul maakondliku koostööga. Piirkondliku koostöö kohustuslikkuse lisamist saame kaaluda, kui on selgunud regionaalsete arengulepete piloodi tulemused (eelduslikult 2024. a lõpus). See ei saa aga kehtida mistahes KOVide kohustuslike ülesannete puhul, mis tulenevad valdkondlikest seadustest.

	otstarbekas täitmine lähtudes kohalike elanike parimast huvist, samuti maksumaksjalt riigi ülesannete täitmiseks antava raha otstarbekaim kasutus. Peame silmas teenuspiirkondade ideed, mille piirid võivad erineda (raamatukoguteenus, sotsiaalteenus, haridusteenus jne). Nii teeme ettepaneku, et normis oleks kirjas <u>eesmärk edendada ka piirkondlikku koostööd</u>. Selle täienduse võiks teha ka muudetavas §-s 6¹ (Omavalitsusüksuste ühiselt täidetavad ülesanded, nende täitmise pädevus ja rahastamine) ning läbivalt edasistes sätetes. Palume lisaks kaaluda, kas omavalitsuse tasandil on üldse konkurents ja konkurentsivõime asjakohane selle tavapärase tähenduses. Põhiseaduse § 3, 13 ja 14 järgi on riigil tervikuna ainult kohustused täita põhiseadusega pandud ülesandeid, ja seda kõrgeima kvaliteediga, sh isikuid võrdselt koheldes (PS § 12). Sellega kaasneb kohustus tagada seal, kus pole erisus õigustatud, avalikud teenused võimalikult ühetaolise kõrge kvaliteediga. Seda toetab võimalikult ühtlane piirkondlik areng. Eesmärk ei peaks olema, et nt raamatukoguteenus oleks teatud piirkonnas teistest parem, vaid et raamatukoguteenus oleks igal pool võimalikult ühetaoliselt hästi kättesaadav, ligipääsetav ja kõrge kvaliteediga. Riigikohus tõi oma 2017. aasta haldusreformi otsuses välja riigi kohustuse toetada omavalitsusüksuste võimekuse kasvu avalike teenuste pakkumisel, piirkondade arengueelduste kasutamisel, konkurentsivõime suurendamisel ja ühtlasema piirkondliku arengu tagamisel, unustamata seejuures ka riigivalitsemise reformi üht eesmärki saavutada kulude kokkuhoid.⁵ Seetõttu ei peaks omavalitsusüksused ja nende koostöös moodustuvad maakonnad, piirkonnad, asutused jms omavahel konkureerima, vaid püüdma teha koostööd.	Oleme seletuskirjas selgitanud, et piirkondliku konkurentsivõime soodustamine ei ole mõeldud KOVide ja riigi omavahelise konkureerimisena, vaid piirkondade arengueelduste kasutamisenä ja seeläbi ühtlasema piirkondliku arengu tagamisel. Lisaks seletuskirjas selgitatule märgime, et siinkohal ei ole silmas peetud avalike teenuste osutamise KOViti erinevaid tasemeid, vaid näiteks järgmistele tegevustele keskendumist: - piirkonna eripära rõhutavate turismiklastrite arendamine; - ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja selle loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde; - valla- või linnakeskuse avaliku ruumi kaasajastamine elanikele ja ettevõtlusele atraktiivsemaks muutmiseks; - keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste, sealhulgas ühistranspordi ning jalg- ja jalgrattatee, arendamine. Samuti ei ole konkurentsivõimena peetud silmas KOVide erinevusi avalike teenuste osutamisel. KOV avalike teenuste puhul peab nagnii arvestama korduvalt ka Riigikohtu poolt välja öeldud seisukohaga, et KOV ei pakuks teenust oluliselt
--	---	--

⁵ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-17-23/10>.

	Nii võib piirkonna konkurentsivõimet mõnevõrra vähendada nõrgemate omavalitsusüksuste kaasamine, kuid suurendada tervikuna piirakonna elanike heaolu.	madalamal tasemel võrreldes teiste KOVidega, nii et isiku põhiõigused jäaks olenevalt tema elukohast tagamata.
	2. Eelnõu § 1 punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks KOKSi § 6 lg 2, milles on nimetatud valla ja linna raamatukogude pidamise kohustus. Seletuskirja selgitus säte mittevajalikkusest on mõistetav. Kuna <i>rahvaraamatukogu ülesannete täitmine</i> on rahvaraamatukogu seaduse järgi kohaliku omavalitsuse kohalik kohustus, siis ühetaolise arusaama huvides teeme ettepaneku lisada see ülesanne ka muudetava § 6 lg 1 omavalitsusüksuse ülesannete loetellu. Raamatukoguteenus ei ole puhtakujuline hariduse ega kultuuri ülesanne, vaid eripärane teenus, millel on teiste ülesannete seas ka hariduse ja kultuuri ülesanded, kuid mitte ainult need. Raamatukogude pidamine on läbi aegade olnud omavalitsemise tuumikülesanne, mis võiks sellisena olla jätkuvalt eraldi eesmärgina ning valla ja linna kohustusena äramärgitud.	Mitte arvestatud. KOVide ülesanded rahvaraamatukogude tegevuse korraldamisel tulenevad rahvaraamatukogude seadusest ja nende täiendav KOKSis äramärgimine ei ole vajalik. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on seisukohal, et KOKS § 6 lõike 1 sõnastus võiks jääda KOV valdkondlike ülesannete osas võimalikult üldiseks ja mitteammendavaks. KOV täidetavaid ülesandeid on sadu, nende kõigi üles loetlemine KOKSis on ebavajalik ja asjakohatu. KOKS § 6 lõike 1 puhul on nimetatud võimalikult üldiselt KOV vastutusvaldkondi. KOKS § 6 lõike 3 punktis 1 on ka selgelt osundatud, et lisaks KOKS § 6 lõikes 1 nimetatutele korraldab omavalitsusüksus neid kohaliku elu küsimusi, mis on talle pandud teiste seadustega. Seega kui KOV peab rahvaraamatukogu seaduse järgi täitma rahvaraamatukogu ülesandeid, siis tulenebki vastab kohustus KOVile läbi nimetatud valdkonnaseaduse. Selle dubleerivalt KOKSis reguleerimine ei muuda ülesannet „rohkem kohustuslikuks“ ega olulisemaks.
	3. Eelnõu § 1 punktiga 110 muudetakse KOKS §-i 37, mis reguleerib valla ja linna arengu kavandamist. Tulenevalt kirja eelmisest punktist teeme ettepaneku lisada kavandatava lg 2 punkti 1 arengukava kohustuslikuks osaks ka <i>rahvaraamatukogu teenuse pikaajalised suundumused ja vajadused</i> . Kultuuriministeerium on ette valmistamas rahvaraamatukogu seaduse muudatusi. Ühe muudatusena soovime muuta raamatukoguteenus arengu teema valla ja linna iga-aastase arengukava kohustuslikuks osaks. Nii tuleb igal aastal mõelda raamatukoguteenustele, nende kättesaadavusele ja ligipääsule, samuti erinevate teenuste	Mitte arvestatud. Nimetatud küsimust sooviksime Kultuuriministeeriumiga eraldi rahvaraamatukogu seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamisel arutada. Võimalikud rahvaraamatukogusid puudutavad muudatused võiks kavandada ühe eelnõuga, mitte osaliselt praegu KOKSi muutmise eelnõuga. Valdkondi, millega KOVid tegelevad, on sadu. Kõiki valdkondi KOKSi nimetada on mõeldamatu.

	ühildamisele ning planeerida rahalisi vahendeid järgmise aasta eelarvesse. Selguse eesmärgil võiks arengukavaga seonduv olla tervikuna KOKSis. Vajadusel võib rahvaraamatukogu seaduses KOKSile viidata.	Tuleb ka arvestada, et KOKS § 37 lõike 2 järgi on jäetud valdkondade loetelu, mida valla või linna arengukavas kajastatakse, mitteammendavaks. Kui on vajadus raamatukoguteenusega seonduvat arengukavas käsitleda, siis saab seda kavandada rahvaraamatukogu seaduses.
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (kooskõlastamine)	1. Palume hinnata muudatuste mõju soolisele võrdsusele, võrdsuse kohtlemisele ja ligipääsetavusele. Muudatuste mõju võib konkreetsetele sihtrühmadele olla erinev ning võimaluste võrdsuse kui läbiva teemaga arvestamine tähendab seda, et on analüüsitud ja jälgitud, et meetmete ja tegevuste käigus eemaldatakse need barjäärid ja takistused, mis näiliselt ühesuguste tingimuste korral ühte või teise sotsiaalsesse gruppi kuuluvate indiviidide reaalseid võimalusi piiravad. KOKS-i muutmise üks põhjendustest on, et pärast haldusreformi on omavalitsused muutunud võimekamaks ja enesekontroll toimib paremini. Subsidiaarsuspõhimõtte rakendamine hea eneseregulatsiooniga omavalitsustes võib kohaliku elu edendamisel häid tulemusi anda. Siiski jäi pärast reformi alles ka väga väikeseid omavalitsusi, mille võimekus ei kasvanud ning lisaks tekkis ka uusi murekohti. Maavalitsuste kaotamise tulemusel on omavalitsuse igapäevaste otsuste üle järelevalve pea olematu. Väiksematel, aga võib-olla teadlikel rikkumistel ei pruugi olla tagajärgi, sest nende tõttu pole kodanikel võimalust ega tahtmist kohtusse minna. Nii võivad probleemid lumepallina kasvama hakata. Võrdsus ja ligipääsetavus on teemad, mida omavalitsused peaksid igas oma otsuses edendama ning peab olema selge, et see pole omavalitsuse valik vaid kohustus. Vaja on kindlust, et KOKS-i muutmise tagajärjel ei tekiks soodne pinnas nendest teemadest eemale hoidmiseks või, et olukord osade inimeste jaoks halveneks. KOKS-i muutmise tulemusel peaks omavalitsustes	Arvestatud. Täiendame seletuskirja mõjude peatükki. Eelnõu arvestab võrdsuse kohtlemise põhimõtetega. Eelnõul otseselt mõju soolisele võrdsusele ei ole. Kõigile vähemalt 16- aastastele hääleõiguslikele KOV elanikele on tagatud võimalused osaleda volikogu valimistel, osaleda rahvaalgatustes ja rahvaküsitlustes, esitada ettepanekuid KOV õigusaktide eelnõude osas, jne. Eelnõuga kavandatava KOKS § 2 lõike 3 ja § 3 punkti 7 sõnastuse puhul on kasutatud sõnastust „avalike teenuste kättesaadavuse tagamine/korraldamine“. Sättes on silmas peetud ka avalike teenuste ligipääsetavust konkreetsetele sihtrühmadele, millega KOV peab arvestama. Küll aga ei panda KOKSi muudatustega ligipääsetavuse osas selgeid täitmise kriteeriumeid ja kohustusi. Neid on võimalik seada KOVidele nt valdkonnaseadustega koos piisava rahastusega ja KOVi oma õigusaktidega, mis konkreetset avalikku teenust, KOV ülesannet puudutavad.

	võrdsuse ja ligipääsetavuse teemadel toimuma positiivne areng. Palume seletuskirjas selgitada, kas ja kuidas on varasemalt esitatud kommentaariga arvestatud: „KOV-ile võimaldatava elektroonilise töökorralduse puhul tuleb veenduda, et seda saavad kasutada kõik ühiskonnaliikmed võrdsetel alustel, see tähendab e-teenuste ligipääsetavust ka erineva puudega inimestele. Ka elanike kaasamise juures tuleb kindlasti pidada silmas, nagu VTK-s on ka pakutud, erivajadusega inimeste paremat kaasamist. Muuhulgas tähendab see nii igakülgse ligipääsu tagamist kõigile inimestele, aga ka teadlikku, suunatud ja spetsiifilist kaasamist.“	
	2. ETTEPANEK: Paragrahvi 3 punkt 7 sõnastada „7) <i>kvaliteetsete ja kättesaadavate avalike teenuste korraldamine ligipääsetavalt ja soodsaimatel tingimustel.</i>“ PÕHJENDUS: Seletuskirjas on küll mainitud, et „soodsaimatel tingimustel“ on mõeldud sisuliselt ka ligipääsetavust, kuid selle infoni jõudmiseks eeldatakse lugejalt kõrgemaid teadmisi ja oskust eelnõu seletuskirjast see info üles leida. Intuitiivselt selle seose peale ei tule. Ligipääsetavus puudutab eriti teravalt ka neid inimgrupe, kel õigustekstide analüüsimise oskused või võimalused võivad puududa. Neil on vaja selget pidepunkti, millele oma õiguste kaitsel viidata. Ligipääsetavus ei ole vajalik vaid puudega inimestele vaid üha suuremale osale elanikkonnast, sh eakad, lapsed, väikelaste vanemad, ajutise terviseprobleemiga inimesed, infomürast väsinud inimesed. Lisaks aitab digiligipääsetavus kõigil inimestel paremini avatud valitsemisest osa võtta. Inimesi huvitab eelkõige see, mis toimub nende vahetus läheduses. Laiem teadlikkus ja teadvustamine, et ligipääsetavuse tagamine on kohaliku omavalitsuse kohustus on vajalik, et iga inimene saaks võimalikult suure osa oma elus maksimaalselt	Osaliselt arvestatud. Seletuskirjas on selgitatud avalike teenuste kättesaadavuse korraldamise põhimõtte sisu täpsemalt. Ligipääsetavuse teema ei puuduta vaid KOVe. Nende põhimõtete juurutamine vajab esmalt riigi poolt selgemat läbimõeldust ja KOVide kaasamist. KOKSiga ei saa avada nõ katusmõisteid, mida üheski riigi tasandi seaduses veel sisustatud ei ole, nt „ligipääsetavus“, „digiligipääsetavus“ mis peaks olema sätestatud universaalsena nt HMSis, AvTSis. Soodsamalt teenuse korraldamine hõlmab ka ligipääsetavust. Tuleb ka arvestada, et uute kohustuste panemisel KOVidele tuleb riigil tagada ülesande täitmiseks piisav rahastus (EKOH artikkel 9 lõige 2).

	iseseisvalt ühiskonnaelust osa võtta. Praegu on ligipääsetavuse nõuded kohalikes omavalitsustes täidetud väga ebaühtlaselt. Ligipääsetavuse termin on vaja lisada KOKS-i, sest kõige olulisem on, et ligipääsetavus ühiskonnas osalemiseks on tagatud just inimese kodu juures. Seda korraldab kohalik omavalitsus. Ligipääsetavuse edendamiseks on vaja, et nii otsustajad, kui ka kodanikud teadvustaks, kelle kohustus see on ning saaksid selle võimalikult lihtsalt tähelepanu pöörata.	
	3. ETTEPANEK: Palume hinnata § 7 täiendamist lõikega 1¹, mis puudutab õigust seada isikute põhiõiguste ja -vabaduste riiveid, mõju võrdsuspõhiõigusele. See tähendab, et palume hinnata mõju soolisele võrdsusele ja vähemuste võrdsetele võimalustele, seal hulgas ligipääsetavusele ning kas selline säte võib panna haavatavad grupid ebasoodsamasse olukorda. PÕHJENDUS: Näiteks, kas see võib tuua kaasa olukorra, kus omavalitsus ei taga info või teenuste ligipääsetavust või näiteks kitsendab elukoha valikuid ning selgitab seda väikese riivega. Kas on võimalik, et näiteks kulude kokkuhoidu teenuse pakkumisel peetakse olulisemaks, kui seda, et see teenus oleks kõigile ligipääsetav?	Arvestatud. Seletuskirja mõjude peatükki on vastavalt täiendatud.
	4. ETTEPANEK: §7 Punkt 9 võiks viidata avaliku teabe seadusele ja digiligipääsetavusele. PÕHJENDUS: Tihti on info keerulise otsimise tulemusel olemas ja mitte kõigile ligipääsetav, näiteks dokumendid, mis pole masinloetavad. Nt protokoll, mis on prinditud, paberil allkirjastatud ja uuesti skännitud.	Mitte arvestatud. Justiitsministeerium koostab VVTP punkti 11.13 järgi 2024. a lõpuks analüüsi ja ettepanekud avaliku teabe seaduse rakendamise kohta, milles on võimalik käsitleda ka KOVis dokumentide kättesaadavuse probleeme ja näha ette vastavad seadusemuudatused. Digiligipääsetavuse mõiste avamine oleks samuti põhjendatud AvTSi muudatuste kavandamisel.

		MKM võiks näha ette meetmed KOVide digipädevuse kasvatamiseks.
	5. ETTEPANEK: §7 Punkt 10 võiks tuua välja ka selle, et kõige olulisem info ja otsused kohaliku elu kohta võiksid olla lühikokkuvõtetena tõlgitud ka viipekeelde ning lihtsasse keelde. Seda eriti nendes olukordades, kui inimestelt eeldatakse mingisugust tegutsemist või see on nende heaolu ja teenuseid puudutav. Veel, et kui volikogu istungid või olulised sõnavõttud edastatakse video vahendusel, siis sellele lisataks subtiitrid või kirjeldustõlge. PÕHJENDUS: Lihtsa keele tõlge on välja töötatud intellektipuudega inimestele aga aitab kõigil inimestel kiiresti aru saada, mis on keeruliste tekstide olulisem sisu. Mida laiem ring inimesi saab otsustest aru, seda julgemalt saavad nad ühiskonnaelus osaleda. Et kõik ühiskonnaliikmed saaksid kohaliku elu infole ligi on vaja, et omavalitsused esitaksid olulise info ja teadaanded ligipääsetavates formaatides. Kui see on KOKS-is eraldi välja toodud, siis omavalitsused teadvustaks tõlkimise vajadust ning lisaks selle rea eelarvesse. See ei puuduta ainult väikese elanike grupi huve vaid info ligipääsetavust ja arusaamist ja kodanikuaktiivsust üldiselt. Lihtsasse keelde tõlge on vajalik intellektipuudega inimestele, inimestele, kes alles õpivad Eesti keelt, lastele ning ka infomürast väsinud või väga kiire graafikuga inimestele. Kõik inimesed saavad lihtsasse keelde tõlgitud tekstist paremini aru ning kiire ülevaate kõige olulisemast infost. Keerukad otsused saaksid arusaadavaks suuremale grupile inimestest ja julgustaks neid avalikust diskussioonist osa võtma. Kuulmispuudega inimestele on oluline viipekeeletõlge ning subtiitrite olemasolu. Subtiitrid on abiks ka näiteks väikelaste vanematele ja eakatele, kes müra või kuulmislanguse tõttu ei saa ainult helile loota.	Mitte arvestatud. Ligipääsetavuse teema ei puuduta vaid KOVe. Nende põhimõtete juurutamine vajab esmalt riigi poolt selgemat läbimõeldust ja KOVide kaasamist. KOKSiga ei saa avada nõ katusmõisteid, mida üheski riigi tasandi seaduses veel sisustatud ei ole, nt „ligipääsetavus“, „digiligipääsetavus“, mis peaks olema sätestatud universaalsena nt AvTSis, HMSis. Tuleb ka arvestada, et uute kohustuste panemisel KOVidele tuleb riigil tagada ülesande täitmiseks piisav rahastus (EKOH artikkel 9 lõige 2). Kodulehel ja valla/linna lehtedes tehakse ka praegu väljavõtteid volikogu ja valitsuse istungitel arutatust ja otsustatust. Saame ettepanekus esitatud soovitusi kajastada üksnes eelnõu seletuskirjas.

	Kirjeldustõlkega videomaterjali sisu on ligipääsetav nägemispuudega inimestele.	
	6. ETTEPANEK: Seadusesse lisatavale §32¹ punkti 12 võiks täiendada sellega, et rahvaküsitlus peaks olema läbi viidud nii, et ligipääs infole ja hääletamises osalemine oleks ligipääsetav kõigile hääletusõiguslikele elanikele. PÕHJENDUS: Rahvaküsitluste läbiviimiseks kasutatakse tihti ise tehtud veebilehti, mis ei vasta ligipääsetavuse nõuetele. Küsitluse infot jagatakse valitsuse veebilehtedel ja sotsiaalmeedias tihti nii, et see on vormistatud pildina, mis teeb selle info ligipääsmatuks ekraanilt lugemise abivahendeid kasutavatele inimestele. Tihti on kogu info ja osalemine võimalik ainult digitaalselt. Erinevalt valimiste korraldamisele, võib kiiremate rahvaküsitluste korraldamisel juhtuda, et teatud inimgruppide osalemine välistatakse ligipääsetavuse puudumise tõttu. Seega oleks kasulik selle punktis mingil viisil hääletuse korraldaja suunata näiteks avaliku teabe seaduse ligipääsetavust puudutavaid punkte lugema, et koostatav määrus arvestaks ka erivajadustega.	Arvestatud osaliselt. Selgitame seletuskirjas KOVides ligipääsetavuse tagamise vajadust. Seadusega täpsemaid nõudeid ette ei saa näha, st täpsema rahvaküsitluse läbiviimise korra kehtestab enesekorraldusõigusest lähtudes iga volikogu.
	7. ETTEPANEK: Lisada § 41 alapunkt 5 „Vähemalt kõige olulisem info ja teadaanded tõlgitakse ligipääsetavuse tagamiseks ka viipekeelde, lihtsasse keelde ning vajadusel lisatakse videole subtiitrid või kirjeldustõlge.“ PÕHJENDUS: Et kõik ühiskonnaliikmed saaksid kohaliku elu infole ligi on vaja, et omavalitsused esitaksid olulise info ja teadaanded ligipääsetavates formaatides. Kui see on KOKS-is eraldi välja toodud, siis omavalitsused teadvustaks tõlkimise vajadust ning lisaks selle rea eelarvesse. See ei puuduta ainult väikese elanike grupi huve vaid info ligipääsetavust ja arusaamist ja kodanikuaktiivsust üldiselt. Lihtsasse keelde tõlge on vajalik intellektipuudega inimestele, inimestele, kes alles	Mitte arvestatud. Ligipääsetavuse teema ei puuduta vaid KOVe. Nende põhimõtete juurutamine vajab esmalt riigi poolt selgemat läbimõeldust ja KOVide kaasamist. KOKSiga ei saa avada nõ katusmõisteid ega luua ligipääsetavuse osas riigi keskvõimust rangemaid nõudeid, mida üheski riigi tasandi seaduses veel sisustatud ei ole. Küsimust tuleks kaaluda pigem AvTSi muutmise kontekstis. Tuleb ka arvestada, et uute kohustuste panemisel KOVidele tuleb riigil tagada ülesande täitmiseks piisav rahastus (EKOH artikkel 9 lõige 2).

	õpivad Eesti keelt, lastele ning ka infomürast väsinud või väga kiire graafikuga inimestele. Kõik inimesed saavad lihtsasse keelde tõlgitud tekstist paremini aru ning kiire ülevaate kõige olulisemast infost. Keerukad otsused saaksid arusaadavaks suuremale grupile inimestest ja julgustaks neid avalikust diskussioonist osa võtma. Kuulmispuudega inimestele on oluline viipekeeletõlge ning subtiitrite olemasolu. Subtiitrid on abiks ka näiteks väikelaste vanematele ja eakatele, kes müra või kuulmislanguse tõttu ei saa ainult helile loota. Kirjeldustõlkega videomaterjali sisu on ligipääsetav nägemispuudega inimestele.	
	8. ETTEPANEK: § 51 lõiked 6 ja 7 liita üheks punktiks ning lisada viide ligipääsetavuse tingimustele „Volikogu istungite, valitsuse istungite ning volikogu ja valitsuse komisjonide koosolekute protokollid peavad olema igaühele ligipääsetavad vastavalt avaliku teabe seadusele ning valla või linna õigusaktides sätestatud korras.“ PÕHJENDUS: Protokollide leidmine on praktilises elus tihti keerukas, eriti kui otsitakse kindlat protokoll. Kindla märksõna abil otsimine on mõnikord võimatu. Veel on levinud praktika, et mingil põhjusel prinditakse protokoll välja, allkirjastatakse käsitsi ja siis skaneeritakse uuesti. See tähendab, et tekst ei ole otsitav ega masinloetav, mis tähendab, et näiteks nägemispuudega inimestel ei ole võimalik sellele ligi pääseda. Seega on oluline rõhutada, et korraldatud ei pea olema vaid protokollide kättesaadavuse ajakava vaid ka avalikustatud protokollide ligipääsetavus.	Mitte arvestatud. AvTS § 32 käsitleb ligipääsetavust vaid veebilehe ja mobiilirakenduse pidamise nõuete kaudu. Dokumentide puhul räägitakse AvTSis jätkuvalt nende kättesaadavusest. Taas on tegemist temaatikaga, mis tuleb tervikuna nt Justiitsministeeriumi veetava AvTSi muudatuste kavandamisel edaspidi läbi mõelda.
Siseministeerium (kooskõlastamine)	1. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu p 110 muudetavat seaduse § 37 lg 2 p 1 ja eelnõu p 120 muudetavat seaduse § 37³ lg 3 p 1, lisades juurde turvalisuse mõju arvestamise teistele valdkondadele või lisada juurde turvalisuse	Mitte arvestatud. Kõigi KOV täidetavate valdkondlike ülesannete ammendavat loetelu ei saa KOKSiga sätestada. KOV täidetavaid ülesandeid on sadu.

	suundumused ja vajadused. Seega palume eelnimetatud sätteid sõnastada järgmiselt: - § 37 lg 2 p 1 majanduse, ettevõtluse, sotsiaalse ja looduskeskonna ning rahvastiku ja selle tervise arengu, hariduse-, kultuuri- ning noortevaldkonna pikaajalised suundumused ja vajadused, <u>sealjuures arvestades mõjuga turvalisuse valdkonnale</u>; - § 37³ lg 3 p 1 majanduse, sealhulgas ettevõtluskeskkonna, ja sotsiaalse, kultuurilise ning rahvastiku ja selle tervise arengu pikaajalised suundumused ja vajadused, <u>sealjuures arvestades mõjuga turvalisuse valdkonnale</u>. Turvalisuse mõjuga arvestamise lisamine on vajalik, sest mitte igakord ei pöörata sellele maakonna ja KOV tasandil piisavalt tähelepanu. Maakonnal peab olema arengustrateegia, selle alusel kavandatakse ja suunatakse maakonna arengut ning milles määratakse selleks vajalikud strateegilised arengusuunad ja kavandatavad tegevused. Arengustrateegia on sealhulgas aluseks omavalitsusüksuste ühiste ja omavalitsusüksuste ülese mõjuga investeeringute kavandamisele ning neile toetuse taotlemisele. Ka tänastes maakonna arengustrateegiates on olulise struktuurse osana sageli käsitletud turvalisust (vt näiteks Lääne maakonna arengustrateegia 2035+). Iga kord ei ole turvalisust nähtud eraldiseisva eesmärgina, kuid toetavaid tegevusi sellegipoolest kavandatakse. Samuti on mitmed kohalikud omavalitsused määratlenud oma arengukavas turvalise elukeskkonna olulise strateegilise eesmärgina (vt nt Keila linna arengukava 2035). Leiame, et turvalisuse teemade käsitlemine arengustrateegias ja KOV arengukavas loob paremad eeldused turvalisust toetavate tegevuste süsteemseks käsitlemiseks kohalikul tasandil ning aitab kaasa riigiasutuste ja omavalitsuste koostööle.	KOKS § 2 lõike 3 KOV eesmärgi sõnastuse järgi on elanikele kvaliteetse, turvalise ja nende vajadustele vastava elukeskkonna ja heaolu loomisele KOV tegevuse eesmärgiks. Seega tuleb KOVil ma tegevuses ühe eesmärgina lähtuda ka turvalisuse tagamisele kaasa aitamisest.
--	--	---

	Rakenduslike tegevustena turvalisuse suurendamiseks näeme muuhulgas turvalise ruumiloo me põhimõtete rakendamist, liikluskorralduse arendamist, ennetustegevusi õnnetusriskide vähendamiseks ja võimalike hädaolukordade mõju leevendamiseks, tegevusi kriisideks valmisoleku suurendamiseks, turvalisust toetava võrgustikutöö edendamist jms. Arengustrateegias ja KOV arengukavas turvalisuse valdkonna tegevuste täpsemaks kavandamiseks on heaks lähtekohaks veebilehel minuomavalitsus.ee rahvatervise ja turvalisuse ning kriisideks valmisoleku alajaotustes toodud mõõdikud KOV ülesannete hindamiseks. Turvalisuse valdkonda ei tuleks eraldi vaadata, vaid vastupidiselt leida seoseid ja mõju teiste valdkondadega. Kui lisada juurde arengukavade ja arengustrateegiate koostamisel mõju arvestamine turvalisuse valdkonnale, siis meie hinnangul aitab see KOV ametnikel erivaldkondade vajaduste ja suundumuste puhul mõelda läbi ka see, millist mõju oleks vaja saavutada turvalisuse ja turvatunde tõstmiseks, õnnetuste ja süütegude vähendamiseks.	
	2. Teeme ettepaneku muuta § 53⁵ ja anda see uues sõnastuses järgmiselt: „ (1) <u>Korrakaitseametnik</u> kannab <u>omavalitsusüksuse</u> sümbolite ja korrakaitseametniku ametitunnustega vormiriietust. (2) Korrakaitseametniku vormiriietuse ja ametitunnuste kirjelduse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. (3) <u>Korrakaitseametniku vormiriietus ei tohi eksitavalt sarnaneda politseiametniku vormiriietusega.</u>“ Sellisel sõnastatuna kasutatakse lõikes 1 ainsust, mis tulenevalt HÕNTE reeglitest on õigem ja KOV-i tähisena „omavalitsusüksus“ nagu eelnõuga läbivalt soovitakse sätestada. Lõige 2 jääb samaks, kuid lisandub lõige 3.	Arvestatud.

	Siseministerium on korrakaitseaduse muutmise seaduse eelnõus kajastanud kõnealuse paragrahvi muudatuse ning vastavasisuline eelnõu on läbinud esimese kooskõlastusringi. Selleks, et vältida olukorda, kus tuleks muuta juba varasemalt muudetud lõiget, teemegi ettepaneku eelnimetatud paragrahvi sõnastamiseks selliselt, nagu viidatud eelnõus.	
	3. Eelnõu punktiga 217 täiendatakse KOKSi §-ga 65¹. Väga tervitav on KOV-ile tema enda kehtestatud eeskirjade täitmise üle järelevalvepädevuse andmine. Kuid leiame, et üksnes eelnõuga kehtestatava paragrahvi lõike 4 tekstis KorS § 50 õiguse andmine ei täida eesmärki ning lisada tuleb ka KorS § 51 erimeede ehk valduse läbivaatus. Valdusesse sisenemise (KorS § 50) õigusest on üksi vähe, kuivõrd see võimaldab kinnisasjal, millele on sisenetud, üksnes osalist visuaalset vaatlust, kuid ei hõlma õigust avada järgmiste ruumide (kinniste ustega toad, sh vannituba, kelder jne) või kõrvalhoonete, samuti panipaikade uksi. Seega annab valdusesse sisenemise õigus tegelikkuses vaid väga piiratud ja pooliku võimaluse, tagamata alustatud järelevalvetoimingute lõpuleviimist ja seega eesmärgipärast ja tõhusat järelevalvet. KorS § 51 lg 1 punktides 2 ja 3 sätestatud aluste kohaldamine on oma olemuselt eeldatav ja sobiv eelnõuga seatud eesmärgi kontekstis – eelkõige lemmikloomade pidamise eeskirja, aga ka heakorraeeskirjade täitmise kontrollimine. Võrdlusena juhime tähelepanu, et valduse läbivaatuse erimeede on juba KOVi-le lubatud KorS § 57² alusel avalikus kohas käitumise nõuete järelevalves. Samuti on see erimeede lubatud sarnase iseloomuga riiklikus järelevalves loomakaitseaduse alusel (loomakaitseaduse § 60¹).	Arvestatud. Eelnõud ja seletuskirja on vastavalt täiendatud.
	4. Eelnõu punktiga 77 muudetakse KOKS § 22 lg 1 punkti 36² ning tekstiosa „kassid ja koerad“ asendatakse sõnaga „lemmikloomad“. Palume seletuskirjas täpsustada, keda	Arvestatud. Seletuskirja on täiendatud.

	lemmikloomaks loetakse, nt viidata loomakaitseseadusele või veelgi täpsemaks minnes loomakaitseseaduse alusel antavale rakendusaktile, millega kehtestatakse täpsemad nõuded lemmikloomade pidamisele.	Lemmikloomana peetakse eelnõus silmas loomakaitseseaduse § 2 lõike 3 tähenduses lemmiklooma ehk lemmikloom on inimese isiklikuks meelelahutuseks või seltsiks peetav või sellel eesmärgil pidamiseks mõeldud loom, kes ei ole põllumajandus- ega katseloom. Lemmikloom võib olla sealhulgas koer, kass, näriline, küülik, puurituhkur, puurilind, roomaja, kahepaikne, akvaariumikala ja selgrootu. Lemmiklooma pidamisel tuleb rakendada loomakaitseseaduses ja põllumajandusministri 24.07.2008 määrusest nr 76 „Lemmikloomade pidamise nõuded“ tulenevaid nõudeid.
	5. Seletuskirja lk 27 on tabel, kus on ekslikult märgitud, et elukoha registreerimine on riiklik ülesanne. Tegelikult on elukoha registreerimine KOV-i omavalitsuslik ülesanne. Palume edasiste ebatäpsuste vältimiseks see parandada.	Arvestatud.
	6. Seletuskirjas on kasutusel nii rahvastikuregister kui ka Eesti rahvastikuregister. Rahvastikuregistri seaduse kohaselt on registri nimeks rahvastikuregister. Palume seletuskirjas läbivalt kasutada sõna „rahvastikuregister“.	Arvestatud. Seletuskirja teksti on ühtlustatud.
	7. Lisaks eeltoodule palume kaaluda vajadust sätestada kohalikele omavalitsustele selge alus isikuandmete töötlemiseks. KOKS § 6 lg 1 nimetab ära KOV-i ülesanded, millest nii mõnigi võib olla täpsemalt reguleeritud eriseaduses. Samas on KOV-il palju ülesandeid, mille käigus võib olla vaja töödelda KOV-is elavate isikute isikuandmeid, kuid need ülesanded ei ole reguleeritud seaduses vaid KOV-i volikogu määruks. Isikuandmete töötlemine on aga eraelu puutumatuse riive, mis eeldab aga riive ulatuse ja eesmärgi ning töödeldavate isikuandmete liikide sätestamist seaduses.	Osaliselt arvestatud. Kohtusime eelnõu menetluse raames Tallinna linna esindajate ja Justiitsministeeriumi andmekaitse spetsialistidega. Koostöös nimetatud asutustega oleme eelnõud täiendanud regulatsiooniga (peatükk 3², mis puudutab isikuandmete saamist ja töötlemist KOV läbiviidavateks küsitlusteks ning analüüsideks.
Sotsiaalministeerium (kooskõlastamine)	Teeme ettepaneku eelnõu § 1 punktiga 110 muudetava kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37 lõike 2 punktis 1 sätestatud KOV arengukavas esitatavate	Arvestatud.

	valdkondade loetellu lisada ka vanemaealiste valdkond, millest lähtuvalt palume täiendada olemasolevat punkti sõnastust järgmiselt: „1) majanduse, ettevõtluse, sotsiaalse ja looduskeskkonna ning rahvastiku ja selle tervise arengu, hariduse-, kultuuri- ning noorte- ja vanemaealiste valdkonna pikaajalised suundumused ja vajadused;“. Selgitus: Vananemisega ja vanusesõbraliku lähenemisviisiga on vaja arvestada kõigis riigi poliitikavaldkondades. Vanemaealiste poliitika kujundamisel arvestatakse vananeva ühiskonna põhimõtetega, muutuva eluea pikkusega ja teiste vananemisega seotud aspektidega, mistõttu on sellega arvestamine oluline ka kohaliku tasandi arengute planeerimisel. Eakate ja vanemaealiste valdkonda KOV korraldatava ülesandena eraldi KOKS-is ei reguleerita ega ka nimetata. Seletuskirjas on öeldud, et valdkondlikes seadustes on reguleeritud KOV-ide kohustust korraldada vallas või linnas sotsiaalhoolekannet, sotsiaalteenuste osutamist, sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist, sealhulgas eakate hoolekannet (nt SHS, mis KOKS sätestatud KOV ülesanded ära nimetab). Kuid tegelikkuses eakaid või vanemaealisi sihtgrupina ega valdkonnana SHS-is nimetatud ei ole. Kahjuks nähakse vanemaealisi tihti pigem sotsiaal- ja tervisevaldkonna sihtrühmana, kuid vanemaealised ei ole pelgalt hoolekande teenuste tarbijad, vaid on ka ühiskonda panustajad. Muudetavas KOKS-is on sätestatud kohustus koostada valla või linna arengukava, milles tuleb eraldi esitada noortevaldkonna pikaajalised suundumused ja vajadused. Oleme seisukohal, et ka vanemaealiste valdkonnana lisamine arengukavasse on vajalik, kuna kavandatavas seaduse muudatuses ei ole tööd vanemaealistega või eakatega selgelt KOV ülesandena ette nähtud. Vanemaealiste valdkond peaks olema linnade ja valdade arengukava koostamise kontekstis samuti ära	Võrdse kohtlemise põhimõttest ajendatuna on lisatud lisaks noortevaldkonnale eelnõusse KOV arengukava osana ka vanemaealiste valdkond.
--	--	---

	nimetatud, sest üldise ühiskonna vananemise tingimustes on vanemaealiste valdkond riigi jaoks prioriteetne. Vanusesõbralikkuse edendamiseks on oluline kohalikul tasandil vanemaealiste vajaduste ja huvidega arvestamine erinevates eluvaldkondades, mistõttu on seda läbivalt mõistlikum planeerida arengukava tasandil.	
Eesti Linnade ja Valdade Liit (kooskõlastamine märkustega)	1. Eelnõuga kavandatava KOKSi § 6 lg 1 muutmise ja lg 2 kehtetuks tunnistamise alusel on tõusetunud küsimus nimetatud muudatuste tähenduses ja mõjus kohaliku omavalitsuse ülesannetele. Eelkõige juhitakse tähelepanu lõike 2 kehtetuks tunnistamisele, kuna see võib viia võimaluseni kaotada gümnaasiumihariduse andmine omavalitsuse hallatava gümnaasiumi kaudu. KOKS muutmise eelnõu kaudu antakse võimalus kaotada kohaliku omavalitsuse gümnaasiumi pidamise ülesanne (KOKS § 6 lg 2) ja asendatakse see omavalitsuse ülesandega korraldada haridust (§ 6 lg 1). Eelnõu seletuskirja kohaselt: „Hariduse korraldamise all on eelnõus silmas peetud KOV tasandi vastutust alus-, põhi- ja keskhariduse õppevõimaluste tagamisel, mille täitmise ulatus tuleneb valdkondlikest seadustest.“ See aga tähendab, et täpsustused regulatsioonile tulenevad valdkonna seadustest. Antud muudatus annab selge teadmise, et kohaliku omavalitsuse ülesanne ei ole muuhulgas enam keskhariduse andmine, sest suundumus on riigigümnaasiumitele. Riigigümnaasiumid ei lahenda olukorda hajaasustuse maapiirkondades ning omavalitsustele peab jääma õigus pidada gümnaasiumi. Peaks olema võimalus omandada haridust kodulähedastes koolides ja seda nii alus, põhi- kui ka keskhariduse osas. Eelkõige küsimuse tõstatanud Häädemeeste vald selgitab, et asub geograafiliselt asukohas, kus ühel pool asub Läti Vabariik, külgedel meri, metsad ja rabad. Pärnu linna ja tagasi sõit valla lõunapoolsest servast võtab õpilase ajast kokku ligikaudu 2-	Selgitame, et ei kehtiv KOKS ega eelnõu ei sätesta, milliste haridustasemetega eest vastutab KOV. See regulatsioon on jätkuvalt ette nähtud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ning Eesti Vabariigi haridusseaduses. KOKS § 6 lõige 2 käsitleb asutuste, sh koolide ülalpidamist, juhul kui need on omavalitsusüksuse omanduses. See ei käsitle nn haridusteenuse sisu. KOV võib oma ülesandeid täita ka hoonetes, mis ei ole KOVi omandis. Seetõttu on KOKS § 6 lõike 2 kehtetuks tunnistamine ka asjakohane. KOKS § 6 lõike 2 kehtetuks tunnistamine ei võimalda riigil kuidagi kaotada gümnaasiumihariduse andmine omavalitsuse hallatava gümnaasiumi kaudu. Riigi ja KOV vastutuse piiritlemist hariduse andmisel saab teha läbi valdkonnaseaduste muutmise.

	3 tundi. Samuti ei ole lahendus õpilasele elada kogu õppeaja vältel õpilaskodus või üürikorteris. Häädemeeste vald leiab, et on oluline hoida ja arendada elu maal ning ülaltoodud põhjustel ei nõustu eelnõukohase KOKS § 6 lg 1 ja 2 muutmisega.	
	2. Eelnõuga täiendatava § 6 lg 3 kohaselt on võrdsustatud ülesanded ja eesmärkide täitmine, mistõttu tekib küsimus, milline on eelnõuga lisatava § 2 lg 3 tähendus nii KOKSi kui ka teiste seaduste kontekstis. Lisaks palume täpsemalt selgitada KOKS § 2 lõikega 3 lisanduva kohaliku omavalitsuse eesmärki – kohaliku ettevõtluskeskkonna edendamine, kuna kehtivas KOKSis ei ole ettevõtluskeskkonna edendamist kohaliku omavalitsuse eesmärgi ega ülesandena sätestatud.	Selgitame kavandatava KOKS § 2 lg 3 tähendust ja kohaldamist seletuskirjas täpsemalt. KOV ise sisustab oma territooriumil ettevõtluse edendamisega seonduvad tegevused. Näiteks ettevõtlusnõustamise, infopäevad, koostöö maakondliku arenduskeskusega, üürimajad, infrastruktuuri rajamine, investorteenus jne. KOKS ei sea KOVidele konkreetseid ülesandeid ettevõtluskeskkonna edendamiseks. KOV peab järgima, et ta oma tegevusega ei seaks põhjendamatuid piiranguid ettevõtlustegevuseks ja halduskoormust ettevõtjatele. Ettevõtlusteema KOKSis ära märkimine hõlbustab ka riigivaraseaduses sätestatud riigi maa omandamist KOVile ettevõtlustegevuseks.
	3. Eelnõuga lisatava § 6 lg 6 kohaselt võib omavalitsusüksusele kooskõlastatult üleriigilise omavalitsusüksuste liiduga Vabariigi Valitsuse määrusega anda täitmiseks erakorralise ja ühekordse riikliku ülesande tunnustega ülesande, hüvitades riikliku ülesande täitmise kulu omavalitsusüksusele viivitamatult määrukses sätestatud alustel ja korras. Põhiseaduse § 154 kohaselt kohalikule omavalitsusele võib panna kohustusi ainult seaduse alusel või kokkuleppel kohaliku omavalitsusega. Kahtleme, kas lõige 6 vastab sisuliselt põhiseaduse mõttele, avades võimaluse igal ajahetkel kohalikule omavalitsusele täiendavaid ülesandeid anda. Seetõttu on vajalik täiendavalt analüüsida nimetatud sätte vastavust põhiseadusele. Lisaks	Eelnõus on nimetatud muudatusest Justiitsministeeriumi ettepanekul loobutud.

	jääb selgusetuks, mille poolest erineb riikliku ülesande tunnustega ülesanne riiklikust ülesandest. Seletuskirjas riikliku tunnustega ülesannet ei mainita ning sellise mõiste seadusesse toomise kohta selgitus puudub.	
	4. Eelnõuga kavandatava § 7 lg 7 (kehtiv KOKS § 23 lg 3, § 31 lg 5) kohaselt volikogu otsus ja valitsuse korraldus jõustub teatavakstegemisest, kui otsuses ja korralduses ei ole sätestatud hilisemat jõustumise tähtpäeva. Nimetatud säte on selge, kui otsuse ja korralduse vormis antud õigusakt on sisult haldusakt. Sellisel juhul tuleb lisaks KOKSile lähtuda ka HMSiga sätestatud nõuetest ning teatavaks tegemise vorm (sh kättetoimetamine) tuleneb HMSist. Kõik otsuse ja korralduse vormis antud volikogu või valitsuse otsustused ehk õigusaktid ei ole haldusaktid. Volikogu kasutab otsust ja korraldust ka kohaliku omavalitsuse sisemise töökorralduse reguleerimiseks. Kui volikogu moodustab otsusega komisjoni ning määrab õigusaktiga komisjoni nime, liikmete arvu, koosseisu põhimõtted, ülesanded ja pädevuse (st otsus ei sisalda ka ühtegi subjekti), siis millal selline otsus jõustub? Kui volikogu kinnitab revisjonikomisjoni tulemused ning annab revisjonist tulenevalt valitsusele ülesande, ei ole ju ka tegemist haldusaktiga. Kuidas toimub selliste õigusaktide teatavakstegemine ehk millal siis sellise sisuga volikogu ja valitsuse üksikaktid jõustuvad? Kas otsuse ja korralduse kehtima hakkamist ei võiks reguleerida selliselt, et volikogu ja valitsuse üksikakt jõustub lisaks teatavakstegemisele ka vastuvõtmisest või otsuse kõigile kättesaadavaks tegemisest ehk dokumendiregistris avalikustamisest? KOVi organite sisemist tööd korraldavaid akte ei ole ju kellelegi HMSi mõistes võimalik teatavaks teha. Ettepanek on täiendada volikogu ja valitsuse üksikaktide kehtima hakkamist näiteks võimalusega, et õigusakt võib hakata kehtima ka vastuvõtmisest, juhul, kui õigusakti	Mitte arvestatud. Kehtiva KOKS § 23 lõike 3 järgi jõustub volikogu otsus teatavakstegemisest ning KOKS § 31 lõike 5 järgi valitsuse korraldus teatavakstegemisest, kui korralduses eneses ei sätestata hilisemat tähtpäeva. Eelnõu sõnastus on analoogne kehtiva seadusega. Haldusmenetluse seaduses (HMS) täpsustatakse akti teatavakstegemist samuti sarnaselt. HMS § 61 lõike 1 kohaselt kehtib haldusakt adressaadile teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest alates, kui haldusaktis ei ole ette nähtud hilisemat kehtima hakkamist. Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, hakkab avalikult teatavaks tehtud haldusakt kehtima 10. päeval pärast avaldamist. Seega eelnõuga ei muudeta seaduse põhimõtteid. Halduse siseaktidele HMS ja seal sätestatud nõuded ei laiene. Halduse siseakt (akt, mis ei ole suunatud haldusväliste isikutele) ei ole haldusakt HMSi tähenduses ning sellele ei laiene nõuded, mis laienevad haldusaktile. Samuti puudub otsene vajadus eristada ja reguleerida KOKSis halduse siseakti ja välist toimet omavat haldusakti.

	regulatsioonist tulenevalt ei ole tegemist haldusaktiga ning puudub haldusväline adressaat.	
	5. KOKS § 7 lg 7 ja § 57 lg 6 – palume korrigeerida eelnõu osavalla- või linnaosakogu otsuste ja osavalla või linnaosa vanema korralduste jõustumise osas vastavalt lisatud selgitustele. KOKSi §-i 7 täiendatakse lg-ga 7, mille kohaselt volikogu otsus ja valitsuse korraldus <u>jõustuvad</u> teatavakstegemisest, kui otsuses või korralduses ei ole sätestatud hilisemat <u>jõustumise</u> tähtpäeva. KOKSi § 57 lg 6 kohaselt osavalla- või linnaosakogu otsustele ja osavalla või linnaosa vanema korraldustele kohaldatakse KOKS § 7 lõigetes 7, 9 ja 10 sätestatud nõudeid. HMS § 61 lg 1 järgi <u>kehtib</u> haldusakt adressaadile teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest alates, kui haldusaktis ei ole ette nähtud hilisemat <u>kehtima hakkamist</u>. Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, hakkab avalikult teatavaks tehtud haldusakt kehtima 10. päeval pärast avaldamist. Erinevate mõistete kasutamine HMSis (haldusakt hakkab kehtima) ja KOKSis (otsus ja korraldus jõustub) tekitab segadust. Palume selgitada, miks selline eristamine on vajalik.	Mitte arvestatud. Kehtiv KOKS räägib nii volikogu otsuse kui ka valitsuse korralduse jõustumisest. Haldusakti puhul on tõepoolest HMSi § 61 lõikest 1 lähtudes õige kasutada jõustumise asemel terminit „hakkab kehtima“. HMS § 93 lõige 2 kasutab näiteks ka määruse osas sõnastust „hakkab kehtima“: <i>Määrus hakkab kehtima (jõustub) kolmandal päeval pärast kehtivas korras avaldamist, kui seaduses või määruks endas ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva.</i> HMS-s peetakse mõisteid „hakkab kehtima“ ja „jõustub“ niisiis ühetähenduslikeks. HMS § 61 sätestab kehtivuse eeldused. HMS § 61 esimene lõige sätestab haldusakti kehtivuse alguse aja ning teine lõige sätestab haldusakti kehtivuse lõppemise. Paragrahvis sätestatakse haldusakti kehtivuse alguse ja lõppemise aeg. KOKS §-s 7 sätestatakse aktide jõustumise aeg (KOKS ei sätesta aktide kehtivuse tsüklit, so algust ja lõppu).
	6. Kohalike omavalitsuste halduslepingute avalikustamine. Halduslepingu kehtivus HMS § 101 lg 4 kohaselt - piiritlemata arvu juhtumeid reguleeriv haldusleping jõustub määruse jõustumiseks ettenähtud korras. Kehtiva KOKSi §-d 23 ja 31 kohaselt volikogu ja valitsuse määrus avaldatakse Riigi Teatajas (RT) ja jõustub kolmandal päeval pärast avaldamist, kui määruks ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva. Eelnõu muudatuse kohaselt KOKSi § 7 lg 6 kohaselt määrus jõustub üldises korras kolmandal päeval	Arvestatud. Eelnõus on nähtud ette Riigi Teataja seaduse asjakohane muudatus.

	pärast Riigi Teatajas avaldamist, kui määruses ei ole sätestatud hilisemat jõustumise tähtpäeva või ei esine muid haldusmenetluse seaduse §-s 93 sätestatud erisusi. KOKSi eelnõu kohaselt eeldavad koostajad samuti, et KOV halduslepingud avalikustatakse RT-s ning need jõustuvad määruse jõustumiseks ettenähtud korras. Väljavõtte seletuskirjast: „Samas iga haldusülesande delegeerimine eeldab halduslepingu olemasolu ja kuna HMSi § 101 lg 4 kohaselt jõustub piiritlemata arvu juhtumeid reguleeriv haldusleping määruse jõustumiseks ettenähtud korras, siis tuleb need halduslepingud sarnaselt määrustele avaldada Riigi Teatajas. Sellised halduslepingud <u>on avalikult kättesaadavad ja pädevus seeläbi kontrollitav</u>.“ Praktika ja Riigi Teataja seadus aga KOVide halduslepingute RT-s avaldamist hetkel ette ei näe.	
	7. Ettepanek on sõnastada eelnõukohane § 7 lg 9 järgmiselt „(9) Volikogu otsused, valitsuse korraldused ja istungite protokollid peavad olema kättesaadavad kõigile. Andmeid, mille väljastamine on seadusega keelatud või mis on mõeldud üksnes <u>omavalitsusüksuse asutuse või omavalitsusüksuste ühisametite või -asutuste siseseks kasutamiseks</u>, ei avalikustata. AvTS § 3 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Avalikke ülesandeid ei täida mitte ainult omavalitsusüksuse ametiasutused, vaid ka kõik ametiasutuse hallatavad asutused. Volikogu ja valitsus korraldavad seadusega antud pädevuse piires omavalitsusüksuse kõikide asutuste tegevust. Seega võivad volikogu ja valitsuse üksikaktid ning protokollid sisaldada ka sellist teavet, mis on mõeldud ametiasutuse hallatava asutuse sisemiseks kasutamiseks	Arvestatud. Eelnõus on muudetud KOKS § 7 lg 9 sõnastust ning lisatud valla või linna ametiasutuse hallatavad asutused loetelusse, kelle andmeid ei avalikustata, kui need on seadusega keelatud või mõeldud üksnes asutusesiseseks kasutamiseks.

	(revisjonikomisjoni materjalid, teenistusliku järelevalvega seotud õigusaktid ja protokollid jms).	
	8. Seaduse § 8 lg 1 p 2 sätestab, et põhimääruses tuleb sätestada valitsuse pädevus. Valitsuse pädevus on sätestatud seadusega (KOKS § 30). Miks pädevus omakorda põhimäärusega üle reguleerida?	KOKS § 30 sõnastus valitsuse pädevuse osas ei ole ammendav. Volikogu võib valla või linna põhimäärusega või muu määruse või otsusega anda valitsusele täitmiseks veel täiendavaid ülesandeid.
	9. Seaduse § 8 lg 1 p 4 – valla või linna ametiasutuste ja ühisametite või -asutuste moodustamise kord. Miks ainult ametiasutuse, vt KOKS § 22 lg 1 p 34 – volikogu pädevuses on valla või linna ametiasutuse, ühisameti või -asutuse ja valla või linna ametiasutuse hallatava asutuse moodustamine, ümberkorraldamine ja tegevuse lõpetamine. Ametiasutuse hallatavateks asutusteks on koolid, lasteaiad, raamatukogud. Eriseadustega on antud samuti volikogule pädevus neid asutusi moodustada, tegevus lõpetada või ümber korraldada. Ettepanek sõnastada § 22 lg 1 p 4 järgmiselt: omavalitsusüksuse asutuste ning omavalitsusüksuste ühisasutuste moodustamise kord.	Arvestatud. Eelnõus on nähtud ette KOKS § 8 lg 1 p 4 sõnastuse muudatus ja lisatud valla või linna põhimääruses reguleeritavate küsimuste loetelusse valla või linna ametiasutuse hallatavate asutustega seonduv. Lisaks asutuste moodustamise korrale sätestatakse valla või linna põhimääruses ka nimetatud asutuste <u>ümberkorraldamise ja tegevuse lõpetamise</u> kord.
	10. <u>Kuriteos süüdi mõistetud volikogu liikme volituste lõppemine</u> Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (KOVVS) § 5 lg 6 kohaselt volikogu liikmeks ei või kandideerida tegevväelane ega isik, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud kuriteos ja kannab vanglakaristust. Teisisõnu isik, kes on kohtu poolt kuriteos süüdi mõistetud (on olemas jõustunud kohtuotsus), kuid ei ole vanglas ja tal puuduvad muud alused kandideerimise piiramiseks, saab realiseerida oma passiivset valimisõigust ehk kandideerida volikogusse. Seega saavad volikogusse kandideerida ka kuriteos - olenemata kas kuritegu on tehtud tahtlusest või ettevaatamatusest - süüdi mõistetud ja karistatud isikud, kes kannavad vanglakaristust tingimisi või on neile määratud vanglakaristus asendatud elektroonilise valve või raviga.	Mitte arvestatud. Säte on üheselt mõistetav ning selle tõlgendamisel ei ole ministeeriumile teadaolevalt praktikas probleeme esinenud. Märkuses esitatud probleemipüstitus jääb seetõttu mõnevõrra arusaamatuks. Selgust sätte tõlgendamisele annab ka KOKS § 20 lõikes 2 tehtav muudatus, kus sätestatakse, et volikogu liikme volitused lõpevad enne tähtaja lõppu § 18 lõikes 1 nimetatud juriidilise fakti ilmnemisel. KOKS § 18 lõike 1 punkti 8 sõnastus ei tähenda, et volikogu liikme suhtes saab karistus tekkida ja sellest tulenevalt volikogu liikme volitused enne tähtaega lõppeda üksnes siis kui kohtuotsus jõustub isiku suhtes alles volikogu liikme

	KOKS § 18 lg 1 p 8 (koos KOKSi muutmise eelnõust tuleneva muudatusega) kohaselt volikogu liikme volitused lõppevad enne tähtaega: 8) <u>tahtliku kuriteo</u> eest süüdimõistva <u>kohtuotsuse jõustumisega</u> või seoses <u>jõustunud kohtuotsusega</u>, millega tühistati valla või linna valimiskomisjoni otsus tema registreerimise kohta volikogu liikmeks tema kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega sätestatud nõuetele mittevastamise tõttu. Et õigused saaks lõppeda, peavad eelnevalt õigused tekkima või olemas olema. Kuriteos süüdi mõistetud isik (ehk kohtuotsus tema kohta on juba tehtud ja jõustunud), kes ei ole vanglas, kandideeris ning osutus valituks. Tema volitused volikogu liikmena algavad valimistulemuste väljakuulutamisest. Nüüd muutub oluliseks asjaolu, kas valitud isik on karistatud tahtliku kuriteo eest või on kuritegu toime pandud ettevaatamatusest. Kui kuritegu on toime pandud ettevaatamatusest, saab valituks osutunud ning kuriteo eest süüdi mõistetud isik asuda täitma volikogu liikme õigusi ehk puudub alus tema volituste lõppemiseks. Kui aga kandideeris tahtliku kuriteo eest süüdi mõistetud isik, kes kannab karistust tingimisi või elektroonilise valve all või haiglas, tekib juriidiline alus sellise isiku volikogu liikme volituste ennetähtaegseks lõppemiseks. KOKS § 18 lg 1 p 8 kohaselt lõppevad volitused tahtliku kuriteo eest süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisega. Kohtuotsus jõustus 2 aastat tagasi. Nüüd tekib olukord, et volikogu liikme volitused tekkisid valimistulemuste väljakuulutamisest, ent lõppesid volituste tekkimisel juba 2 aastat tagasi. Vt ka eelnõukohane § 20 lg 2 - volikogu liikme volitused lõpevad enne tähtaja lõppu käesoleva seaduse § 18 lõikes 1 <u>nimetatud juriidilise fakti ilmnemisel</u>.	volituste kestel. Kustumata tahtliku kuriteo eest süüdi mõistetud isik võib küll volikogusse kandideerida, kuid tema volitused volikogu liikmena lõppevad ikka KOKS § 18 lõike 1 punkti 8 alusel juriidilise fakti ilmnemisel või ka teadasaamisel, kui isik ei ole KOVi teavitanud oma karistatusest. Isiku saab ka asendusliikmete nimekirjast välja jätta KOKS § 20 lg 5 kohaselt, kui on selgunud tema karistatus.
--	---	---

	Arvestades asjaolu, et KOVVS annab võimaluse, et volikogusse võivad kandideerida ka need isikud, kes on jõustunud kohtuotsusega kuriteos juba süüdi tunnistatud, kuid ei ole vanglas, siis pärast valituks osutumist nende volituste peatumise alused tuleks teisiti sõnastada. Ettepanek on KOKS § 18 lg 1 p 8 regulatsiooni täiendada või parandada.	
	11. Ettepanek on kaaluda kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõust § 1 punkt 44 väljajätmist, mille kohaselt KOKS § 19 lg 2 täiendamisel punktiga 1³ volikogu liikme volitused peatatakse, kui ta on kinnitatud sama valla või linna ametiasutuse (<i>hallatava asutuse</i>) juhiks. Muudatus piirab ebaproportsionaalselt isiku õigust osaleda linna või valla esinduskogu töös. Eelnõu seletuskirjas toodud rollikonfliktid on oletuslikku laadi ja ei ole absoluutse iseloomuga Vajalikku hoolsust rollikonflikti ärahoidmisel ja korruptsioonivastase seaduse täitmisel saab tagada KOKS § 17 lg-te 5 ja 6 kohase enesetaandamise instrumendi kaudu, mis on piisav huvide konflikti vältimiseks ja korruptsiooniohu tõrjumiseks. Eelnõuga kavandatava muudatusega pärsitakse ja kitsendatakse aktiivsete KOV elanike õigust kandideerida volikogu valimistel ja teostada valituks osutumisel oma mandaati. Hallatava asutuse juhtimine iseenesest ei tekita korruptsiooniohtu ning ei takista kohaliku omavalitsuse organisatsiooni toimimist. Seetõttu piiraks volikogu liikme volituste peatumine ebamõistlikult omavalitsuse esinduskogu liikme mandaadi realiseerimist. Rollikonflikti ja korruptsiooniohu tekkimise vältimiseks on võimalik kasutada vähemkoormavaid abinõusid, mis aitavad samuti kaasa seaduse eesmärkide saavutamisele. Seletuskirjas ei ole piisavalt analüüsitud, mida selline piirang omavalitsustes kaasa toob.	Mitte arvestatud. Me ei toeta sätte eelnõust välja jätmist eelnõu seletuskirjas märgitud põhjustel. Küsimus ei ole vahetus huvide konfliktis (mida kehtiv KVS juba reguleerib), vaid: a. Hallatav asutus allub valitsusele ja juhi tööandjaks on vallavanem/linnapea, kes teeb ka järelevalvet hallatava asutuse juhi üle - volikogu liikmena on aga asutuse juhil mõju vallavanema/linnapea või valitsuse suhtes. b. Hallatava asutuse juhil on üldine võimalus saada ebaausaid eeliseid teiste asutuste ees, kelle juhid ei kuulu volikogusse. 1717 volikogu liikmest 93 olid 2021. a volikogu valimiste järgse seisuga hallatava asutuse juhid. See ei ole kuigi suur osakaal, üksnes 5,4 % volikogude liikmete arvust. Võib järeldada, et mingit erilist ohtu mõne volikogu tulevasele teovõimele ega otsuste legitiimsusele pole, kui edaspidi seal hallatavate asutuste juhid olla ei saa. Muudatus on suunatud ka mõnes KOVis viljeletavale taunimisväärse poliitilise kultuuri ohjamisele, kus isikuid meelitatakse erakonna või valimisliidu nimekirjas volikogusse kandideerima koos lubadusega tänutäheks vormistada isik mõne KOV hallatava asutuse juhiks.

		Kavandatava KOKS § 70 ⁸ järgi kohaldatakse volikogu volituste nimetatud peatumise alust alates 2025. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu korraliste valimiste valimistulemuste väljakuulutamise päevast.
	12. Palume muuta § 20 lõiget 4 selliselt, et valla või linna valimiskomisjon saadab tehtud otsused valla- või linnasekretäri asemel isikutele, keda otsused puudutavad. KOKSi § 20 lõike 4 kohaselt teeb valla või linna <u>valimiskomisjon</u> §-des 19 ja 20¹ ettenähtud otsused viie tööpäeva jooksul pärast vastava otsuse aluseks oleva dokumendi kättesaamist ja <u>saadab need</u> viivitamata <u>valla- või linnasekretärile</u>. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste seaduse § 14 lõike 4 kohaselt on <u>valla ja linna valimiskomisjoni esimees valla- või linnasekretär</u>. Seega tuleb valla- või linnasekretäril kui valimiskomisjoni esimehel sättes nimetatud otsused saata iseendale. Selle asemel on vajalik teavitada asjaomaseid isikuid. Lisaks peab valla- ja linnasekretär saatma valimiskomisjonile teate või dokumendi asjaolu kohta, mis tõendavad volikogu liikme volituste lõppemist. Kas ei või sõnastust korrigeerida nii, et volikogu liige esitab teate valla- ja linnasekretärile (registreeritakse ametiasutuses sisse tuleva kirjana), kes valla või linna valimiskomisjoni juhina teavitab komisjoni liikmeid vastavast asjaolust ning kutsub kokku valimiskomisjoni. Valimiskomisjon peab tegema otsuse 5 tööpäeva jooksul asjaolust teada saamisest. Valla- või linnasekretär valimiskomisjoni esimehena tagab otsuse avalikustamise ning teavitab otsusest asjaomaseid isikuid ning volikogu esimeest.	Arvestatud. KOKS § 20 lõike 4 sõnastust on eelnõus vastavalt muudetud.

	13. Täpsustamist vajaks volikogu pädevus valitsuse moodustamisel. KOKSi eelnõu § 22 lg 1 p 17 kohaselt on volikogu pädevuses <u>valitsuse liikmete kinnitamine</u> ja nende vabastamine valitsuse liikmete kohustest. KOKSi § 17 lg-d 6¹ ja 6² eelnõu kohaselt: (6¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 (<i>taandamine</i>) sätestatud ei kohaldata isikuvalimistele ega <u>valitsuse liikme kinnitamisele</u>. (6²) Volikogu liige, kes on valitud samas vallas või linnas vallavanemaks või linnapeaks või kes on kinnitatud valitsuse liikmeks, ei tohi alates <u>valituks osutumisest või liikmeks kinnitamisest</u> osaleda sellise volikogu üksikakti arutamisel ega otsustamisel, millega määratakse talle töötasu või hüvitis. KOKSi eelnõu § 28 lg 3 „Seaduses ja valla või linna õigusaktides ette nähtud volitused saab vallavanem või linnapea alates <u>valitsuse ametisse kinnitamise päevale järgnevast päevast</u>.“ KOKSi eelnõu § 29 lg 1 „Valitsus saab oma volitused alates volikogu poolt <u>valitsuse ametisse kinnitamise päevale järgnevast päevast</u>.“ KOKS § 28 lg 1 Vallavanemal on valituks osutamisel õigus <u>moodustada valitsus</u>. KOKS § 49 lg 4 <u>Valitsuse koosseisu kuuluvad</u> vallavanem või linnapea, valitsuse liikmed. § 50 lg 1 p 5 vallavanem või linnapea esitab volikogule <u>kinnitamiseks valla- või linnavalitsuse koosseisu</u>. Kas volikogu kinnitab valitsuse koosseisu või kinnitab pärast vallavanema/linnapea valimist eraldi korraga kõik	Arvestatud osaliselt. Eelnõu seletuskirja on vastavalt täiendatud. KOKS § 49 lg 4 kohaselt kuuluvad valitsuse koosseisu vallavanem või linnapea ja valitsuse liikmed. Kehtiva KOKS § 50 lg 1 p 5 kohaselt esitab vallavanem või linnapea volikogule kinnitamiseks valla- või linnavalitsuse koosseisu. Muudame KOKS § 50 lg 1 p 5 sõnastust järgmiselt: „5) esitab volikogule kinnitamiseks valitsuse koosseisu <u>liikmed</u>.“.
--	---	--

	valitsuse liikmed või kinnitab iga valitsuse liikme eraldi või kinnitab valitsuse ametisse või moodustab valitsuse? KOKS § 22 lg 1 p 18 kohaselt on volikogu pädevuses valida vallavanem või linnapea (KOKS § 49 lg 4 alusel on vallavanem või linnapea üks valitsuse koosseisust). KOKS § 22 lg 1 p 17 ja § 17 lg-te 6¹ ja 6² tekib küsimus, kas mõeldud on, et volikogu kinnitab korraga kõik valitsuse liikmed või kinnitab iga valitsuse liikme eraldi. Kui tegemist on olukorraga, et volikogu kinnitab iga valitsuse liikme eraldi, rakendub isikuvalimiste säte ehk kõikide valitsuse liikmete eraldi kinnitamine peaks toimuma salajase hääletamise tulemusel. Senise haldus- ja nõustamispraktika alusel vallavanem või linnapea esitab valitsuse koosseisu ja volikogu nõustub kas koosseisu kinnitamisega või on sellele vastu. (kinnitades koosseisu nimetab valitsuse ametisse). Volikogu ei ole seni eraldi hääletanud, milline valitsuse liige talle sobib ja milline mitte. Hetkel KOKSi ja KOKSi muutmise eelnõu aga ei anna valitsuse moodustamisele selget, ühetähenduslikku ja täpset regulatsiooni. Millal rakendub KOKS § 22 lg 1 p 17 puhul valitsuse liikmete vabastamine? Valitsuse liige vabaneb üldjuhul valitsuse liikmest tagasiastumisega, umbusaldamisega, kogu valitsuse tagasiastumisega või umbusaldamisega. Kas mõeldud on seda, et KOKS § 22 lg 1 p 17 alusel toimub valitsuse liikme vabastamine juhul, kui vallavanem või linnapea teeb ettepaneku mõni valitsuse liige vabastada? Ehk mõeldakse tegevust koosmõjus KOKS § 50 lg 1 p 6 esitab volikogule ettepaneku valitsuse <u>palgalise või</u> täiendava liikme kinnitamiseks ja valitsuse liikme vabastamiseks valitsuse liikme kohustustest. Kui volikogu kinnitab valitsuse täies koosseisus ametisse ehk kinnitab valitsuse koosseisu, siis ükskõik millise isikkoosseisu	Valitsuse liikmed kinnitab otsusega volikogu. KOKS § 50 lg 1 p 6 kohaselt on vallavanemal või linnapeal õigus esitada volikogule ettepanek valitsuse liikme vabastamiseks valitsuse liikme kohustustest. Valitsuse liikme vabastamise valitsuse liikme kohustest kinnitab vallavanema ettepanekul volikogu oma otsusega KOKS § 22 lg 1 p 17 alusel. Kui volikogu kinnitab (valitsuse liikme kohustest vabastatud liikme asemele) vallavanema ettepanekul uue valitsuse liikme, siis puudub vajadus muuta (uuesti kinnitada) volikogu otsust teiste valitsuse liikmete osas, kes on juba volikogu poolt valitsuse liikmeteks kinnitatud.
--	--	---

	muudatus on tegelikult koosseisu muudatus ja igakord tuleks uus koosseis ju uuesti kinnitada? Ettepanek on valitsuse moodustamise ning valitsuse liikmete puhul tehtavad otsustused KOKSis veelkord üle vaadata ning sõnastada valitsust ja valitsuse liikmeid puudutavad õigusnormid nii, et need oleks ühetähenduslikud, selged ja täpsed.	
	14. Seaduse § 22 lg 1 p 19 kohaselt kuulub volikogu pädevusse vallavanemale või linnapeale ja palgalistele valitsusliikmetele töötasu, lisatasu, hüvitise, toetuse ja soodustuste määramine ning teistele valitsusliikmetele <u>hüvitise</u> maksmise otsustamine ja selle suuruse määramine. Palume lähemalt selgitada ja vajadusel seadust täpsustada, kas valitsuse mittepalgalistele liikmetele tohib ainult hüvitist maksta. Kas vallavalitsuse liige justkui tasu ei tohiks saada, kas see peab olema nimetatud hüvitisena, aga võib maksta välja regulaarse tasuna? Näiteks volikogu liikmele on ette nähtud tasu ja/või hüvitis. Seaduse § 22 lg 1 p 21 kohaselt eelnõu alusel on volikogu pädevuses volikogu esimehele ja aseesimehele töötasu või hüvitise määramine. Kas siin on mõeldud, et võimalik on maksta kas töötasu või hüvitist? Või et palgalised esimees ja aseesimees saavad töötasu ja mittepalgalsed hüvitist? (Vt ka § 17 lg 4). Seaduse § 22 lg 1 p 22 kohaselt on volikogu pädevuses volikogu liikmetele volikogu tööst osavõtu eest tasu ja ülesannete täitmisel tehtud kulutuste eest hüvitise suuruse ja maksmise korra kehtestamine. Tõusetunud on küsimus, kas eeldatakse, et volikogu liige peaks saama tasu alati kuskil töövormis osalemise eest, ehk kui on kohal, siis saab tasu. Või on võimalik maksta volikogu liikmele ka nn püsitasu? Võiks sõnastust nii muuta, et ei oleks seotud kas	Arvestatud osaliselt. Eelnõuga ei muudeta mittepalgaliste valitsusliikmete hüvitise maksmise põhimõtteid. Hüvitise maksmine on KOV enesekorralduse küsimus. Eelnõuga muudetakse KOKS § 22 lg 1 p 21 sõnastust selliselt, et volikogu võib esimehele ja aseesimehele määrata nii töötasu kui ka hüvitise samaaegselt. KOKS § 22 lg 1 p 21 sõnastatakse järgmiselt: „21) volikogu esimehele ja aseesimehele töötasu ning hüvitise määramine;“. Eelnõuga ei muudeta põhimõtteid volikogu liikmetele volikogu tööst osavõtu eest makstava tasu osas ega volikogu ülesannete täitmisel tehtud kulutuste eest makstava hüvitise osas. Volikogu enesekorraldusõiguse raames ise otsustab millistel alustel makstakse volikogu liikmetele volikogu tööst

	istungil või koosolekutel otseselt osalemisega. Kui leitakse, et see on tänase sõnastuse juures võimalik, siis võiks selles osas seletuskirja täpsustada	osavõtu eest tasu, see võib olla fikseeritud tasu vastavalt kohal käidud istungitele, koosolekutele jne. Eelnõu seletuskirja on vastavalt täiendatud.
	15. Eelnõukohasest § 22 lg 1 p 34 – on välja jäetud ametiasutuse põhimääruse kinnitamine. Pärast selle KOKS § 22 lõike 1 punktist 34 välja jätmist ei reguleeri ametiasutuse põhimääruse kinnitamist enam ükski regulatsioon. Eelnõust tulenevate parandustega KOKSi § 31 ¹ lõike 3 kohaselt ametiasutuse hallatavate asutuste põhimäärused kinnitatakse ning muudetakse volikogu kehtestatud korras. Parandustega KOKSi § 62 ² kehtestavad KOVide ühisametite ja -asutuste põhimäärused asjaomaste KOVide volikogud. Ettepanek on, kas jätta § 22 lg 1 p 34 muutmata või sätestada muul moel ametiasutuse kui avaliku võimu teostava asutuse põhimääruse kehtestamine.	Arvestatud. KOKS § 22 lõike 1 punkti 34 sõnastusmuudatust on täiendatud sõnadega „ning ametiasutuse põhimääruse kehtestamine“.
	16. Palume muuta KOKSi § 22 lõike 1 punkti 36 ja lõiget 3 ning avaliku teenistuse seaduse (ATS) § 63 lõiget 2 selliselt, et valla või linna ametiasutuse palgajuhendi kehtestamise võib volikogu delegeerida valitsusele. Ametiasutuste palgajuhend on ATS § 63 lõike 1 järgi palga määramise ja maksmise kord (põhipalga määramise palgavahemikud, palga komponentide maksmise tingimused ja kord jms). Ametnike osas on ATS piisavalt sätestanud üldised reeglid palga maksmise kohta. Töötajate osas on TLSis samuti olulised reeglid kehtestatud (töötasu suurus, öötöö, ületunnitöö jm). Seega on palgajuhendi puhul tegemist peamiselt palga või töötasu ja muude töötasu komponentide maksmise korra või protseduuriga. Ka ei ole palgajuhend otseselt omavalitsuse eelarve kujunemise aluseks. Seetõttu ei ole vajalik palgajuhendi kehtestamine tingimata volikogu poolt. Ettepanek on anda volikogule õigus volitada palgajuhendi kehtestamine valitsusele. Vajadusel saab volikogu jätta selle õiguse	Oleme ettepaneku edastanud kaalumiseks Rahandusministeeriumile, kes vastutab ATSi muudatuste väljatöötamise eest. Muudatus on võimalik kavandada nimetatud eelnõuga.

	endale. Vastavalt vajab muutmist ATS § 63 lg 2 teine lause, kus praegu on samuti üheselt sätestatud, et kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse palgajuhendi kehtestab volikogu.	
	17. Palume muuta ATSi § 11 lõiget 5 selliselt, et ametiasutuse teenistukohtade koosseisu ei pea kehtestama volikogu. KOKS § 22 lg 1 punktist 36 jäetakse välja volikogu pädevus kehtestada ametiasutuse teenistukohtade koosseis. ATS § 11 lõike 5 kohaselt kehtestab kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse teenistukohtade koosseisu kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu. KOKS § 22 lõike 1 punkti 36 muutmisel on vajalik viia ka ATS § 11 lõige 5 sellega kooskõlla.	KOKSist on jäetud säte välja, kuna see dubleerib ATS § 11 lõike 5 sõnastust. Oleme ettepaneku edastanud kaalumiseks Rahandusministeeriumile, kes vastutab ATSi muudatuste väljatöötamise eest. Muudatus on võimalik kavandada nimetatud eelnõuga.
	18. Seaduse § 22 lõikes 2 jäetakse välja sõna „kohaliku“, samas on mitmeid seadusi, mille muutmist eelnõu ei käsitle, kuid sätestavad just kohaliku omavalitsuse üksuse või kohaliku omavalitsusüksuse ülesanded ja kohustusi (sh PärS, ÜTS, AÕSRS, kalapüügiseadus, välismaalaste seadus, KeÜS).	Eelnõu § 22 lõikest 2 on jäetud sõna „kohaliku“ välja, kuivõrd KOKS § 1 lõikes 1 on võetud termini „kohaliku omavalitsuse üksuse“ puhul seaduses läbivalt kasutusele lühend „omavalitsusüksus“. Seega hõlmab KOKS § 22 lõike 2 reegel nii juhtumeid, kui eriseadustes kasutatakse terminit „kohalik omavalitsus“, „kohaliku omavalitsuse üksus“ kui ka „omavalitsusüksus“. Oleme sõnastusmuudatust selgitanud täpsemalt seletuskirjas.
	19. Eelnõu kohaselt täiendatakse § 22 lõikega 2² järgmises sõnastuses: <i>(2²) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud volituse andmine ei ole vajalik selliste küsimuste lahendamiseks, mis on olemuselt täitevvõimu lahendatavad ülesanded ning mida saab täita valla või linna ametiasutus.</i> Tekib küsimus, kuidas siin on mõeldud - kas vallavalitsus ise kaalutleb ja võtab ülesande endale? Lõike 2² lisamine sellises üldises sõnastuses võib tekitada arusaamatusi volikogu ja valituse/ametiasutuse vahel. Seletuskirjas on	Osaliselt arvestatud. Seletuskirja on täpsustatud. Eelnõuga kavandatav muudatus on justnimelt mõeldud valla või linna ametiasutuse töö hõlbustamiseks, kes ei peaks igakordselt minema volikogult üle täpsustama, kas tal on endal õigus ülesannet täitma asuda või vajab selleks volikogu volitust. Kui on täitevvõimu tunnustega ülesanne,

	paremini välja toodud, mida võiks volitusnormita teha, mida mitte. Ettepanek on eelnõus nimetatud olukorrad selgemini sätestada, ainult seletuskirjast ei pruugi piisata.	siis tuleb eeldada valitsuse või valla ja linnaametiasutuse pädevust ülesannet täita. Seaduse sõnastus peab jääma võimalikult üldiseks. Ei saa aru etteheitest, et sõnastus võib tekitada arusaamatust volikogu ja valitsuse/ametiasutuse vahel.
	20. Eelnõu § 1 punktiga 80 täiendatakse KOKSi § 26 lõikega 3, mis loetleb volikogu liikme teabe nõudmisest keeldumise alused. Leiame, et lõiget tuleb täiendada punktiga, mille järgi on eraldi keeldumise aluseks, kui teabe väljastamine on seadusega keelatud. Sellele on viidatud sama paragrahvi lõikes 1, kuid eraldi keeldumise alusena pole välja toodud. Lisame, et tõepoolest on seletuskirjas viide Riigikohtu 20 aastat tagasi tehtud lahendile, millele tuginevad tihti nii Justiitsministeerium kui õiguskantsler. Siiski tuleks regulatsiooni täpsustada. Ühest küljest ei ole volikogu liige „igaüks“ ja teostab „poliitilist järelevalvet“. Milles seisneb „poliitiline järelevalve“ või „teabevajadus staatusest tulenevate ülesannete täitmiseks“, on sisuliselt kontrollimatu ja seda saab iga volikogu liige oma äranägemisel ise sisustada – ametiasutuse juhul puudub siin vaidlemise võimalus (tihti küsitakse isikuandmeid, ärisaladusena märgitud teavet, aga valla- ja linnavalitsused tunnistavad asutusesiseseks kasutamiseks teavet ka teistel alustel, näiteks teave, mille avalikuks tulek ohustaks riigikaitseobjekti või lihtsustaks selle vastase ründe toimepanemist). Millist poliitilist järelevalvet teostab volikogu liige näiteks riigikaitseobjekti ehitusprojekti osas? Aga kui volikogu liige tunnetab seda oma staatusest tuleneva ülesandena, siis pole ametiasutusel võimalik ka vaielda. Teisest küljest annab	Justiitsministeerium on läbi viimas AvTS-i analüüsi, mille raames käsitletakse ka volikogu liikme teabe saamise õigust terviklikult (sh kaebeõigust). Justiitsministeerium on teinud ettepaneku eelnõu § 1 punktid 79 ja 80 (KOKS § 26 muudatused) eelnõust välja jätta ning analüüsi valmimise järel koostöös välja töötada korrektne lahendus. Arvestame ELVLi esitatud märkusega nende muudatuste väljatöötamise aruteludel, millesse Justiitsministeerium kaasab ka AKI. Oleme siiski kavandanud praeguse eelnõuga KOKS §-s 26 järgmised muudatused: 1) teabe nõue ja kirjalik küsimus peab puudutama volikogu liikme tööd; 2) vastamise tähtaja pikendamise võimalus kuni 20 tööpäevani vastamise erilise keerukuse tõttu; 3) välistatakse AvTSi ja MSVSi kohaldamine.

	juurdepääsupiirangu alused suuresti just avaliku teabe seadus ja teabevaldajal tuleb rakendada organisatsioonilisi, füüsilisi ja infotehnilisi turvameetmeid, et kaitsta asutusesisese teabe terviklust, käideldavust ja konfidentsiaalsust – nende nõuete täitmise eest vastutab loomulikult teabevaldaja (ametiasutus ja ametiasutuse juht). Volikogu liikmed ametiasutuse juhile ei allu. Kuidas volikogu liikmed (keda praktikas käsitletakse asutusesiseste isikutena) juurdepääsupiiranguga teavet kasutavad, kas neil on vajalikud teadmised, tehnilised vahendid, organisatsioonilised meetmed, jääb ametiasutuse juhile teadmata. Seda soovitakse seletuskirja kohaselt kompenseerida hoiatusega, et volikogu liikmel tuleb andmeid vajaliku hoolsusega hoida. Kui andmevaldaja pole andmekaitsemeetmeid vajalikul määral rakendanud, võib päris keeruline olla tuvastada, kes ja kuidas täpselt rikkumise toime pani. Meie hinnangul on selle regulatsiooni täpsustamiseks vajalik Andmekaitse Inspektsiooni seisukoht.	
	21. Palume kaaluda § 26 lõikes 1 teise lause lisamist sõnastuses: „Teabe küsimisel peab volikogu liige nimetama, millise volikogu liikme ülesande täitmiseks on küsitavat teavet vaja.” Selgitus: Volikogu liikme poolt esitatav küsimus <u>peab olema seotud konkreetse ülesandega</u>. Volikogu liikme poolt esitatav teabe nõudmine peab olema arusaadav, et vastajal ei oleks vaja seda täiendavalt täpsustada. Ka saab küsimusele vastamine sellisel juhul olema põhjalikum. Lisame eelnevale, et kui küsimuse adressaat hakkab ise tõlgendama, kas tegemist on volikogu liikme ülesandega või ei, on juba eos seadusesse konflikt sisse kirjutatud. Eelnõukohase § 26 lõikega 5 ettenähtud volikogu liikmele selgituste <u>viivitamata</u> andmine (teabe andmisest keeldumine) on põhjendamatu. Kuna sõna „viivitamata“ ei	Nii kitsalt ei ole põhjendatud volikogu liikme esitatavat küsimust piiritleda. Tema esitatavad küsimused peavad puudutama kohaliku elu küsimusi, kuid ei saa olla nt vaid KOKS § 22 lg 1 volikogu ainupädevuse küsimused või kitsalt teemad, mille osas õigusaktides on ette nähtud volikogu pädevused. Vastasel juhul võib olla pärsitud volikogu liikme õigus tõstatada uusi teemasid ja pidada arutelusid küsimustes, mida varem ei ole reguleeritud (enesekorraldusõigus). Vt ka eelmise punkti kommentaari.

	oma konkreetset mõistet (määratlemata õigusmõiste), oleks selguse huvides mõistlik sätestada konkreetne aeg lisades nt „... kuid mitte hiljem kui ... tööpäeva jooksul“.	
	22. Seaduse §-st 27 võiks välja jätta sõnad „kuni neljaks aastaks“, sest tegelikkuses võib vallavanem või linnapea ametis olla ka üle nelja aasta (sõltuvalt järgmiste valimistulemuste väljakuulutamise päevast ja uue vallavanema või linnapea valimisest – siin on ka oma piirtähtjad, mille rakendamisel võib vallavanem või linnapea olla ametis siis üle nelja aasta). Ka sisustab § 29 valitsuse, mille liige on ka vallavanem või linnapea, volituste tähtaja.	Arvestatud. KOKS § 27 jäetakse eelnõu kohaselt välja sõnad „kuni neljaks aastaks“.
	23. Kohaliku omavalitsuse üksuste asutused (eelnõu peatükk 3¹ „Valla ja linna asutused“) Ettepanek on KOKSi muudatustega sätestada sõnaselgelt, et valla või linna <u>ametiasutus ning ametiasutuse hallatav asutus ei ole juriidiline isik</u>, kuid esindab ülesannete täitmisel asutuse moodustanud omavalitsusüksust kui juriidilist isikut. Valla või linna asutuse registrikood erinevalt eraõigusliku juriidilise isiku registrikoodist ei oma õiguslikku tähendust. Praegu kehtivas KOKSis ja ka KOKSi muudatusettepanekus on rõhutatud, et <u>ametiasutuse hallatav asutus ei ole iseseisev juriidiline isik. Iseseisev juriidiline isik ei ole ka ametiasutus ega selle struktuuriüksus.</u> Sarnaselt sellele, et ametiasutuse kohta pole märgitud, et asutus ei ole juriidiline isik, pole ametiasutuse põhimääruse kehtestamise kohta regulatsiooni. Seletuskiri küll viitab, et valla või linna põhimäärusega sätestatakse asutuste moodustamise kord, kuid sellisel juhul poleks vaja ka hallatava asutuse puhul eraldi välja tuua, et tema põhimäärus kehtestatakse volikogu kehtestatud korras.	Arvestatud osaliselt. Eelnõu sõnastust on mõnevõrra täpsustatud, sh lisatud valla või linna kui juriidilise isiku esindamise säte. Tervikuna ei ole ettepanekut arvestatud, kuna see sisaldab mitmeid kordusi, mida juba mujal kehtiva seaduse või eelnõu sätetes on reguleeritud.

	Kuna asutused esindavad õigussuhetes kohaliku omavalitsusüksust kui juriidilist isikut ning asutuste kaudu täidab vald või linn talle seadusega pandud või KOVi enda võetud ülesandeid, siis palume kaaluda peatükk sõnastada järgmiselt: 3¹. peatükk OMAVALITSUSÜKSUSE ASUTUSED § 31¹. Valla või linna asutus (1) Kohaliku omavalitsusüksuse ülesandeid täidab omavalitsusüksus – vald või linn – oma asutuste kaudu, mis ei ole õiguskäibes iseseisvad juriidilised isikud. (2) Omavalitsusüksuse asutus esindab valda või linna kui avalik-õiguslikku juriidilist isikut. (3) Omavalitsusüksuse asutused on ametiasutused ja ametiasutuse hallatavad asutused. (4) Omavalitsusüksuse asutuse asutab, korraldab asutuse tegevuse ümber või lõpetab asutuse tegevuse volikogu. (5) Omavalitsusüksuse asutus registreeritakse riigi- ja kohaliku omavalitsuse registris. Registreerimisel antakse asutusele registrikood, millel erinevalt eraõiguslikest juriidilistest isikutest ei ole õiguslikku tähendust. § 31². Ametiasutus (1) Ametiasutus on omavalitsusüksuse eelarvest finantseeritav asutus, kelle ülesanne on seaduse ja selle alusel antud õigusaktidega kohalikule omavalitsusele pandud avaliku võimu ülesannete täitmine. (2) Ametiasutus täidab oma struktuuriüksuste kaudu seadustes, muudes õigusaktides ning ametiasutuse põhimäärusega antud volituste ning pädevuse piires ametiasutusele antud avaliku võimu korralduslikke ülesandeid ning teenindab volikogu, valitsust ning nende tööorganeid. (3) Ametiasutuse põhimääruse kehtestab volikogu.	
--	---	--

	(4) Ametiasutuse teenistuskorraldust reguleerib avaliku teenistuse seadus. (5) Omaavalitsusüksused võivad koostöös seaduse §-des 62¹–62³ sätestatud korras moodustada ühisameteid. § 31³. Ametiasutuse hallatav asutus (1) Avalikke ülesandeid või avalikke teenuseid, mis ei ole avaliku võimu teostamine, täidab või osutab ametiasutuse hallatav asutus. (2) Ametiasutuse hallatava asutus tegutseb vastava asutuse tegevust reguleeriva seaduse, seaduse alusel antud õigusaktide ning asutuse põhimääruse alusel või ainult asutuse põhimääruse alusel, kui asutuse tegevus ei ole eriseadusega sätestatud. (3) Hallatava asutuse põhimäärus kehtestatakse volikogu kehtestatud korras, arvestades seaduse või selle alusel antud õigusaktidega vastava asutuse põhimääruse kehtestamiseks sätestatud. Põhimäärusega sätestatakse ka alused hallatava asutuse struktuuri ning personali koosseisu kinnitamiseks. (4) Omaavalitsusüksused võivad koostöös seaduse §-des 62¹–62³ sätestatud korras moodustada omaavalitsusüksuste ühisasutusi.	
	24. KOVi osalusega juriidiliste isikute regulatsioon (KOKS § 35) Ettepanek on õigusselguse tagamiseks sätestada, et kui eraõigusliku juriidilise isiku üldkoosoleku pädevust täidab volikogu või valitsus, kohaldatakse koosolekule volikogu ja valitsuse kokku kutsumise ja hääletamise sätteid, mitte eraõigusliku juriidilise isiku eriseadusega sätestatud. Seepärast võiks KOKS §-s 35 õigusselguse tagamiseks sätestada, et kui eraõigusliku juriidilise isiku juhtorgani õigusi täidab volikogu või valitsus, juhindutakse KOKSist, mitte eraõigusliku juriidilise isiku tegevust reguleerivast eriseadusest. Seda enam, et nüüd antakse KOKSi muutmise võimalus, et valitsusel ja volikogul võib peale istungi olla ka teistsuguseid töövorme.	Mitte arvestatud. Eelnõu juba katab neid küsimusi (KOKS § 35 muudatused). Eraõiguslikud ühingud (sh KOV asutatud või osalusega juriidilised isikud) toimivad ja neid juhitakse nende ühingute kohta kehtestatud seaduse alusel. Seda põhjusel, et iga eraõigusliku isiku vormil on oma eesmärk ja juhtimisloogika. Teisalt ka seetõttu, et valitsuse ja volikogu koosolekute kokkukutsumise ja hääletamise korra kohaldamine tekitab segadust, millises ulatuses kohaldada siis KOKS korda, millisel juhul nt MTÜS-i, ÄS-i vms seadust. Mingis mõttes tähendaks see KOKSi

		paralleelstruktuuri loomist, mida ei pea eelnõu autorid põhjendatuks.
	25. Eelnõu § 1 alates punktist 109 sätestatakse arengukavade regulatsiooni muudatused. Üldise märkusena on välja toodud, et ehkki on selge, et tegevust tuleb planeerida riigi ja kohalikul tasandil, on arengukavade hulk ja maht pidevalt kasvav, mistõttu võib kaduda ülevaatlikkus. KOKS muudatusega võiks ette näha pigem arengukavade kui mitmesuguste eri dokumentide olemuse kärpimist. Olulisim peaks olema eelarvestrateegia. Arengukavade kärpimise ülesanne peaks jõudma ka nende seadusteni, kus arengukavade koostamine on eraldi ette nähtud. Eelnõu § 1 p-ga 118 täiendatakse § 37² lõikega 6¹ järgmises sõnastuses: „Arengukava ja eelarvestrateegia eelnõu avalikustamise ja avalike arutelude käigus esitatud kirjalikud ettepanekud avaldatakse valla või linna veebilehel enne arengukava ja eelarvestrateegia vastuvõtmist. Avaliku arutelu tulemuste alusel tehakse eelnõus vajalikud muudatused.“ Palume täpsemalt selgitada, mida mõeldakse „avaliku arutelu tulemuste alusel“. Avalikel aruteludel ju ei otsustata, mis läheb eelnõusse.	Nõus probleemipüstitusega. Kahtlemata tuleb püüelda erinevate arengudokumentide parema „ühthesulatamise“ poole. Avalikul arutelul tuleb sisend, mida saab otsuste tegemisel edaspidi kaaluda. See tähendab, et avalikel aruteludel peaks koha peal andma ammendavaid selgitusi ettepanekutega arvestamise võimalikkuse kohta. Eelnõuga ei kohustata volikogu ja valitsust arvestama esitatud arvamustega. Ettepanekute ja märkustega arvestatakse vaid põhjendatud juhul eelnõu järgnevate menetlusetappide käigus.
	26. Seaduse § 37⁴ täiendatakse lõikega 5¹, mille eesmärgiks on parandada maakonna arengustrateegia koostamise läbipaistvust ja suurendada kaasamist. See on mõistetav, kuigi võib pikendada strateegia menetlusaega. Strateegia üldistusaste ei puuduta reeglina üksikisikuid ning sellises mahus kaasamine ei lisa palju strateegia sisusse. Püüdlus kaasamist parandada on siiski mõistetav. KOKS § 37⁴ täiendamine pakutud sõnastuses lõikega 5¹ ei ole siiski kooskõlas eelnõu üldise suunaga lihtsustada maakonna arengustrateegia menetlemist. Eelnõu kohaselt soovitakse KOKS § 37⁴ täiendada lõikega 5¹ järgmises	Arvestatud. Eelnõud on vastavalt muudetud.

	sõnastuses: „(5¹) <i>Maakonna arengustrateegia eelnõu avalikustamise ja avalike arutelude käigus esitatud kirjalikud ettepanekud avaldatakse valla või linna veebilehel enne arengustrateegia vastuvõtmist ning arutelu tulemuste alusel tehakse eelnõus vajalikud muudatused.</i>“. Seega kohustab iga omavalitsusüksust avaldama avalike arutelude käigus maakonna arengustrateegia eelnõu kohta esitatud kõik kirjalikud ettepanekud oma kodulehel. Selgitame, et maakonna arengustrateegia eelnõule esitatavad ettepanekud ei laeku reeglina eelnõud avaldavatele omavalitsusüksustele, vaid arengustrateegia koostajale. See tähendaks, et arengustrateegia koostamist ja menetlemist korraldab ja koordineerib KOKS § 6¹ lõike 2 kohane maakondlik koostööorgan saaks juurde mahuka tehnilise ülesande korraldada kõigi laekunud ettepanekute ja hiljem ka ettepanekutele saabunud vastuste erinevate omavalitsusüksuste veebilehtedel avaldamist. Ettepanek on muuta KOKS § 37⁴ lõike 5¹ sõnastust ja fikseerida selles järgmised põhimõtted: * omavalitsusüksuste veebilehtedel maakonna arengustrateegia eelnõu avalikustamisel peab juures olema ka link KOKS § 6¹ lõike 2 kohase maakondliku koostööorgani veebilehele, kus on lisaks arengustrateegia eelnõule ka kõik strateegia koostamisega seonduvad dokumendid, sh avalikustamise käigus saabunud kirjalikud ettepanekud; * omavalitsusüksused saavad enda veebilehel soovi korral avaldada arengustrateegiale saabunud ettepanekud ja muid materjale, aga kohustuslik oleks olema vaid link veebilehele, kus need materjalid on leitavad.	
--	---	--

	Probleemne on ka see, et samas jääb kehtima § 37⁴ lõige 5 senises sõnastuses: „<i>Valla- või linnavalitsus avalikustab maakonna arengustrateegia eelnõu valla või linna veebilehel või volitab koostööorganit avalikustama maakonna arengustrateegia eelnõu ka koostööorgani veebilehel vähemalt kaheks nädalaks.</i>“ On mõistetamatu, miks näeb lõige 5 ette strateegia avalikustamise valla või linna veebilehel, aga ei luba seda avalikustada maakonna koostööorgani kodulehel – kes on tihti strateegia koostajaks või koostamise koordineerijaks – ilma KOV volitusest. Koostamise läbipaistvuse huvides ja laiema kaasamise tagamiseks on oluline, et avalikustamine toimuks ka strateegia koostaja veebilehel. Lõiget 5 tuleb muuta selliselt, et maakonna koostööorgani kodulehel strateegia avalikustamiseks ei ole vajalik KOV-de volitus. Kõigi KOV-de volituse andmine lisab tarbetult bürokraatiat ja raiskab KOV menetlusaega. Keeld strateegia avalikustamiseks ilma KOV volitusest on arusaamatu nõue. KOKS § 37⁴ täiendatakse lõikega 6¹ järgmises sõnastuses: „Omavalitsusüksused võivad kokku leppida, et maakonna arengustrateegia tegevuskava kinnitab käesoleva seaduse § 6¹ lõikes 2 nimetatud koostööorgan.“ Praktikas on seda juba rakendanud ja et KOKS annab selleks edaspidi ka selgema juhi on positiivne. Pakutud sõnastus ei ütle selgelt välja, milline kokkulepe omavalitsusüksuste vahel on vajalik volituste andmiseks. Kas see on taotluslik ja jätab KOV-dele laia otsustusõiguse? Kas see tähendab, et sisuliselt võib maakondliku omavalitsuste liidu üldkoosolek – kus esindatud kõik KOV-d ja kokkuleppe tegemine võimalik – anda volituse iseendale otsustada maakonna arengustrateegia tegevuskava kinnitamise üle?	Seletuskirjas on selgitatud sätte mõtet täpsemalt. Eelnõuga on sihilikult jäetud KOVidele võimalikult suur paindlikkus ise kokku leppida omale sobivas vormis. Seadusega ei peakski taolisi sisemise korralduse küsimusi detailsemalt reguleerima.
--	---	--

	27. Ettepanek on kaaluda mitte muuta § 43 lõiget 4 ja jätta praegune regulatsioon. KOKS § 43 lõiget 4 täiendatakse selliselt, et kui volikogu esimees või aseesimees ei kutsu volikogu istungit kuu aja jooksul kokku, kutsub istungi viivitamatult kokku vähemalt neljandiku volikogu koosseisu kokku lepitud volikogu liige, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud nõudeid. Selline regulatsioon ei vasta KOKS § 44 lõikes 5 toodule, mille järgi saab istungil arutada vaid neid küsimusi (eelnõusid), mis on volikogu töökorras ettenähtud viisil ette valmistatud. Menetlus ei pruugi piirduda ühe kuuga. Volikogu esimees ei saa oma KOKS §-st 44 tulenevat volikogu tööd korraldavat funktsiooni täita, mistõttu võib see riivata volikogu esimehe vastavaid õigusi. Antud muudatus ei lahenda olukorda, kus volikogu esimees ei kutsu kokku istungit linnavalitsuse ettepanekul.	Mitte arvestatud. KOKS § 43 lõike 4 neljas lause reguleerib eelnõus vaid kitsalt samas lõikes ette nähtud võimalust (mis on ka kehtivas KOKSis), et volikogu esimees või aseesimees kutsub volikogu kokku valla- või linnavalitsuse või vähemalt neljandiku volikogu koosseisu ettepanekul nende poolt tõstatatud küsimuste arutamiseks arvestusega, et istung toimuks mitte hiljem kui kuu aja jooksul. Erinorm on mõeldud neljandiku volikogu liikmete õiguse tagamiseks. Seletuskirjas on selgitatud ka, et selles küsimuses on korduvalt olnud KOVides probleem, kus volikogu esimees ei ole arvestanud volikogu liikmete õigusega nende tõstatatud küsimust kuu aja jooksul volikogu istungil arutada. See norm ei tekita samas volikogu liikmetele õiguspärast ootust, et volikogu nende ettepanud küsimuse otsustaks vähemalt neljandiku volikogu liikmete soovitud viisil. Kui nende tõstatatud küsimuse arutelu puudutab mõnd volikogu õigusakti eelnõu, mis ei ole läbinud KOVis nõutavat eelnevat menetlust, siis loomulikult saab volikogu istungil sellele tähelepanu juhtida ja paluda edasises menetluses nt puudused kõrvaldada. Eelnõuga kavandatud täiendus ei ole suunatud volikogu esimehe ülesannete piiramisele, vaid on mõeldud juhtudeks, kus volikogu esimees jätab pahauskselt neljandiku volikogu liikmete algatusel volikogu istungi kuu aja jooksul kokku kutsumata. Valla- ega linnavalitsus või vallavanem ega linnapea ei saa volikogu esimehe asemel volikogu istungit ise kokku kutsuda. Seetõttu seda küsimust ei ole ka analoogselt võimalik lahendada.
--	--	--

	Märgitakse samuti, et § 43 lõike 4 esimeses lauses võiks volikogu kokkukutsumisel arvestada ka volikogu vanima liikmega – hetkel ütleb säte üheselt, et istungi saab kokku kutsuda vaid volikogu esimees või aseesimees. Sama lõike viimane lause on ebaõnnestunud – arusaamatuks jääb, milline neljandik võib oma esindaja kaudu istungi kokku kutsuda – peaks olema ikka see neljandik, kes istungi kokkukutsumist soovis. Lõige võiks sisaldada, et ettepaneku teinud volikogu liikmete seas kokku lepitud volikogu liige – samas kuidas kutse saajad teavad, et istungi kokkukutsuja on kuskil kellegi poolt kokku lepitud, st üldse pädev istungit kokku kutsuma. Ja kuidas fikseeritakse, et kokku lepiti just see volikogu liige volikogu istungit kokku kutsuma?	Nii ongi eelnõus sätestatud, et neljandik volikogu liikmetest, kes istungi kokkukutsumist soovisid, peavad omavahel kokku leppima, kes kutse välja saadab. KOKSiga on teadlikult jäetud vabaks see vorm (kas meili teel, SMSiga, sotsiaalmeedias, telefoni teel, suuliselt), kuidas omavahel kokku lepitakse, kes on istungi kokku kutsumise volikogu liige. Volikogu istungi kokku kutsumisel tuleks siis ka osundada sellele volikogu liikmete kokkuleppele. Volikogu liikme, kes määratakse neljandiku volikogu liikmete poolt istungi kokku kutsujaks, võib nimetada juba ettepanekus, mis esitatakse erakorralise istungi kokku kutsumiseks.
	28. Ettepanek täiendada eelnõukohast § 46 lõiget 1¹ umbusaldusavalduse vorminõudega: (1¹) Umbusaldus algatatakse volikogu istungil <u>kirjaliku umbusaldusavalduse esitamisega enne päevakorrapunktide arutelu. Umbusalduse algatajate esindaja esineb ettekandega, milles esitab kirjalikus umbusaldusavalduses nimetatud umbusaldamise põhjused ja annab umbusaldusavalduse üle istungi juhatajale. Umbusaldusavaldusele peavad alla kirjutama kõik avaldusega liitunud volikogu liikmed.</u> Ettepanek täiendada paragrahvi § 46 järgmiselt: (1²) Umbusaldusavaldusele alla kirjutanu võib enne umbusalduse hääletust enda avalduse umbusaldamiseks tagasi võtta, esitades selleks volikogu esimehele kirjaliku avalduse. (1³) Kui umbusaldamiseks esitatud tahteavalduse või tahteavalduste tagasivõtmisega ei ole enam täidetud nõue, et umbusalduse avaldamise võib algata vähemalt neljandik	Osaliselt arvestatud. Toetame ELVLi ettepanekut täiendada § 46 lõike 1¹ esimest lauset umbusaldusavalduse kirjaliku vorminõude osas. KOKS § 46 lõige 1¹ sõnastatakse järgmiselt (muudame vaid esimest lauset): „(1¹) Umbusaldus algatatakse volikogu istungil <u>kirjaliku umbusaldusavalduse esitamisega enne päevakorrapunktide arutelu. Umbusalduse algatajate esindaja esineb ettekandega, milles esitab kirjalikus umbusaldusavalduses nimetatud umbusaldamise põhjused, ja annab umbusaldusavalduse üle istungi juhatajale. Umbusaldusavaldusele peavad alla kirjutama kõik avaldusega liitunud volikogu liikmed.</u> Ei toeta § 46 lõike 1¹ täiendamist kolmanda lausega. Nii nagu nt istungi kokkukutsumist reguleerivas §-s (volikogu esimees või tema asendaja kutsub volikogu kokku valla- või

	<u>volikogu koosseisust, umbusaldusmenetlus lõpeb ning umbusaldushääletust ei korraldata.</u>	linnaavalitsuse või vähemalt neljandiku volikogu koosseisu ettepanekul nende poolt tõstatatud küsimuste arutamiseks) ei ole sätestatud vorminõuet, puudub selleks vajadus ka selles sättes. Dokumendi allkirjastamisega kinnitab isik teatavaid asjaolusid või andmeid või väljendab oma tahet olla seotud selle dokumendi või selles sisalduvaga. Kui umbusaldusavaldusel puudub allkiri, ei saa olenemata selles märgitud isiku nimest lugeda teda tahteavaldusega liitunuks. Ministeerium ei toeta § 46 täiendamist lõigetega 1² ja 1³. KOKS ei näe ette võimalust umbusaldusavalduse tagasivõtmiseks ning KOKSis ei ole sätestatud ka umbusaldusavalduse tagasivõtmise keeldu. Selles olukorras saab lähtuda HMS § 14 lõikest 8 (taotleja võib enne haldusmenetluse lõppemist oma taotluse igal ajal tagasi võtta) koostoimes KOKS § 1 lõikega 2 (käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi). Kuna umbusaldusavaldamise küsimus lülitatakse volikogu järgmise istungi päevakorda (KOKS § 46 lg 2) saab umbusaldusavalduse tagasi võtta enne selle menetlemist volikogus. Kui umbusaldusavalduse esitajad võtavad avalduse tagasi ning umbusaldusavaldusel puudub vähemalt neljandiku volikogu koosseisu toetus, jäetakse vastav päevakorrapunkt istungi kutsest välja või kui kutse on juba volikogu liikmetele edastatud ei toimu vastava punkti arutelu ega hääletust. Tartu Ringkonnakohus on teinud otsuse nr 3-15-2746 (vt punkt 32), mis käsitles tagasiastumisavalduse tagasi võtmist.
--	--	---

		Eelnõu seletuskirja on täiendatud asjakohaste selgitustega.
	29. Eelnõu § 1 punktid 147 ja 148 sätestavad muudatused volikogu komisjonide ja revisjonikomisjoni regulatsioonis. Eelnõu koostajad on juhtinud tähelepanu vajadusele tagada kohaliku omavalitsuse üksuse suurem enesereguleerimisõigus. Selles kontekstis on olulised volikogus saavutatud kokkulepped kõigi esindatud poliitiliste jõudude vahel, et revisjonikomisjonis (aga ka mõnes muus komisjonis) on võrdselt ühe liikmega esindatud iga poliitiline jõud volikogus või näiteks, et revisjonikomisjoni enamus liikmeid on opositsioonist. Samas kirjutab KOKS § 48 lõige 2 ette nõude, et revisjonikomisjoni liikmed valitakse, st isikuvalimiste teel. Arvestades poliitilisi kokkuleppeid, on kaheldav revisjonikomisjoni liikmete valimine. Teeme ettepaneku: 1. Muuta KOKS § 48 lõiget 1 ja sõnastada see järgmiselt: „Volikogu moodustab oma volituste ajaks volikogu liikmetest vähemalt kolmeliikmelise revisjonikomisjoni.“; 2. Muuta KOKS § 48 lõiget 2 esimest lauset, jättes sellest välja sõna „liikmed“. Kehtiva regulatsiooni kohaselt, mida eelnõuga ei ole kavas muuta, valitakse revisjonikomisjoni esimees, aseesimees ja liikmed volikogu liikmete hulgast, st ka komisjoni liikmed tuleb valida salajasel hääletamisel (isikuvalimised). Revisjonikomisjon on küll ainuke nn kohustuslik komisjon, kuid miks peab kogu komisjoni koosseisu, st ka liikmed valima, ei ole millegagi põhjendatud. Ka revisjonikomisjoni liikmete osas rakenduks § 47 lg 1, mille	Mitte arvestatud. Revisjonikomisjoni puhul on just vajalik rõhutada tema erilist rolli poliitilise kontrolli teostajana. Seetõttu on õigustatud ka revisjonikomisjoni liikmete valimine, et seda ülesannet saaks täitma demokraatlikult valitud sobivaim isik.

	kohaselt kinnitatakse komisjoni liikmed volikogu poolt komisjoni esimehe esildusel.	
	30. Eelnõukohase § 48¹ lõikele 5 vastavalt peab volikogu olema kaasatud siseauditeerimise aasta tegevusplaani kavandamisse. Palume täpsemalt selgitada, kas volikogu kaasamine peakski olema läbi istungite ja sinna esitatud eelnõude või leitakse, et selline kaasamine võiks toimuda veel volikogu liikmed eraldi kokku kutsudes väljaspool istungit? KOKS § 48¹ lõige 6 osas tõusetub küsimus, et kui volikogus arutelu ei teki, kas siis jääb seaduses sätestatud ülesanne (arutada volikogus) täitmata.	Sätteid on muudetud ja jäetud volikogu enda otsustada, kuidas on siseauditeerimine KOVis korraldatud. St volikogu saab KOKS § 48¹ lõike 3 alusel kehtestatavas siseauditeerimise üldise töökorralduse määruises sätestada, kuidas siseauditeerimise aasta tegevusplaani kavandamine peab toimuma. KOKS § 48¹ lõiked 4-7 kavandatakse tunnistada kehtetuks. KOV sisemine töökorraldus peab olema KOVi enda otsustada. Seadusega peaks siis sekkuma, kui sellel on mingi hädavajadus isiku õiguste kaitseks või mingi kahju riski maandamiseks. KOKS ei pea ka sätestama, kuidas toimub siseaudiitorite värbamine ja tegevus. Siseaudiitoritel on kutsestandard ja nad peavad sellest lähtuma. Rahandusministeerium on ka kavandanud muudatused audiitortevuse seaduses (AudS). Vastava seaduseelnõuga⁶ plaanitakse tunnistada kehtetuks AudS § 75, mille kohaselt võib avaliku sektori üksuses siseaudiitori kutsetevusega iseseisvalt tegeleda üksnes avaliku sektori üksuse siseaudiitor või atesteeritud siseaudiitor, samuti nõue, mille kohaselt avaliku sektori ühingus võib siseaudiitori kutsetevusega iseseisvalt tegeleda üksnes siseaudiitor. Mitmel puhul on organisatsioonile sobivam siseauditi funktsiooni teostaja hoopis mõne muu valdkonna spetsialist – näiteks infotehnoloogia, merendus, metsandus, põllumajandus, sõjandus jne. Muudatus avardab valitsussektori asutuste võimalusi sobiva pädevusega

⁶ Audiitortevuse seaduse ja Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduseelnõu VTK. Kättesaadav: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/6b17551b-92d8-40b0-ac63-7df644508165>.

		siseaudiitori(te) palkamiseks – leevendub tööjõuprobleem ning tõuseb seaduskuulekus.
	31. Eelnõu kohaselt KOKS § 55 lõike 2 punkt 3, mis näeb valla- ja linnasekretäri võimaliku haridusnõudena ette ka valla- ja linnasekretäride kutsenõuetele vastavuse tunnistuse, tunnistatakse kehtetuks alates 2027. a 1. jaanuarist. Teeme ettepaneku pikendada nimetatud üleminekuaega uuele regulatsioonile, et valla- ja linnasekretäridel, kellel ei ole õiguse õppesuunal bakalaureuse- või magistrikraadi, oleks võimalus vastav nõuetekohane haridus omandada. Lisaks peaks kaaluma, et jätta vallasekretäri asendamise (KOKS § 55 lg 5) õigus ka isikule, kellel on Vabariigi Valitsuse moodustatud valla- ja linnasekretäride kutsekomisjoni poolt enne 2011. aasta 1. märtsi väljastatud valla- ja linnasekretäride kutsenõuetele vastavuse tunnistus. Kutsetunnistust omav isik, kes seni oli määratud vallavanema käskkirjaga vallasekretäri asendajaks pärast 2027. aasta 1. jaanuari enam vallasekretäri asendada ei tohi. Samas on lubatud § 70¹⁰ lg 2 tulenevalt kutsetunnistust omaval isikul, kes on nimetatud ametisse valla- või linnasekretäri ametikohale enne 2027. aasta 1. jaanuari samas omavalitsusüksuses sellel ametikohal teenistust jätkata. Probleem asendamisel võib tekkida edaspidi ka sellest, et kui omavalitsuses näiteks ei ole vallasekretäri asendamise vajaduse tekkimisel teenistuses rohkem KOKS § 55 lg 1 p 1 või 2 nõuetele vastavaid isikuid või vallasekretäri asendaja vajab ise asendamist. Samas on teenistuses näiteks kutsetunnistust omav isik, kes on vallasekretäri eelnevalt asendanud. Asendatavus eeldab, et nõutava haridusega isikuid peab olema ametiasutuses vähemalt kaks.	Arvestatud osaliselt. Üleminekuaaja pikendamine ei ole põhjendatud, kuna kutsetunnistuse saanud valla- ja linnasekretärid, kes 2027. a 1. jaanuaril juba KOV ametiasutuses sellel ametikohal töötavad, saavad senisel ametikohal jätkata. Nõustume ettepanekuga ja olema KOKS § 55 lõike 5 täiendusena ette näinud, et ametnik, kes omab valla- ja linnasekretäride kutsenõuetele vastavuse tunnistust ning kes on juba 2027. a 1. jaanuaril KOV ametiasutuses tööl, saab valla- ja linnasekretäri asendada.

	32. Üleriigiline omavalitsusüksuste liit (§ 63³) Varasemalt kooskõlastamisel olnud eelnõu kohaselt sätestati § 63³ lõikes 3, et üleriigilise liidu ülesandeid täidab Eesti Linnade ja Valdade Liit. Antud eelnõu versioon nimetatud sätet enam ei sisalda. Puudub ka selgitus, mis põhjustel ja kaalutlustel nimetatud lõige on eelnõust välja jäetud. Teeme ettepaneku nimetatud sätte lisada eelnõu teksti. Ühtlasi juhime tähelepanu, et jättes eelnõust välja Eesti Linnade ja Valdade Liidu nimetamise, puudub seaduses igasugune määratlus, missugusel juhul on tegemist üleriigilise omavalitsusüksuste liiduga, kuna nõudeid liikmete arvule, võrreldes maakondliku ja piirkondliku liiduga, ei ole. Kas sellest tuleb järeldada, et üleriigilise liidu võivad moodustada vähemalt 2 kohalikku omavalitsust ja nii võib tekkida üleriigiliste liitude paljus? Leiame, et siiski oleks vajalik määratleda sarnaselt kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadusele, et üleriigilise liidu võivad ühiselt asutada üle poole Eesti kohaliku omavalitsuse üksustest.	Arvestatud osaliselt. Seaduses ei nimetata reeglina eraõiguslike juriidiliste isikute nimesid. Varasemal kooskõlastusringil juhtis sellele tähelepanu ka Justiitsministeerium. Eelnõud on täiendatud KOKS § 63³ lõikega 3, mille kohaselt võivad üleriigilise liidu ühiselt asutada üle poole Eesti kohaliku omavalitsuse üksustest.
	33. Palume täiendada KOKSi sättega, mille kohaselt volikogu võib kinnitada KOV üksuse juhtide teenistuskohad, mis oleksid tähtjalised. Seaduses võiks olla sätestatud kohalikele omavalitsustele võimalus (mitte aga kohustus), hinnates kohalikke olusid, ette näha tähtjalised teenistuskohad. Nimetatud võimaluse vajalikkuse osas on Tallinn ka varasemalt esitanud ettepanekuid. See võimaldaks läbi avalike konkursside luua linnaelanikele ja teenistujatele lisaväärtust. Sh on Tallinna Linnavolikogu 17. oktoobri 2019 otsusega nr 138 esitanud Vabariigi Valitsusele ettepaneku anda kohaliku omavalitsuse volikogule õigus	Mitte arvestatud. Tegemist on küsimusega, mis tuleks lahendada Rahandusministeeriumi kavandatavate avaliku teenistuse seaduse muudatuste raames. Oleme ettepaneku edastanud Rahandusministeeriumile kaalumiseks.

	kinnitada kohaliku omavalitsuse üksuse juhtide need teenistuskohad, mis on tähtajalised. Teenistuskohade tähtajaliseks muutmise otsustamine tuleb jätta omavalitsustele nõ võimalusena. Kohalikud omavalitsused on erinevad ning teenistuskohade tähtajalisuse üle on kõige loogilisem otsustaja kohalik omavalitsus, kes reaalselt saab hinnata ametikohtade olulisust, võimalikku valdkonna heade tundjate olemasolu ning huvi teenistuskoha vastu ning põhjendada ka seda, mitu korda ühel ametikohal isik olla saab. Juhtide tähtajaline teenistussuhe on põhjendatud, kuna juhtide otsuste kvaliteedist sõltub suurel määral asutuse või struktuuriüksuse toimimine. Seetõttu on vaja teatud aja järel hinnata, kas seda ülesannet täidab isik, kes suudab seda teha parimal võimalikul viisil. Tähtajaline teenistussuhe võimaldab teenistusse võtta kompetentseid juhte ning kindlustab juhtide enese arendamise ja koolitamise. Ettepanek soodustab karjääri edendamist ning võimaldab omavalitsuste teenistusse kaasata pädevaid inimesi laiemalt. Ettepaneku kohaselt oleks volikogul soovi korral õigus oma õigusaktides sätestada, millised juhid võetakse teenistusse või tööle määratud ajaks. Seejuures ei oleks see ühelegi KOVile kohustuslik ja annaks igale KOVile võimaluse valida, kas ja millised juhtide ametikohad soovitakse muuta tähtajaliseks. Iga KOV volikogu kaalub ja põhjendab ise, miks juhi või juhtide rühma ametikohad on vaja muuta tähtajaliseks ning keda üldse omavalitsusüksuses juhtidena käsitatakse.	
	34. Palume nimeseaduse §-s 8 läbivalt asendada sõna „eestkostetasutus“ sõnadega „kohalik omavalitsusüksus“ või „valla või linnavalitsus“. Nimeseaduse § 8 nimetab veel pädeva asutusena „eestkostetasutust“, kuigi nii PKSi, SHKSis ja TsKMSis on see ammu asendatud kas siis	Arvestatud. Siseministeeriumiga kooskõlastatult on eelnõule lisatud asjakohased nimeseaduse muudatused.

	„kohaliku omavalitsusüksusega“ või „valla või linnavalitsusega“.	
	35. Üldise märkusena lisame, et KOKSi muutmise eelnõuga tekib KOKSis palju muudatusi, mis eeldavad ikkagi suurema osa KOVi kehtivate õigusaktide ülevaatamist ja muutmist. Kindlasti tuleb muudatustest tulenevalt viia KOKSiga kooskõlla valla või linna põhimäärus; muuta tuleb volikogu ja valitsuse liikmete tasu ja hüvitiste maksmise korrad; muutub valla- või linnavara valitsemise korra kehtestamise volitusnorm. KOKSi muudatus toob kaasa, et volikogu määrab munitsipaalvara valitsemise põhimõtted ehk vara valitsemise alused ning võib täpsemate tingimuste ja menetlusnõuete kehtestamise volitada valitsusele; määrused, millel oli küll ka eriseaduses volitus, kuid mille andmise pädevus oli eraldi toodud ka KOKSi § 22 lõikes 1 (jäätmekava, jäätmehoolduseeskiri, võib olla eraldi määrus vedamissageduse ja -aja, jäätmeveo piirkondade ja teenustasu suuruse määramise korra kehtestamiseks). Kokkuvõtvalt – KOKSi muutmise eelnõu vastuvõtmine toob kaasa KOVi toimimises ja korralduses olulisi muudatusi ning KOVidel tuleb suures ulatuses oma õigusaktid üle vaadata ja muudatustega vastavusse viia. See eeldab piisavat aega seaduse vastuvõtmise ja jõustumise vahel ja võimalik, et ka üleminekuaega seaduse muudatustega kooskõlla viimiseks.	Mitte arvestatud. Konkreetsed õigusaktide ülevaatamise ja muutmise rakendussätte järel ei ole vajadust. KOVid saavad oma õigusakte jooksvalt muuta. Akti ja seaduse vastuolu korral kohaldatakse seadust.
	36. Nii KOKS kui ka KOKSi muutmise eelnõu tuleks üle vaadata sõnade „kinnitamine“, „määramine“, „kehtestamine“ „vastuvõtmine“ kasutamisel. Nende mõistete kasutamine on nii KOKSis kui ka eriseadustest tihti vastuoluline. KOKSi muutmise eelnõuga on küll juba osa kinnitamisi muudetud kehtestamiseks, aga mõned regulatsioonid tuleks veel üle vaadata. Nt arengukava ja eelarvestrateegia - KOKS § 22 lg 7 alusel <u>võtab</u> volikogu nimetatud dokumendid <u>vastu</u>, KOKS § 5 lg	Arvestatud osaliselt. Erinevate muudatuste tulemusena on KOKSi õiguslik regulatsioon terminoloogiliselt ebaühtlane, seepärast on võetud üheks eesmärgiks KOKSi muutmisel terminoloogia ühtlustamine. Eelnõuga ei muudeta teisi KOVi tegevust ja ülesandeid puudutavaid seadusi. Võimalik terminite erinev kasutus eri seadustes ei tähenda, et kehtivad regulatsioonid ei taga õigusselgust.

	11 kohaselt eelarve <u>vastuvõtmise nõuded</u> sätestatud on KOFSis; KOFSi § 23 lg 2 kohaselt <u>võtab</u> volikogu eelarve vastu määrusega. KOKS § 37² lõike 7 alusel aga volikogu <u>kinnitab</u> arengukava ja eelarvestrateegia määrusega. Võiks arutleda ka nende sõnade sisulist tähendust – ka neil on erinev õiguslik tähendus ja tagajärg?	Eelnõus tehakse lähtuvalt ettepanekust muudatus sätetes, kus sama küsimuse puhul on erinevaid akti vormeleid kasutatud. Näiteks on eelnõusse lisatud KOKS § 37² lõike 7 esimese lause muudatus: „(7) Volikogu <u>kinnitab</u> <u>võtab</u> arengukava ja eelarvestrateegia <u>vastu</u> määrusega hiljemalt käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud tähtpäevaks.“.
	37. Ebaselgeks jääb mõistete „valla ja linna“ ning omavalitsusüksus kasutamine. Tegelikult on tegemist ju samatähenduslike mõistetega. Vaatamata seletuskirja püüdele vahet teha, jäi minu jaoks segaseks, miks osades sätetes kasutatakse valla või linna, osades omavalitsusüksus. KOKS § 2 lg 1 sätestab Kohalik omavalitsus on põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus.... Põhiseaduse § 155 - Kohaliku omavalitsuse üksused on vallad ja linnad.	Tegemist on õigusaktides ja praktikas pikaajase kasutusel olnud terminitega, mis ei takista seaduse eesmärgipäraselt kohaldamist. Nende muutmine eelnõus ei ole tarvilik. Seletuskirjas on nende terminite kasutamist põhjalikult selgitatud.
	38. <u>Ettepanekud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu muutmiseks isikuandmete kaitset puudutavas osas</u> Oleme varasemalt esitanud ettepaneku lisada KOKSi isikuandmete töötlemise alus sarnaselt PPVS, KTS, MKS jt valdkondlike tegevusi reguleerivatele õigusaktidele järgnevas sõnastuses: „Teeme ettepaneku täiendada KOKSi järgmise sättega sobivas kohas: „Üldised isikuandmete töötlemise alused Kohaliku omavalitsuse asutusel on õigus töödelda käesoleva seaduse ja eriseadustega pandud ülesannete täitmiseks isikuandmeid, sh eriliigilisi isikuandmeid. Kui andmete koosseis seaduses, millega ülesanne kohalikult omavalitsusele pannakse, puudub, kehtestatakse see kohaliku omavalitsuse õigusaktis. <u>Põhjendus:</u> Sageli antakse kohalikule omavalitsusele ülesanne seaduse tasandil, aga ei sõnastata kohaliku omavalitsuse õigust saada ülesande täitmiseks vajalikku	Arvestatud osaliselt. Eelnõud on koostöös Justiitsministeeriumiga täiendatud peatükiga 3², mis käsitleb isikuandmete töötlemise nõudeid KOVis.

	teavet ja/või asutada teenuse osutamiseks andmekogu. Ühel korral on vaidlus eskaleerunud sellega, et ülesanne seaduses oli küll olemas, kuid andmete saamise õigust mitte ja ligipääsu ei antudki riigi andmekogule, vaid inimesed toovad siiani oma dokumente paberil. Näiteks on Tallinna linnal pidev probleem uute päringute tegemisel riigi andmekogudest, sest kusagil ei ole selgesõnaliselt kirjas, et kohalikul omavalitsusel on oma ülesannete täitmiseks õigus andmeid saada. Isikuandmete töötlemise õigus on reguleeritud politsei- ja piirivalveseaduses, kindlustustegevuse seaduses, maksukorralduse seaduses jm.“. Seda ettepanekut ei ole arvestatud järgmisel põhjusel: „Nendime, et praktikas on probleem tõepoolest olemas. Näide umbes 3 aasta tagusest olukorrast: KOV soovis toetada vanaduspensionäre, kuid puudus võimalus andmekogust päringut teha, kes need isikud on. Andmete saamiseks tuli saata päring SKAsse, kus pidi põhjendama, milleks andmeid kasutatakse. Tallinna linna algatusel toimunud kohtumisel Justiitsministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Rahandusministeeriumi, õiguskantsleri kantselei ja Andmekaitse Inspeksiooniga arutati sama küsimust ja leiti, et iga valdkondliku ülesande puhul tuleks isikuandmete töötlemise alused eraldi reguleerida. Samuti tuleb mõelda välja lahendus nende KOV ülesannete jaoks, mille KOV on enesekorraldusõigusega vabatahtlikult enda täita võtnud, nt mingite toetuste andmine. Pigem tuleks viimane küsimus lahendada haldusmenetluse seaduses (HMS). HMS § 7 lõike 5 järgi võib haldusorgan haldusmenetluses haldusakti andmise, toimingu tegemise või halduslepingu sõlmimise eesmärgil töödelda isikuandmeid menetletavas asjas vajalike asjaolude kohta, kui seadusega või selle alusel antud õigusaktidega ei ole ette nähtud teisiti. Sätte rakendamise osas saab selgitusi anda Justiitsministeerium.“.	
--	--	--

	HMS ei kata KOV vajadusi isikuandmete töötlemisel täielikult, sest see on sama üldine nagu varasemalt tehtud ettepanek lisada isikuandmete töötlemise alus KOKSi. Loomulikult lähtub KOV kõigi menetluste puhul vastavast menetlusseadusest, kuid see ei lahenda praktikas olukordi, kus näiteks on vajalik liidestus mõne riigi andmekoguga või sooviks ka KOV läbi viia uuringuid parema ja andmepõhisema poliitika kujundamiseks. Kuivõrd on kerkinud mitmeid olukordi, kus seadusandja on ilmselgelt lihtsalt unustanud normiloomes ka KOVi mainida või on kehtiv norm ebapiisav efektiivseks tegutsemiseks, siis <u>teeme ettepanekud eriseaduste muutmiseks</u> nii, et need annaks ka KOVile võrdsed võimalused riigiga olukordades, kus see peakski nii olema. Nt on AKI tõlgendanud oma üldjuhises AvTS § 35 lõike 2 punkti 4 laienemist ka kohalikele omavalitsustele. Samas praktikas tekitab see, et nimetatud paragrahvis on juttu üksnes riigi õigustest, ikkagi küsimusi. Teisest küljest – ka KOVil on olukordi, kus tsiviilvaidluses või seda ette valmistades võivad KOV huvid kahjustatud saada. Olukord, kus teisel poolel on õigus küsida teabenõude korras kas ise või mõne isiku vahendusel välja kogu kohtumenetlust ettevalmistav teave ja KOVil sama võimalus puudub, võib mõnegi vaidluse perspektiivituks muuta (nt väheneb tõenäosus nõuda leppetrahvi täitmist, kui lepingut rikutakse vms). Tulenevalt eeltoodust struktureerime oma ettepanekud nii, et kõigepealt toome välja eriseadused, kus isikuandmete töötlemise alus on puudulik või KOV on „unustatud“ või ei ole KOV mainimine enam asjakohane ja teises osas teeme ettepanekud KOKSi eelnõu muutmiseks.	
	38.1. Teeme ettepaneku muuta AvTS § 35 lõike 2 punkti 4 ja sõnastada see järgmiselt	Mitte arvestatud. Justiitsministeerium on kaardistamas AvTS rakenduspraktikat, mille kaugem eesmärk on analüüsi

	„4) tsiviilkohtumenetluses riigi ja avalik-õigusliku isiku kui menethusosalise huvisid kahjustada võiva teabe kuni kohtulahendi tegemiseni;“. Põhjendus: Muudatusettepanekut toetab Andmekaitse Inspeksiooni täna kehtiv „Avaliku teabe seaduse üldjuhend“, mille § 36 allmärkus nr 27 laiendab sätte kehtivust. (AvTS-i § 35 lg 2 p 4 räägib küll üksnes riigiasutustest teabevaldajaist, kuid sätte eesmärki arvestades on ilmne, et seda saab laiendada ka omavalitsusasutustele ning avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele.) https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/avaliku_teabe_seaduse_uldjuhend.pdf. Hoolimata inspeksiooni tõlgendusest, tekitab mainitud paragrahv praktikas siiski vaidlusi, ja neid minimeeriks see, kui seaduse enda tekstis oleks <i>expressis verbis</i> välja toodud kogu normi adressaatide ring.	tulemusena kaaluda vajalikke seadusemuudatusi. Nimetatud ettepaneku võiks saata Justiitsministeeriumile vastava seaduseelnõu väljatöötamise käigus. KOKSi muutmise seaduse eelnõusse AvTSi muudatusi me ei lisa, kuna Justiitsministeerium plaanib AvTS võimalikke muudatusi käsitleda tervikuna.
	38.2. Teeme ettepaneku täiendada SHS § 14 lõiget 2 lausega: „Kohaliku omavalitsuse üksusel on õigus saada käesolevas paragrahvis kirjeldatud teenuste osutamiseks vajalikke andmeid riigi andmekogudest.“.	Mitte arvestatud. KOV valdkondlike ülesannete puhul tuleks vastavad muudatused kavandada eraldi seadustega. Soovitame selle küsimuse osas konsulteerida otse Sotsiaalministeeriumiga.
	38.3. Teeme ettepaneku muuta IKS § 6 lõiget 5 esimest ja teist lauset ja sõnastada need järgmiselt: „Käesoleva seaduse tähenduses loetakse teadusuuringuks ka täidesaatava võimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Nende koostamiseks on täidesaataval võimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötleja andmekogusse ning töödelda saadud isikuandmeid.“. Alternatiivina on sobiv ka sõnastus: „Käesoleva seaduse tähenduses loetakse teadusuuringuks ka riigi- ja kohaliku omavalitsuse täidesaatva võimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Nende	Justiitsministeerium on välja töötamas IKS-i muutmise VTKd, mille raames käsitletakse ka seda ettepanekut.

	<i>koostamiseks on riigi- ja kohaliku omavalitsuse täidesaatval võimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötleja andmekogusse ning töödelda saadud isikuandmeid.“.</i> Põhjendus: Muudatuse kohaselt oleks ka KOVil võimalik teha uuringuid (AKI tänane seisukoht on leitav: https://adr.rik.ee/aki/dokument/14925773). Ka kohaliku elu arendamiseks on vajalik võimalus kaasata enne arengudokumentide loomist kodanikke ning nende arvamus võimaldab teha andmetel põhinevaid otsuseid. Isegi, kui Justiitsministeerium vastaks inspeksioonile, et selline tõlgendus on võimalik, oleks õiguskindlam see, kui õigus on selgesõnaliselt seaduses olemas. Selle eesmärgi saavutamiseks teeme ettepaneku muuta IKS § 6 lõiget 5. Kuivõrd tänane sõnastus võimaldab selliseid analüüse teha üksnes täidesaatval riigivõimul, siis toob see kaasa ebavõrdsed võimalused arengu kavandamisel ja andmepõhiste otsuste kujundamisel. Tänapäevane säte on toonud kaasa ka olukorra, kus me ei ole Siseministeeriumi rahvastikutoimingute osakonnalt peaaegu aasta jooksul saanud valimi andmeid selleks, et teha paneeluuringut Tallinnas elavate inimeste hulgas, mille tulemus annaks kvaliteetse sisendi inimeste arvamustega linna arengus paremini arvestada. Kuna KOKSi muutmise üks eesmärke on inimeste parem kaasamine, siis riigiga võrdne võimalus uuringute tegemiseks on samuti oluline võimalus seda eesmärki saavutada.	
	38.4. Teeme ettepaneku muuta TsMS § 317 lõiget 2 selliselt, et sellest jäetakse välja sõnad „valla- või linnavalitsus“. Põhjendus: TsMS § 317 lõike 2 kohaselt võib kohus menetluskohaldamise avalikku kättetoimetamist taotlevalt menetlusosaliselt nõuda politsei või valla- või linnavalitsuse kinnitust, et neile on saaja viibimiskoht	Mitte arvestatud. KOV valdkondlike ülesannete sisu ja menetlusseadustike muudatuse eelnõuga me ei kavanda. Viimased on Riigikogu koosseisu häälteenamusega otsustatavad

	teadmata, või muid tõendeid käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolude kohta. Politseiasutus ja valla- või linnavalitsus peavad nõudel selle kinnituse menetlusosalisele andma. Kohus teeb ka ise vajaduse korral järelepärimisi saaja aadressi väljaselgitamiseks. Antud sätet ja puuduste kõrvaldamist käsitavat kohtumäärust aluseks võttes pöörduvad näiteks Tallinna linna poole tihti inkassoettevõtted näitamata seejuures mistahes seost Tallinna linna ja kostja isiku vahel. Väärrib ka märkimist, et päringule vastamisel selgub tihti, et seos Tallinnaga puudubki ning isik (kostja) elab muu kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil ning ka kohus ise ei ole astunud mingeid samme isiku elu- või viibimiskoha väljaselgitamiseks. Samas on riigi ülesandeks tagada tõhus kohtumenetlus kuni kohtulahendi väljakuulutamiseni ja efektiivne täitemenetlus garanteerimaks, et raha laekuks lõpuks sissenõudja kontole. Isiku elu- ja viibimiskoha andmed on kättesaadavad rahvastikuregistrist ja sotsiaalteenuste- ja toetuste andmeregistrist, milliste vastutavateks töötlejateks on vastavalt Siseministeerium ja Sotsiaalkindlustusamet. Kuivõrd kohtumenetluse tagamine on riigi ülesanne ja nimetatud asutused on riigiasutused, siis on nad ka kõige kohasemad seda aadressiandmete väljaselgitamist puudutavat riiklikku ülesannet täitma. Rõhutamist väärrib, et õigustatud huvi korral on nii füüsilistel kui ka juriidilistel isikutel võimalus saada põhjendatud taotluse alusel tasu eest (https://www.riigiteataja.ee/akt/118012019001) teavet teise isiku rahvastikuregistrisse kantud andmete kohta ja seega ei pea ka kohtumenetluseks vajalike andmete saamine toimuma tasuta. KOKS seostab KOVi õigused ja kohustused seevastu vaid tema haldusterritooriumi ja selle piires elavate isikutega ning seega ei saa muudes asustusüksustes elavate isikute kohta andmete väljastamine olla kuidagi Tallinna linna ülesandeks. Tallinna linn ei	konstitutsioonilised seadused, mida saab vajadusel Justiitsministeerium oma õigusloomes kavandada.
--	---	---

	soovi ka halduslepingu alusel ja tasu eest seda riiklikku ülesannet täita. Ka ei ole mõistlik reguleerida aadressandmete väljastamise kohustust sellisena, et KOV väljastab andmed vaid oma haldusterritooriumil elavate kohta kuivõrd juba selle aspekti väljaselgitamiseks kulub märkimisväärne tööaeg ja nii võib juhtuda, et enne tõeste aadressiandmeteni jõudmist kulutab tööaega ja keeldub nõutu väljastamisest näiteks mitukümmend KOVi	
	38.5. Eelnõu käsitleb põhjalikult KOV enesekorraldusõigust, mis võimaldab päris ulatuslikult KOVil oma tegevused ise sisustada, kuid piirab selle põhiseaduslike õiguste olulise riive aspektiga. Seega saab KOV PS § 26 sätestatud eraelu kaitseala riivata väheintensiivset riivet eeldavate küsimustega, mis annab juurde õigusselgust, kuid ei too kaasa olulist muudatust, sest ka varasem kohtupraktika on KOV enesekorraldusõiguse sellist sisustamist toetanud. Teeme ettepaneku lisada seletuskirja täpsustus, milliste isikuandmete töötlemine ei kujuta endast PS § 26 kohast intensiivset riivet. Põhjendus: Kui lähtuda isikuandmete kaitse üldmäärusest, siis selle artiklis 9 toodud eriliigiliste isikuandmete töötlemine on ilmselgelt intensiivselt riivav. Loetelu andmetest, mis selles artiklis kajastuvad ongi loodud võttes arvesse asjaolu, et sellised andmed on inimese jaoks eriti tundlikud ning on sellisena väikeste muudatustega isikuandmete kaitse valdkonna esimestest EL tasandil vastuvõetud regulatsioonidest alates olnud välja toodud. Selline tõlgendus oleks mõistlik ning võimaldaks täita ka KOVile pandud ülesandeid. Samas, kui lähtuda AvTS § 35 lõike 1 punktidest 11–16, siis võiks ju eeldada, et inimese jaoks eraelu intensiivsemat riivet kujutavad isikuandmed, mille saamiseks peab eksisteerima õiguslik alus vastavalt sama seaduse § 14 lõikele 2 ja mida ei tohi avalikkusega jagada, on nimetatud just seal. Selline tõlgendus tooks	Kavandata KOKS § 7 lõike 1¹ volitusnorm ei puuduta PS § 26 kaitsealas olevana isikuandmete töötlemist, vaid hõlmab eeskätt volikogu kehtestatavate eeskirjadega nt omandi kasutamise piirangute seadmist.

	kaasa selle, et KOV ei saaks ühtegi isikuandmetega seotud küsimust ise lahendada, sest ka inimeste isiklikud kontaktandmed on vastavalt Andmekaitse Inspeksiooni ülalviidatud „Avaliku teabe üldjuhendile“ andmed, millele tuleb kehtestada juurdepääsupiirang. Samuti on juurdepääsupiiranguga teabeks sotsiaalteenuste taotlemist puudutavad andmed. Selleks, et erinevad tõlgendused ei tooks kaasa erinevaid piiranguid KOVide niigi piiratud isikuandmete töötlemise võimalustele või ei halvaks andmevahetust riigiga täielikult, on täpsustamine vajalik. Seda enam, et avaliku teabe seaduse piirangud on ikkagi mõeldud eelkõige seal nimetatud andmete kaitseks avalikustamise, st piiramatu hulga kolmandate isikutega jagamise eest. Täpsustus on oluline, sest nii KOKS, kui ka eriseadused nt SHS mõõnavad, et KOV võib ise volitusnormita kehtestada oma täiendavaid teenuseid, KOKS eelnõu kohaselt saaks ka üldsõnalisi seadustes sätestatud volitusnorme sisustada. Täpsustus eelnõu seletuskirjas aitaks kohalikel omavalitsustel paremini aru saada, millised on enesekorraldusõiguse piirid. Iga teenuse osutamine toimub ju kasutades inimeste isiklike kontaktandmeid, suur osa KOV enda teenustest on seotud sotsiaaltoetustega ja perekonnaelu puudutavate andmetega nt pensionilisa, ranitsatoetus, rattatoetus jne. Samuti eeldab kodanike kaasamine jm KOV ülesannete täitmine vähemalt inimeste isiklike kontaktandmete töötlemist	
	38.6. Kui enesekorralduse õigus tegelikult võimaldab nii ise võetud, kui seadusega antud ülesannete puhul KOVil neid ise sisustada, siis võimaliku lahendusena teeme KOV enesekorraldusõiguse avamiseks ettepaneku: täiendada KOKS-i uue paragrahvi järgmises sõnastuses: „§ x Kohalikul omavalitsusel on õigus töödelda enesekorralduse õigusega võetud ja/või seadustega antud ülesannete täitmiseks isikuandmeid kohaliku omavalitsuse kehtestatud õigusakti alusel ja ulatuses ning saada nende	Justiitsministeerium on kaardistamas AvTSi rakenduspraktikat, mille kaugem eesmärk on analüüsi tulemusena kaaluda vajalikke seadusemuudatusi. Samuti on ministeeriumil koostamisel IKS-i muutmise VTK. KOKSi muutmise seaduse eelnõusse AvTSi ja IKS-i muudatusi me ei lisa, kuna Justiitsministeerium plaanib AvTS võimalikke muudatusi käsitleda tervikuna ise.

	<i>ülesannete täitmiseks vajalikke andmeid, sh isikuandmeid riigi- ja teiste kohalike omavalitsuste andmekogudest.</i>“; Põhjendus: Täpsustamist vajab KOV õigus saada isikuandmeid nii riigi delegeeritud, kui enda teenuste osutamiseks. Kui eelduslikult võiks arvata, et kui riik annab KOVile ülesande, siis riigi peetavas andmekogus on ka KOVil võimalik oma teenuse osutamiseks vajalikke andmeid töödelda või sellest andmeid saada, siis praktika on erinev ning on ka näiteid olukordadest, kus see nii ei ole, sest ei seadus ega andmekogu põhimäärus ei nimeta KOVi andmete saajana. Nt lihtsustatud tüüpsõnastus mitmetel juhtudel põhimäärustes selline, et andmeid saavad isikud, kellel on seadusest tulenev õigus andmeid saada. Enamasti peab KOV vajalikke andmeid või liidestusi e-teenuste osutamiseks küsima ja kui seadus sätestab teenuse, aga mitte õigust andmeid saada, siis riigi andmekogude vastutavad töötajad mõnelgi juhul andmeid ei anna/liidestusi ei võimalda, mis omakorda toob kaasa olukorra, millega rikutakse Riigikontrolli ja õiguskantsleri egiidi all koostatud e-harta (https://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Muudpublikatsioonid/Eharta/tabid/305/ItemId/969/View/Docs/amid/908/language/et-EE/Default.aspx) põhimõtteid. Väljavõtte eharta punktist 20: Teenuste saamisel ei pea inimene esitama uuesti andmeid, mis on riigi ja kohalike omavalitsusasutuste andmekogudes juba olemas. Samuti ei tohi temalt nõuda paberdokumente või nende koopiaid, kui nendel olevad andmed on talletatud andmekogudes. Teenuseosutaja peaks tagama nende andmete jõudmise andmekogudest asutuse e-teenindusse.	
	38.7. Alternatiivina, kui KOKS eelnõu hõlmab selle autorite hinnangul andmekogude asutamise õigust, siis palume vähemalt seletuskirjas avada kohaliku omavalitsuse	KOV riigi andmekogudega riskasutamise ja liidestamise temaatikat eelnõus ei käsitleta. Tegemist on küsimusega,

	enesekorralduse õiguste ulatus nendes küsimustes täpsemalt, kuna praktikas tekitab KOV andmekogude asutamise õigus pidevalt küsimusi ja segadust nt kooskõlastusringidel RIHAs. Põhjendus: Kui riik on nt andmekogude asutamise volitusnormid lisanud reeglina vastavat valdkonda reguleerivasse seadusesse, siis KOV õigus asutada nt endale enesekorraldusõigusega võetud või seadusega antud ülesannete haldamiseks KOV õigusaktiga andmekogusid ei saagi olla mujal, kui KOV tegevust puudutavas seaduses. Ükski teine seadus ei reguleeri KOV enesekorraldusõiguse alusel antavaid õigusakte. KOVide vajadus oma teenuste jaoks andmekogusid pidada on tingitud paratamatust olukorrast, kus riik ei suuda mõneski valdkonnas KOVide teenuste jaoks lahendusi leida. Nt ei ole 16 aasta jooksul tekkinud võimalust STARis kõiki KOV teenuseid STAR kaudu osutada. Täna on paljud kohalikud omavalitsused sunnitud kasutama teenuse osutamiseks Excelit ja on ka näiteid olukorrast, kus kasutatakse kaustikut, et nt koduhooldusteenuse osutamist kuidagi dokumenteerida. Paljud kasutavad standardlahendusi, mida pakuvad eraettevõtted. Samuti on ilmnunud, et andmeid, mida vajab KOV oma teenuse jaoks, riik tegelikult sageli samas detailsuses ei vajagi. Kui oleks selgesõnalisemalt leitav KOV õigus andmekogusid asutada, kui tegemist on andmetöötlustega, mille puhul riive põhiõigustele ei ole intensiivne, siis annaks see kindlust luua lahendusi, mis tagaks oluliselt kontrollituma andmete töötlemise, parema läbipaistvuse andmesubjektide jaoks ning ka võimaluse tagada andmetöötluste järjepidevus, andmete käideldavus, konfidentsiaalsus ja terviklikkus, mis on kindlasti parem, kui mitmetel juhtudel tänane olukord, kus isikuandmeid töödeldakse kaootiliselt erinevaid tooteid ja vahendeid kasutades, mis ei taga järjepidevust teenuse osutamisel, andmekvaliteeti ega IKÜM täitmist. Samuti aitaks see	mida tuleks arutada ELVLi koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.
--	---	---

	vältida aeg-ajalt kerkivaid vaidlusi teemal, kas KOV ikkagi üleüldse tohib ise mingeid andmekogusid asutada/pidada olukorras, kus suuremal osal KOVidest on andmekogud täna olemas.	
	39. Teeme korduva ettepaneku KOKS § 26 lõikes 2 asendada mõiste „teabe nõue“ mõne muu sobivama terminiga nt „teabe päring“ (eelnoõ punktid 79 ja 80). Põhjendus: Volikogu liikmetel ja ka pöördumistele vastajatel on praktikas keeruline sellise segadust tekitava termini õige sisustamine. Kuna ka praegu esitavad volikogu liikmed sageli AvTS alusel teabenõudeid, mida nad esitada ei saa, siis selline terminoloogiline segadus ei paranda olukorda. Ka vastajal on raske aru saada sellest, et tegemist ei ole teabenõudega vaid teabe nõudega, mis tõenäoliselt raskendab volikogu liikmete teabe saamist, sest terminoloogiline sarnasus viib selleni, et vastates lähtutaksegi AvTS ka olukordades, kus volikogu liikmel on tegelikult suurem õigus teavet saada.	Justiitsministeeriumi ettepanekul kavandatakse KOKS § 26 sisulised muudatused AvTSi analüüsi käigus võimalike terviklike seadusemuudatustega. Eelnõus on selguse huvides siiski sätestatud, et KOKS § 26 teabe nõudele vastamisel ei kohaldata AvTSi (ega MSVSi).
	40. Palume selgitada, kuidas on KOKS § 6 lõikega 6 tehtav täiendus (eelnoõ p 18), mille kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus määrusega anda KOVile täitmiseks erakorralise ja ühekordse riikliku ülesande tunnustega ülesande, mis võib hõlmata ka nt eriliigiliste isikuandmete töötlemiseks kohustamist, kooskõlas PS § 26 sätestatuga. Palume sätestada määrusele täpsemad nõuded, et see ühekordne ülesanne oleks sisustatud piisava täpsuse ja selgusega ning selle täitmine oleks võimalik. Põhjendus: Sama küsimus tekkis juba covidist tingitud eriolukorra ajal j samuti on see tekitanud küsimusi hiljem ka riigi õigusloomes nt TTOS muudatuste käigus. Täna õigusruumis oleks asjakohane, kui sellisele määrusele oleks kehtestatud vähemalt nõue, et kui riik annab KOVile ülesandeid, siis antakse ka selle täitmiseks vajalik isikuandmete koosseis ning õigus saada ülesande täitmiseks	Eelnõus on muudatusest Justiitsministeeriumi ettepanekul loobutud.

	vajalikke isikuandmeid riigi andmekogudest, mis aga ei pruugi lahendada vastuolu PS § 26-ga eriliigiliste isikuandmete puhul. Määrusele täpsemate nõuete sätestamine on vajalik seda enam, et eelnõus on nähtud ette KOV võimalus sisustada üksnes seaduses antud ülesandeid oma õigusaktidega, mis tähendab, et see ühekordne, määrusega antav, ülesanne peab olema ise piisava täpsuse ja selgusega sisustatud, et selle täitmine oleks võimalik.	
Harjumaa Omavalitsuste Liit	1. Harjumaa Omavalitsuste Liit toetab KOKS § 37⁴ täiendamist lõikega 6¹ järgmises sõnastuses: „(6¹) Omavalitsusüksused võivad kokku leppida, et maakonna arengustrateegia tegevuskava kinnitab käesoleva seaduse § 6¹ lõikes 2 nimetatud koostööorgan.“. Leiame, et ette pandava täiendusega omavalitsusüksustele valikuvõimaluse andmisega delegeerida arengustrateegia tegevuskava kinnitamine regionaaltasandi koostööorganitele saab lihtsustada ja kiirendada maakondlike strateegiate tegevuskavade menetlemist ning luua eeldused maakondlike ühishuvide paindlikumaks elluviimiseks.	Võtame teadmiseks.
	2. Samas leiab Harjumaa Omavalitsuste Liit, et KOKS § 37⁴ täiendamine pakutud sõnastuses lõikega 5¹ ei ole kooskõlas eelnõu üldise suunaga lihtsustada maakonna arengustrateegia menetlemist. Eelnõu kohaselt soovitakse KOKS § 37⁴ täiendada lõikega 5¹ järgmises sõnastuses: „(5¹) Maakonna arengustrateegia eelnõu avalikustamise ja avalike arutelude käigus esitatud kirjalikud ettepanekud avaldatakse valla või linna veebilehel enne arengustrateegia vastuvõtmist ning arutelu tulemuste alusel tehakse eelnõus vajalikud muudatused.“. Niisugune kohustab iga omavalitsusüksust avaldama avalike arutelude käigus maakonna arengustrateegia eelnõu kohta esitatud kõik kirjalikud ettepanekud oma kodulehel. Selgitame, et maakonna arengustrateegia eelnõule esitatavad ettepanekud ei laeku reeglina eelnõud	Arvestatud. Vt ELVLi märkuse nr 26 kommentaari.

	avaldavatele omavalitsusüksustele, vaid arengustrateegia koostajale. See tähendaks, et arengustrateegia koostamist ja menetlemist korraldab ja koordineerib KOKS § 6¹ lõike 2 kohane maakondlik koostööorgan saaks juurde mahuka tehnilise ülesande korraldada kõigi laekunud ettepanekute ja hiljem ka ettepanekutele saabunud vastuste erinevate omavalitsusüksuste veebilehtedel avaldamist. Teeme ettepaneku muuta KOKS § 37⁴ lõike 5¹ sõnastust ja fikseerida selles järgmised põhimõtted: ☐ omavalitsusüksuste veebilehtedel maakonna arengustrateegia eelnõu avalikustamisel peab juures olema ka link KOKS § 6¹ lõike 2 kohase maakondliku koostööorgani veebilehele kus on lisaks arengustrateegia eelnõule ka kõik strateegia koostamisega seonduvad dokumendid, sh avalikustamise käigus saabunud kirjalikud ettepanekud; ☐ omavalitsusüksused saavad enda veebilehel soovi korral avaldada arengustrateegiale saabunud ettepanekud ja muid materjale, aga kohustuslik oleks olema vaid link veebilehele, kus need materjalid on leitavad.	
MTÜ Kuldne Liiga (vanemaealiste huvikaitsevõrgustik)	1. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 1 punkti 11 ja lisada omavalitsusüksuse ülesannete loetelusse ka ennetav ja arendav töö vanemaealistega (vanemaealistetöö?) ning sõnastada lõige järgmiselt: „(1) Omavalitsusüksuse ülesanneteks kohaliku elu korraldamisel on korraldada vallas või linnas ka sotsiaalhoolekannet, haridust, kultuuri-, spordi- ja noorsootööd, ennetavat ja arendavat tööd vanemaealistega, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla või linna teede ehitamist ja korrashoidu, kui need	Mitte arvestatud. Sotsiaalministeeriumi ettepanekul oleme eelnõus näinud ette muudatuse KOKS § 37 lõike 2 punktis 1 sätestatud KOV arengukavas esitatavate valdkondade loetelu osas järgmises sõnastuses. „1) majanduse, ettevõtluse, sotsiaalse ja looduskeskkonna ning rahvastiku ja selle tervise arengu, hariduse-, kultuuri- ning noorte- ja vanemaealiste valdkonna pikaajalised suundumused ja vajadused;“.

	ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita. Omavalitsüksusele täitmiseks pandud ülesannete üldine sisu ja pädevus kehtestatakse seadustes ning seaduste alusel antud õigusaktides. Kui seaduses ei ole nimetatud, mis on omavalitsüksusele seadusega pandud ülesande täitmise üldine sisu ja pädevus, määrab omavalitsüksus selle ise.“.	
	2. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 1 punkti 110, KOKS § 37 lõige 2 punkti 1 ja sõnastada see järgmiselt: „(2) Arengukava koostatakse valla või linna kohta ja selles esitatakse vähemalt: 1) majanduse, ettevõtluse, sotsiaalse ja looduskeskonna ning rahvastiku ja selle tervise arengu, hariduse-, kultuuri-, noortevaldkonna ning vanemaealistega tehtava töö pikaajalised suundumused ja vajadused;“ Põhjendus: Vabariigi Valitsuse 23. veebruaril 2023 vastu võetud „Heaolu arengukavas 2023–2030“ püstitatakse eesmärk, et „Vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, neile on tagatud võrdsed võimalused ja nad on majanduslikult hästi toimetulevad.“ Nende vanemaealiste, kes on tööturult lahkunud, sotsiaalne kaasatus sõltub suures osas kodukoha kogukogukondadest. Arengukavas tuuakse esile vananeva ühiskonna väljakutsed ja võimalused. Teame, et: • 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal suureneb 2040. aastaks 25,6%-ni; • Vanemaealised on võrreldes ülejäänud elanikkonnaga suuremas vaesusriskis. Keskmise vanaduspension (2021. aastal 551 eurot) moodustab keskmisest netopalgast umbes 40%, mis tagab vaid baassissetuleku. • Laialt on levinud stereotüüpne mõtlemine vanemate inimeste kohta ja need mõjutavad vanemaealiste elukvaliteeti ja heaolu. Vanemaealiste kitsas roll ühiskonnas ning	Arvestatud osaliselt. Sotsiaalministeeriumi ettepanekul oleme eelnõus näinud ette muudatuse KOKS § 37 lõike 2 punktis 1 sätestatud KOV arengukavas esitatavate valdkondade loetelu osas järgmises sõnastuses. „1) majanduse, ettevõtluse, sotsiaalse ja looduskeskonna ning rahvastiku ja selle tervise arengu, hariduse-, kultuuri- ning noorte- ja vanemaealiste valdkonna pikaajalised suundumused ja vajadused;“.

	ühekülgne kujutamine soodustab vanuseliste eelarvamuste ja stereotüüpide teket. Heaolu arengukava 2023 – 2030 tegevussuunad näevad ette mitmesuguseid tegevusi vanemaealiste enamaks kaasamiseks, heaolu suurendamiseks ja ennetava sotsiaaltöö edendamiseks. Nende seas: • arvestada vanusesõbraliku ühiskonna põhimõtetega, võimestada vanemaealiste huvikaitse- ja esindusorganisatsioone ja nende võrgustikke, toetada vanemaealiste esinduskogude loomist, edendada vanusesõbraliku ühiskonna kujundamist ja juurutada vanusesõbraliku ühiskonna põhimõtteid; • tugevdada kohaliku tasandi ennetustööd ja vabatahtlikku tegevust, sealhulgas leppida kokku kohalike omavalitsuste roll ja vastutus ning muuta vanemaealistele suunatud ennetav sotsiaaltöö aktiivsemaks; • toetada piirkondlikke algatusi ja kohaliku tasandi ennetustööd; • toetada vanemaealiste vaimset tervist ja ennetada väärkohtlemist nii kodudes kui hoolekandeesutustes; • suurendada teadlikkust aktiivsena vananemisest. Eelnevast tulenevalt on kohalikel omavalitsustel väga suur roll tegelemaks Eesti tervena vananemise keskkonna loomise ja vananeva ühiskonna väljakutsetega läbi ennetustöö. Kohalikel omavalitsustel on määrav roll easõbraliku keskkonna põhimõtete ellu rakendamises vastavalt dokumendile „Vanusesõbralik Eesti. Põhimõtted“ (https://liiga.ee/vanemaealiste-huvikaitse/vanusesobralik-eesti/), mis on edastatud ka sotsiaalministeeriumile. Seni on olnud töö vanemaealiste arendamise ja kaasamisega sõltunud kohalike omavalitsuste heast tahtest ja on sõltunud kohalike sädeinimeste entusiasmist. Seetõttu pole vanemaealistele suunatud tegevus olnud Eestis süsteemne,	
--	--	--

	puuduvad kvaliteedi nõuded ja valdkonnalt ei nõuta ühiskonna arengutega kaasas käimist. Töös vanemaealistega on oluline ennetustöö omavalitsustes ja kogukondades, mida sotsiaalhoolekanne ei sisalda. Seenioritöö probleemid omavalitsustes on esile toonud ka uuringus „Kuidas mõjutab KOV rahastatav seenioritöö Eestis vanemaealiste ühiskonda kaasamist ja arengut“ (2021, https://liiga.ee/wp-content/uploads/2024/01/Seenioritoo_tegijate_uuring_Nov_a_vork_290622.pdf)	
--	---	--